🎯 *TGPSC (గ్రూప్స్), పోలీస్, మరియు ఇతర ప్రభుత్వ ఉద్యోగార్థుల ప్రత్యేకం!*

👑 తెలంగాణ ఉద్యమ చరిత్ర👑

One Liners (1948 - 2014)

20 అధ్యాయాల సంపూర్ణ సారాంశం - ఏ ఒక్క పాయింట్ మిస్ కాకుండా!

Key Highlights / ముఖ్యాంశాలు - బుల్లెట్ పాయింట్స్)

- ✅ **పరీక్షల సరళికి అద్దం పట్టేలా:** కచ్చితమైన తేదీలు, సంఘాలు, నివేదికలు, మరియు మేధావుల కొటేషన్లతో పకడ్బందీగా రూపొందించబడిన 'క్విక్ రివిజన్ నోట్స్'.
- ✅ **టాపర్స్ ఛాయిస్:** చదివింది మర్చిపోకుండా.. కన్ఫ్యూజన్ లేకుండా.. ప్రతి అంశాన్ని అత్యంత స్పష్టంగా (Well-crafted) అందించే మైక్రో-డేటా ఎడిషన్.
- ✅ **సమయం ఆదా - స్కోర్ ఆధిక్యం:** వేలాది పేజీల చరిత్రను సింపుల్ వన్-లైనర్స్‌గా కుదించి, మీ ప్రిపరేషన్‌ను వంద శాతం సులభతరం చేసే ఏకైక మెటీరియల్.

మీ ప్రభుత్వ ఉద్యోగ సాధనలో నమ్మకమైన భాగస్వామి..

🌐 **TelanganaWEB.com (Empowering Telangana's Future Achievers)**

Created by

Naini Anjaneyulu

All rights reserved Telangana WEB
Follow us on Instagram and Youtube for more live updates. Thanks

Reference: Telugu Academy Telangana Movement Textbook

TelanganaWEB

తెలంగాణ ఉద్యమ చరిత్ర - 20 అధ్యాయాలు (Index)

1. **సాలార్ జంగ్ సంస్కరణలు**
2. **తెలంగాణలో రాజకీయేతర సంస్థలు** (ముల్కీ, ఆర్యసమాజం, గ్రంథాలయ, మహాసభలు)
3. **నిజాం రాష్ట్రంలో జాతీయోద్యమం** (హైదరాబాద్ స్టేట్ కాంగ్రెస్ & ఆపరేషన్ పోలో)
4. **తెలంగాణ రైతాంగ సాయుధ పోరాటం** 5. **స్వతంత్ర భారతదేశంలో హైదరాబాద్ రాష్ట్రం** (బూర్గుల ప్రభుత్వం & భూసంస్కరణలు)
5. **ఆంధ్రప్రదేశ్ అవతరణ ప్రక్రియ** (ఫజల్ అలీ కమీషన్ & పెద్ద మనుషుల ఒప్పందం)
6. **తెలంగాణ ప్రాంతీయ కమిటీ** (ఆవిర్భావం, అధికారాలు & రద్దు)
7. **తెలంగాణ పరిరక్షణల ఉల్లంఘనలు** (నీళ్లు, నిధులు, నియామకాలలో వివక్ష)
8. **తెలంగాణ తొలిదశ ఉద్యమం - పూర్తి చరిత్ర** (1969 జై తెలంగాణ ఉద్యమం)
9. **1972 తదనంతర పరిణామాలు** (జై ఆంధ్ర ఉద్యమం, ముల్కీ తీర్పులు & రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వులు)
10. **నక్సల్బరీ, తెలంగాణ రైతాంగ & గిరిజన పోరాటాలు**
11. **తెలుగు జాతీయత - తెలంగాణ అస్తిత్వం** 13. **తెలంగాణ చారిత్రక అసమానతలు** (ఆర్థిక, విద్యా, వ్యవసాయ, ఉపాధి రంగాల్లో దోపిడీ)
12. **తెలంగాణ మలిదశ ఉద్యమం** (1984 - 2001 ప్రజా సంఘాల అంకురార్పణ)
13. **TRS పార్టీ ఆవిర్భావం - రాజకీయ పునరేకీకరణ** 16. **తెలంగాణ రాష్ట్ర మహోద్యమం** (2009 ఎన్నికలు, కేసీఆర్ దీక్ష & శ్రీకృష్ణ కమిటీ)
14. **ప్రజా ఉద్యమాలు - నిరసన రూపాలు** (సకల జనుల సమ్మె, మిలియన్ మార్చ్ తదితర)
15. **తెలంగాణ సాంస్కృతిక ప్రతీకలు, కళలు & సాహిత్యం**
16. **ఆంధ్రప్రదేశ్ పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టం - 2014** (బిల్లు ఆమోదం & ముఖ్యాంశాలు)
17. **తెలంగాణ పునర్నిర్మాణం - సవాళ్లు & నూతన ప్రభుత్వ విధానాలు**

Chapter 1 - సాలార్ జంగ్ సంస్కరణలు

పోటీ పరీక్షల (Group-1, 2, 3, 4, Police SI & Constable) కోసం సాలార్ జంగ్ సంస్కరణలకు సంబంధించిన సమగ్ర సమాచారం వన్-లైనర్స్ రూపంలో:

వ్యక్తిగత నేపథ్యం & నియామకం

- సాలార్జంగ్ అసలు పేరు: **Nawab Turab Ali Khan** (నవాబ్ తురబ్ అలీఖాన్).
- జననం: 1829 లో బీజాపూర్‌లో (మదీనాకు చెందిన షేక్ ఉమర్ కర్మాన్ వంశం).
- బ్రిటీష్ వారు ఇచ్చిన బిరుదు: **Salar Jung**.
- పరిపాలనా దక్షతను నేర్పిన ఇంగ్లీష్ గురువు: **Dighton** (డైటన్).
- లండన్ లోని ఆక్స్‌ఫర్డ్ యూనివర్సిటీ నుంచి పొందిన గౌరవం: **Honorary Doctorate** (1876లో).
- ప్రధానమంత్రిగా (Diwan) నియామకం: 1853 లో (మేనమామ సిరాజ్-ఉల్-ముల్క్ మరణానంతరం తన 24వ ఏట).
- సాలార్జంగ్‌తో పాటే 'Peshkar' గా బాధ్యతలు చేపట్టినది: నారాయణ్ ప్రసాద్ (చందూలాల్ మనుమడు).
- ఎంతమంది నిజాంల వద్ద పనిచేశాడు: **ముగ్గురు** (నాసిరుదౌలా, అఫ్జలుదౌలా, మీర్ మహబూబ్ అలీఖాన్).
- పదవీ కాలం: 1853 నుంచి 1883 వరకు (30 ఏళ్లు).
- చారిత్రక పోలిక: బహమనీ సామ్రాజ్య ప్రధాని **Mahmud Gawan** తో పోలుస్తారు.
- "సాలార్ జంగ్ నిజాం రాజ్యవ్యవస్థను పునరుజ్జీవింప చేశాడు" అని వ్యాఖ్యానించినది: **William Digby**.

ఆర్థిక & రెవెన్యూ సంస్కరణలు

- 1853 నాటికి బ్రిటీష్ వారు బకాయిల కింద ఆక్రమించిన ప్రాంతాలు: రాయచూర్, ఉస్మానాబాద్, బేరార్.
- రెవెన్యూ విధానంలో అమలు చేసిన నూతన పద్ధతి: **Zillabandi System** (జిల్లా బందీ విధానం - 1864-65).
- రాజ్యాన్ని ఎన్ని జిల్లాలు/మండలాలుగా విభజించాడు: **17 జిల్లాలు, 5 సుబాలు** (ప్రాంతీయ మండలాలు).
- కొత్త రెవెన్యూ విధానంలో రద్దు చేసినవి: గుత్తేదారుల (వేలం) పద్ధతి మరియు ఇనాం భూములు.
- ప్రవేశపెట్టిన నూతన పన్ను విధానం: **Ryotwari System** (రైత్వారీ విధానం - రైతుకు, ప్రభుత్వానికి ప్రత్యక్ష సంబంధం).
- భూమి శిస్తు నిర్ణయ కాలపరిమితి: ప్రతి **30 ఏళ్లకు** ఒకసారి.
- రాజ్యమంతటా రెవెన్యూ పాలనను క్రమబద్ధం చేయడానికి 1864లో ఏర్పాటు చేసినది: **Board of Revenue** (ఒక అధ్యక్షుడు, నలుగురు సభ్యులు).
- 1867లో కేంద్ర రెవెన్యూ శాఖగా ఏర్పడినది: **Sadr Mehkma-e-Mal-Guzari** (అధికారులు: ముహతామిమ్, రుకున్).
- భూమి సర్వే కోసం 1875 లో స్థాపించిన విభాగం: **Survey Settlement Department**.

పరిపాలనా సంస్కరణలు

- జిల్లా స్థాయి ప్రధాన అధికారి: **Awwal Taluqdar** (కలెక్టర్).
- తాలుకా స్థాయి ప్రధాన అధికారి: తహశీల్దార్.
- సుబా స్థాయి ప్రధాన అధికారి: సుబేదార్.
- తాలుకా దార్ వ్యవస్థను పర్యవేక్షించేందుకు 1865లో ఏర్పాటైన పాలనా బోర్డ్: **Majlis-e-Mal-Guzari**.
- 1868లో నలుగురు మంత్రుల నియామకంతో ఏర్పడిన వ్యవస్థ: **Sadr-ul-Maham** (సదర్ ఉల్ మహమ్).
- నలుగురు మంత్రులకు కేటాయించిన శాఖలు: పోలీస్, న్యాయ, రెవెన్యూ, ప్రజా సంక్షేమం (విద్య/ఆరోగ్యం).
- ప్రభుత్వ కార్యక్రమాల నిర్వహణకు ఏర్పాటు చేసిన శాఖలు: **14 శాఖలు** (దీనిలో 7 శాఖలకు ప్రత్యేక మంత్రులు ఉండేవారు).
- శాఖల మంత్రులను ఏమని పిలిచేవారు: **Sadr-ul-Maham** (సదర్-ఉల్-మిహాం). ఉపమంత్రులను: **Semi-Sadr-ul-Maham**.
- సాలార్జంగ్ అంతరంగిక కార్యదర్శి (తర్వాత చీఫ్ సెక్రెటరీ): **Syed Hussain Bilgrami**.

విద్యా సంస్కరణలు (Years are Very Important)

- **1855:** పశ్చిమ విద్యాబోధన కోసం **Darul Uloom** స్థాపన (నాసిరుదౌలా కాలంలో).
- **1870:** City High School మరియు Engineering College స్థాపన.
- **1872:** Chaderghat High School స్థాపన.
- **1873:** ప్రభువుల పిల్లల కోసం **Madrasa-e-Aliya** స్థాపన.
- **1878:** రాజ కుటుంబ పిల్లల కోసం **Madrasa-e-Aiza** స్థాపన.
- **1881:** Gloria Girls High School స్థాపన.
- **1887:** చాదర్ ఘాట్ + మదర్సా-ఎ-అలియా ఇంటర్మీడియట్ విలీనం చేసి **Nizam College** ఏర్పాటు (సాలార్ జంగ్ మరణానంతరం).

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

- సాలార్జంగ్ ఆర్థిక సాయం చేసిన జాతీయ విద్యాసంస్థ: సర్ సయ్యద్ అహ్మద్ ఖాన్ స్థాపించిన **Aligarh Muslim University**.

పోలీస్ & న్యాయ సంస్కరణలు

- పోలీస్ వ్యవస్థను రెవెన్యూ శాఖ నుంచి వేరు చేసిన సంవత్సరం: **1867** (దీనిని న్యాయశాఖ కిందకు తెచ్చాడు).
- సాలార్జంగ్ ఏర్పాటు చేసిన క్రమబద్ధమైన పోలీస్ శాఖ పేరు: **Mahkama-e-Kotwali**.
- దొంగతనాలు, దారిదోపిడీలను అణచివేయడానికి ఏర్పాటు చేసిన ప్రత్యేక దళం: **Nizamat** (నిజామత్).
- కార్యాలయాల వద్ద రక్షణ విధులకు ఏర్పాటు చేసిన దళం: **Sowars** (సోవర్స్).
- అధికారుల ప్రతిభ, సామర్థ్యం ఆధారంగా ప్రమోషన్లు, జీతాలు ఇచ్చే విధానం: **Auxiliary System** (ఆక్సిలరీ విధానం).
- హైదరాబాద్‌లో స్థాపించిన ఉన్నత న్యాయస్థానం: **Adalat-e-Padshahi** (1 ప్రధాన + 4 ఇతర న్యాయమూర్తులు).
- సివిల్ కోర్టుల పేర్లు: Buzurgi Diwani Adalat, Khurd Diwani Adalat.
- క్రిమినల్ కోర్టు పేరు: **Shanjadar Adalat** (షాంజదార్ అదాలత్ - దీని ప్రధాన న్యాయమూర్తిని 'Naziya' అంటారు).

కరెన్సీ, రవాణా & సమాచార వ్యవస్థలు

- హైదరాబాద్ లో ప్రభుత్వ టంకశాల (Government Mint) ఏర్పాటు: **1855**.
- మొగల్ చక్రవర్తి పేరు తీసేసి నిజాం పేరుతో ముద్రించిన నూతన నాణేలు: **Hali Sicca** (హాలీసిక్కా - 1858 నుండి).
- స్టాంప్ పేపర్ కార్యాలయం దేని ఆధ్వర్యంలో పనిచేసేది: **Munshi Khana** (1861 లో స్థాపన).
- మద్రాస్ - బొంబాయి లైన్ కలుపుతూ 1870లో బ్రిటీష్ వారితో కుదుర్చుకున్న రైల్వే ఒప్పందం: **Chanda Railway Scheme** (చాందా రైల్వే పథకం).
- హైదరాబాద్ లో మొదటి రైల్వే లైన్: **Secunderabad to Wadi** (1878 లో పూర్తయింది).
- టెలిగ్రాఫ్ లైన్ ఏయే నగరాల మధ్య వేశారు: హైదరాబాద్ - బొంబాయి.
- పోస్టల్ శాఖ (Postal Department) ఏర్పాటు: **1862**.
- పారిశ్రామిక వస్తు ప్రదర్శనశాల (Industrial Exhibition) ఎక్కడ ఏర్పాటు చేశారు: చాదర్ ఘాట్.

సామాజిక అంశాలు & 1857 సిపాయిల తిరుగుబాటు

- హైదరాబాద్ సంస్థానంలో నిషేధించబడిన దురాచారం: **Sati** (సతీసహగమనం).
- నిజాం సంస్థానం రాజభాషగా ప్రకటించబడినది: **Urdu** (ఉర్దూ).
- 1857 సిపాయిల తిరుగుబాటులో సాలార్జంగ్ వైఖరి: బ్రిటీష్ వారికి మద్దతు ఇచ్చాడు.
- బ్రిటీష్ రెసిడెన్సీపై దాడి చేసి ప్రాణాలు కోల్పోయిన యోధుడు: **Turrebaz Khan** (తుర్రేబాజాఖాన్).
- తిరుగుబాటులో బ్రిటీష్ వారికి సహకరించినందుకు నిజాం (అఫ్జలుదౌలా) కు వచ్చిన బిరుదు: **Star of India**.
- దీని ఫలితంగా బ్రిటీష్ వారి నుంచి తిరిగి పొందిన ప్రాంతాలు: రాయచూర్, ఉస్మానాబాద్ (50 లక్షల అప్పు కూడా రద్దు).

చివరిదశ & కుట్రలు

- సాలార్జంగ్ ను పదవి నుంచి తొలగించడానికి జరిగిన కుట్రలను ఆపిన బ్రిటీష్ అధికారులు: 1860లో Col. Davidson, 1867లో George Yule.
- బేరార్ (Berar) ప్రాంతాన్ని తిరిగి పొందడానికి 1876లో ఎవరిని కలవడానికి ఇంగ్లాండ్ వెళ్ళాడు: **Queen Victoria** (విక్టోరియా మహారాణి).
- ఆరవ నిజాం (మీర్ మెహబూబ్ అలీఖాన్) కు సాలార్జంగ్ ఏ హోదాలో బాధ్యతలు నిర్వర్తించాడు: **Regent** (సంరక్షునిగా - 1869 నుంచి).
- సాలార్జంగ్ మరణం: **1883 ఫిబ్రవరి 8** న (కలరా వ్యాధితో, 56 ఏళ్ల వయస్సులో).

తెలంగాణలో రాజకీయేతర సంస్థలు

1. చాందా రైల్వే ఉద్యమం (1883)

- **1870లో** వాడి-హైదరాబాద్ రైల్వే లైన్ కోసం బ్రిటీష్, నిజాం ప్రభుత్వాల మధ్య ఒప్పందం కుదిరింది.
- సింగరేణి, చాందా బొగ్గు నిక్షేపాలకు రైల్వే లైన్ విస్తరణ కోసం **నిజాం గ్యారెంటీడ్ స్టేట్ రైల్వే కంపెనీ** 3 లక్షల పౌండ్ల నిధులను సమకూర్చింది.
- చాందా రైల్వే స్కీమును పరిశీలించేందుకు 1880లో **డాక్టర్ అఘోరనాథ్ చటోపాధ్యాయ, ముల్లా అబ్దుల్ ఖయూం, దస్తూర్ జాసగి హోషాంగ్** తదితరులతో మేధావుల కమిటీ ఏర్పడింది.
- నిజాం ప్రభుత్వం 1883 మే నెలలో **డాక్టర్ అఘోరనాథ్, దస్తూర్ జాసగి హోషాంగ్**లను సంస్థానం నుంచి బహిష్కరించింది.

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

- చాందా రైల్వే ఉద్యమం హైదరాబాద్ సంస్థానంలో **తొలి ప్రజా చైతన్యానికి** బలమైన పునాదులు వేసింది.

2. ముల్కీ ఉద్యమం

- ముల్కీ అనగా హైదరాబాద్ సంస్థానంలో పుట్టి పెరిగిన **స్థానికుడు లేదా స్వదేశీయులు** అని అర్థం.
- బహమనీ సుల్తానుల కాలంలో (1481) హత్యకు గురైన స్థానికేతర ప్రధాని **ఖాజీ మహమ్మద్ గవాన్**.
- కుతుబ్‌షాహీల కాలంలో స్థానికేతరుల కుట్రల వల్ల 1674లో గోల్కొండ ప్రధాని **మాదన్న** హత్యకు గురయ్యాడు.
- ఆరవ నిజాం మీర్ మహబూబ్ అలీ ఖాన్ **1880లో ఉర్దూను అధికార భాషగా** ప్రకటించాడు.
- **డా|| అబ్దుల్ హక్** (బాబాయె ఉర్దూ) ఉత్తరాది ఉర్దూను, **డా|| ఖాదర్ మొహియుద్దీన్ జోర్** దక్కనీ ఉర్దూను పోషించారు.
- ముల్కీలకే ఉద్యోగాలు ఇవ్వాలని నిజాం ప్రభుత్వం **1886 మరియు 1933** సంవత్సరాల్లో ఫర్మానాలు జారీ చేసింది.

3. హిందూ మత & విద్యా సంస్కరణోద్యమాలు

- హైదరాబాద్ సంస్థానంలో బ్రహ్మ సమాజం **ఆచార్య నారాయణ్ వెలింకర్** ఆధ్వర్యంలో పనిచేసింది.
- దివ్య జ్ఞాన సమాజం (Theosophical Society)ను 1882 డిసెంబర్ 26న చాదర్‌ఘాట్‌లో **రామస్వామి అయ్యర్** స్థాపించారు.
- హైదరాబాద్‌లో మూఢనమ్మకాల నిర్మూలన కోసం **సేట్ లాల్జీ మేఘ్జీ** నాయకత్వంలో 'జీవరక్ష జ్ఞాన ప్రచారక మండలి' స్థాపించబడింది.
- 1879 ఫిబ్రవరి 26న చాదర్‌ఘాట్‌లో స్థాపించబడిన **'యంగ్ మెన్స్ ఇంప్రూవ్మెంట్ సొసైటీ'** పఠన మందిరం, గ్రంథాలయాన్ని నిర్వహించింది.
- చాదర్‌ఘాట్ సోషల్ క్లబ్ 1890లో కనీస వివాహ వయోపరిమితిని **14 సంవత్సరాలకు** పెంచాలని తీర్మానించింది.
- విద్యాభివృద్ధి కోసం **మౌల్వీ మహ్మద్ ముర్తజా** (జీవితకాల కార్యదర్శి) 'హైదరాబాద్ ఎడ్యుకేషనల్ కాన్ఫరెన్స్'ను స్థాపించారు.

- **వామన్ నాయక్** వ్యవస్థాపక అధ్యక్షుడిగా 1916లో 'హైదరాబాద్ యువకుల సంఘం' (రెసిడెన్సీ బజార్) ఏర్పడింది.

4. భారత జాతీయోద్యమ ప్రభావం & ప్రజా సంఘాలు

- హైదరాబాద్ సంస్థానంలో జాతీయ కాంగ్రెస్ (1885) ను తీవ్రంగా వ్యతిరేకించిన నాయకుడు **సర్ సయ్యద్ అహ్మద్**.
- కాంగ్రెస్ భావజాలాన్ని ప్రచారం చేసిన పత్రికా సంపాదకులు **మొహిబ్ హుస్సేన్** (మౌలిమ్-ఏ-షఫీక్), **సయ్యద్ అఖిల్** (హజార్ దాస్తాన్).
- మాంటేగ్-చెమ్స్‌ఫర్డ్ సంస్కరణల ప్రభావంతో 1918లో సంస్కరణల కోసం **'రాయ్ బాల్ ముకుంద్ కమిటీ'**ని ప్రధాని సర్ అలీ ఇమాం వేశారు.
- ఖిలాఫత్ ఉద్యమం అణచివేతతో, భారతీయ ముస్లింలు నిజాంకు ఇచ్చిన **"ముస్లిం మత జాతి సంరక్షకుడు"** బిరుదును వెనక్కి తీసుకున్నారు.
- 1930 ప్రాంతంలో శ్రీవజాలు, శ్రీహనుమాన్, పద్మజా నాయుడు నాయకత్వంలో పట్టణ ప్రాంతాల్లో **'స్వదేశీ లీగ్'** ఉద్యమం సాగింది.
- నిజాం నిరంకుశత్వానికి వ్యతిరేకంగా 1932లో శ్రీ కాశీనాథరావు వైద్యా **'హిందూస్థాయి సంఘం'**ను స్థాపించారు.
- ముల్కీ హక్కుల సాధన కోసం నవాబ్ సర్ నిజామత్ జంగ్ అధ్యక్షుడిగా 1935లో మతాతీతంగా **'నిజాం ప్రజల సంఘం'** ఏర్పాటైంది.

5. హైదరాబాద్ సంస్థానంలో పత్రికలు

- హైదరాబాద్ సంస్థానంలో వెలువడిన తొలి తెలుగు పత్రిక శ్రీనివాస్ శర్మ స్థాపించిన **'సరోజినీ విలాస్'** (1912, మహబూబ్ నగర్).
- మొట్టమొదటి పూర్తిస్థాయి రాజకీయ వారపత్రిక షబ్నవీసు వెంకట రామ నరసింహారావు స్థాపించిన **'నీలగిరి'** (1922, నల్గొండ).
- నీలగిరి పత్రికతో పాటు గ్రంథాలయోద్యమాన్ని భుజాన వేసుకున్న పత్రిక వొద్దిరాజు సోదరులు స్థాపించిన **'తెనుగు'** (1922, వరంగల్).
- భాగ్యరెడ్డివర్మ 1925లో స్థాపించిన 'భాగ్యనగర్' పత్రిక ఆ తర్వాత **'ఆది హిందూ'** వార పత్రికగా మారింది.

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

- 1926లో సురవరం ప్రతాపరెడ్డి స్థాపించిన '**గోల్కొండ పత్రిక**' నిజాం వ్యతిరేక పోరాటంలో చారిత్రాత్మక పాత్ర పోషించింది.
- రామానుజాచార్యులు ప్రచురించిన 'తెలంగాణ' దినపత్రిక (1942) లో '**చార్మినార్ గాసిప్**' అనే అంతఃపుర రహస్యాల శీర్షిక వచ్చేది.
- గులాం మహమ్మద్ కలకత్తావాలా స్థాపించిన 'తెలుగు మీజాన్' పత్రికకు **అడవి బాపిరాజు** సంపాదకుడిగా పనిచేశారు.
- రజాకార్ల అరాచకాలను తీవ్రంగా విమర్శించినందుకు **'ఇమ్రోజ్' పత్రిక స్థాపకుడు షోయబుల్లాఖాన్** దారుణ హత్యకు గురయ్యాడు.

6. ఆర్యసమాజం పాత్ర

- హైదరాబాద్ సంస్థానంలో ఆర్యసమాజం శాఖ **1892లో** పండిత్ కామతా ప్రసాద్ జీ మిశ్రా అధ్యక్షతన ఏర్పాటైంది.
- ఆర్యసమాజ ముఖ్య గ్రంథమైన "సత్యార్థ ప్రకాశిక"ను 1921లో **పండిత కేశవరావు కోరాట్కర్** తెలుగులోకి అనువదించారు.
- ఇస్లాంలోకి మార్చబడిన హిందువులను తిరిగి మాతృమతంలోకి తీసుకురావడానికి ఆర్యసమాజం **'శుద్ధి సభ'**ను స్థాపించింది.
- 1938 జనవరి 20వ తేదీని ఆర్యసమాజం **"హైదరాబాద్ విమోచన దినం"**గా ప్రకటించింది.
- నిజాం ప్రభుత్వం 1937లో వాక్స్వాతంత్ర్యాన్ని అడ్డుకోవడానికి **గస్తీ నిషాన్ 'తిర్పన్' (G.O. 53)** అనే చీకటి చట్టాన్ని తెచ్చింది.
- జాతీయ జెండా ఆవిష్కరిస్తున్న ఆర్యసమాజ్ కార్యకర్తలపై 1947 సెప్టెంబర్ 2న జరిగిన పోలీసు కాల్పులనే '**పరకాల మారణకాండ**' (150 మంది మృతి) అంటారు.

7. తెలంగాణలో గ్రంథాలయోద్యమం

- 1886లో హైదరాబాద్‌లో అబ్దుల్ ఖయ్యూం, సయ్యద్ హుస్సేన్ బిల్గ్రామీ తదితరులు **'ఆసఫియా స్టేట్ లైబ్రరీ'**ని స్థాపించారు.
- 1901 సెప్టెంబర్ 1న మునగాల రాజా, కొమర్రాజు లక్ష్మణరావు, రావిచెట్టు రంగారావులు '**శ్రీ కృష్ణదేవరాయ ఆంధ్ర భాషా నిలయం**' స్థాపించారు.
- 1908 జనవరి 29న హనుమకొండలో మాడపాటి హనుమంతరావు (కార్యదర్శి) '**రాజరాజ నరేంద్ర ఆంధ్ర భాషా నిలయం**' స్థాపించారు.
- పోతన జన్మస్థలం వరంగల్ అని సుదీర్ఘ పరిశోధన చేసి నిర్ధారించినది **దూపాటి వెంకట రమణాచార్యులు**.
- కె.సి. గుప్తా ఆధ్వర్యంలో 1939లో స్థాపించిన '**అణా గ్రంథాలయాలు**' వంద పుస్తకాలను కేవలం 5 రూపాయలకే అందించేవి.
- 1941లో వట్టికోట ఆళ్వారుస్వామి **'దేశోద్ధారక గ్రంథమాల'**ను స్థాపించి ఊరూరు తిరిగి పుస్తకాలు అమ్మేవారు.
- మొదటి గ్రంథాలయ మహాసభ 1925 ఫిబ్రవరి 22న **మధిర (ఖమ్మం)** లో పింగళి వెంకటరామారెడ్డి అధ్యక్షతన జరిగింది.

8. నిజామాంధ్ర జన సంఘం (1921) & వర్తక సంఘాలు

- 1921 నవంబర్ 12న వివేకవర్ధిని కళాశాలలో జరిగిన **హిందూ సంఘ సంస్కరణ సభ**లో తెలుగు నాయకులకు జరిగిన అవమానమే నిజామాంధ్రోద్యమానికి మూల కారణం.
- సభలో అవమానం జరిగిన అదే రోజు రాత్రి **టేకుమాల రంగారావు** ఇంట్లో 11 మంది సభ్యులతో 'నిజాం రాష్ట్రాంధ్ర జనసంఘం' ఏర్పాటైంది.
- నిజామాంధ్ర జన సంఘం మొదటి కార్యదర్శిగా **టేకుమాల రంగారావు** ఎన్నికయ్యారు.
- ఉర్దూ మాట్లాడే నిజాం అధికారులు తెలుగు భాషను **"తెలంగీ భేడంగీ"** అని అపహాస్యం చేసేవారు.
- వర్తకులు ప్రభుత్వ అధికారులకు ఉచితంగా సరకులు ఇచ్చే '**సర్బరాహి**' విధానాన్ని కేంద్ర సంఘం తీవ్రంగా వ్యతిరేకించింది.
- ఫ్యూడల్ (భూస్వామ్య) విధానానికి వ్యతిరేకంగా, వ్యాపారుల హక్కుల కోసం నిజామాంధ్ర జన కేంద్ర సంఘం '**వర్తక సంఘాలను**' స్థాపించింది.

9. నిజామాంధ్ర మహాసభలు (1930-1946)

- ప్రథమ (1వ) నిజామాంధ్ర మహాసభ 1930 మార్చిలో **జోగిపేటలో సురవరం ప్రతాపరెడ్డి** అధ్యక్షతన జరిగింది (రాజకీయాలు మాట్లాడకుండా నిజాం షరతు విధించాడు).

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

- ద్వితీయ (2వ) మహాసభ 1931లో **దేవరకొండలో బూర్గుల రామకృష్ణారావు** అధ్యక్షతన జరిగింది.
- ఖమ్మంలో **పులిజాల వెంకట రంగారావు** అధ్యక్షతన జరిగిన 3వ మహాసభలో (1934) తొలిసారిగా **రైతు సమస్యలు** కేంద్ర బిందువుగా తీర్మానాలు జరిగాయి.
- 1935లో సిరిసిల్లలో మాడపాటి హనుమంతరావు అధ్యక్షతన జరిగిన 4వ మహాసభలో సభా వ్యవహారాలన్నీ తెలుగులోనే జరగాలనే చారిత్రాత్మక **'31వ నిబంధన'** ఆమోదించారు.
- కొండా వెంకట రంగారెడ్డి అధ్యక్షతన షాద్‌నగర్‌లో జరిగిన 5వ మహాసభ (1936) లో **మద్యపాన నిషేధ** తీర్మానం చేశారు.
- 1937లో నిజామాబాద్‌లో మందుముల నరసింగరావు అధ్యక్షతన జరిగిన 6వ మహాసభలో 'అయ్యంగార్ కమిటీ'కి **బాధ్యతాయుత ప్రభుత్వం కావాలని** తీర్మానించి రాజకీయ ఉద్యమంగా మారింది.
- 7వ మహాసభ (1940, మల్కాపురం) కు మందుముల రామచంద్రరావు అధ్యక్షత వహించగా, **పన్ను తగ్గింపు** డిమాండ్ చేశారు.
- రావి నారాయణరెడ్డి అధ్యక్షతన జరిగిన 8వ మహాసభ (1941, చిలుకూరు) లో సభ్యత్వ రుసుము 1 రూపాయి నుంచి **4 అణాలకు** తగ్గించారు.
- మాదిరాజు రామకోటేశ్వరావు అధ్యక్షతన ధర్మవరంలో జరిగిన 9వ మహాసభ (1942) లో **మితవాదులు, కమ్యూనిస్టులు, కాంగ్రెస్** వారి మధ్య వర్గ పోరాటం బహిర్గతమైంది.
- 1943లో హైదరాబాద్‌లో జరిగిన 10వ మహాసభకు **కొండా వెంకట రంగారెడ్డి తొలిసారిగా అధ్యక్ష పదవికి** ఎన్నికయ్యారు.
- భువనగిరిలో **రావి నారాయణరెడ్డి** అధ్యక్షతన జరిగిన 11వ మహాసభ (1944) పూర్తిగా **కమ్యూనిస్టుల వశమై**, సభ్యత్వ ఫీజు 1 అణాకు తగ్గించి, సాయుధ పోరాటం వైపు అడుగులేసింది (దీన్నే "సంఘం" అని పిలిచారు).
- కమ్యూనిస్టుల ఆధిపత్యానికి వ్యతిరేకంగా కాంగ్రెస్/మితవాదులు 1945 మార్చిలో మడికొండలో మందుముల నర్సింగరావు అధ్యక్షతన '**పోటీ (జాతీయ) 12వ మహాసభ**'ను నిర్వహించారు.
- కమ్యూనిస్టుల ఆధ్వర్యంలో 12వ మహాసభ ఖమ్మంలో 1945 ఏప్రిల్‌లో **రావి నారాయణరెడ్డి** అధ్యక్షతన జరిగింది.
- చిట్టచివరిదైన **13వ నిజామాంధ్ర మహాసభ** 1946 మే నెలలో కంది (మెదక్) లో **జమలాపురం కేశవరావు** అధ్యక్షతన జరిగింది.
- 1935లో ఎల్లాప్రగడ సీతాకుమారి, బూర్గుల అనంత లక్ష్మీదేవి, గద్వాల మహారాణి తదితరులు **'నిజామాంధ్ర యువతీ మండలి'**ని స్థాపించారు.

10. ఉస్మానియా వందేమాతర ఉద్యమం (1938)

- ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం **'బి' హాస్టల్ విద్యార్థులు** నిజాంను స్తుతించే ప్రార్థనను వ్యతిరేకించి 1938 దసరా రోజున వందేమాతరం గీతాన్ని పాడారు.
- నిజాం ప్రభుత్వం 1938 నవంబర్ 29న వందేమాతరం పాడిన ఉస్మానియా విద్యార్థులను కళాశాల నుంచి బహిష్కరించింది.
- హైదరాబాద్ సంస్థానం నుంచి బహిష్కరించబడిన వందేమాతర ఉద్యమ విద్యార్థులకు **నాగ్పూర్ విశ్వవిద్యాలయం** (వైస్ ఛాన్సలర్ కేదార్) ప్రవేశం కల్పించింది.

11. దళిత ఉద్యమం - భాగ్యరెడ్డి వర్మ (1888-1939)

- దళితుల అభ్యున్నతి కోసం డాక్టర్ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ కంటే ముందే పోరాటం ప్రారంభించిన తొలితరం దళిత వైతాళికుడు **భాగ్యరెడ్డి వర్మ** (అసలు పేరు రాములు).
- భాగ్యరెడ్డి వర్మ 1906లో **జగన్ మిత్ర మండలి**ని, 1911లో **ఆది హిందూ సోషల్ సర్వీస్ లీగ్**ను, జంతుబలి వ్యతిరేకంగా **జీవదయ ప్రచార సభ**ను స్థాపించారు.
- భాగ్యరెడ్డి వర్మ కృషితో 1910లో ఇసామియా బజార్‌లో అంటరాని వర్గాల కోసం **తొలి తెలుగు మీడియం పాఠశాల** ప్రారంభమైంది.
- భాగ్యరెడ్డివర్మ అభ్యర్థన మేరకు 1931 జనాభా లెక్కల్లో నిజాం ప్రభుత్వం దళితులను **"ఆది హిందువులు"**గా అధికారికంగా నమోదు చేసింది.
- ప్లేగు, కలరా వ్యాధుల సమయంలో భాగ్యరెడ్డి వర్మ స్థాపించిన **'ఆరోగ్య సేవాదళ్'** మృతదేహాల దహన సంస్కారాలు చేసినందుకు బాజి కిషన్ రావ్ ఆయనకు **"వర్మ"** అనే బిరుదును ఇచ్చారు.
- మహాత్మా గాంధీ అంటరానితన నిర్మూలన కోసం 1932లో స్థాపించిన 'అఖిల భారత హరిజన సేవా సంఘం' హైదరాబాద్ శాఖకు **వామన్ నాయక్** (అధ్యక్షుడు), **రావి నారాయణరెడ్డి** (కార్యదర్శి) గా పనిచేశారు.

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com

TelanganaWEB

12. గిరిజన / ఆదివాసీ ఉద్యమాలు

- నిజాం, బ్రిటీష్ పాలకుల దోపిడీకి వ్యతిరేకంగా నిర్మల్, ఆసిఫాబాద్ (జనగావ్) ప్రాంతంలో **రాంజీగోండ్** వీరోచిత గెరిల్లా పోరాటం చేశాడు.
- బ్రిటీష్ కల్నల్ రాబర్ట్ 1857 ఏప్రిల్ 9న నిర్మల్ వద్ద రాంజీగోండ్‌తో పాటు ఆయన అనుచరులైన **1000 మందిని మర్రి చెట్టుకు ఉరితీశాడు (వెయ్యి ఉరుల మర్రి)**.
- నిజాం అటవీ అధికారుల ఆకృత్యాలపై **"జల్, జంగల్, జమీన్"** అనే నినాదంతో **కొమరం భీమ్** గెరిల్లా పోరాటం చేశాడు.
- 12 గోండు గ్రామాల స్వయంపాలన కోసం పోరాడిన కొమరం భీమ్, **కుర్దుపటేల్** ద్రోహం వల్ల **1940 సెప్టెంబర్ 1న** జోడేఘాట్ వద్ద వీరమరణం పొందాడు.
- కొమరం భీమ్ మరణం తర్వాత నిజాం ప్రభుత్వం గిరిజన సమస్యలపై అధ్యయనం చేయడానికి **ప్రొఫెసర్ సి.యఫ్. హైమన్ డార్ఫ్** ను నియమించింది.

నిజాం రాష్ట్రంలో జాతీయోద్యమం

1. ఆసఫ్‌జాహీ రాజ్య స్థాపన & సంస్థాన భౌగోళిక పరిస్థితులు

- ఆసఫ్‌జాహీ వంశ స్థాపకుడు: **నిజాముల్ ముల్క్ ఆసఫ్ జాహీ** (అసలు పేరు: **చిన్ ఖిలీజ్ ఖాన్** - 1724 లో స్థాపన).
- హైదరాబాద్ సంస్థాన విస్తీర్ణం: **82,698 చదరపు మైళ్ళు** (దీనిని **"భారతదేశ ఉదరపు అంతర్భాగం"** అని వర్ణించారు).
- భాషా ప్రాతిపదికన సంస్థానంలోని ప్రధాన ప్రాంతాలు (3): **తెలంగాణ (తెలుగు), మరాఠ్వాడా (మరాఠీ), కర్ణాటక (కన్నడ)**.
- సంస్థానంలో పాతుకుపోయిన దారుణమైన సామాజిక రుగ్మతలు: **బగేలా, బేగారి** (వెట్టిచాకిరీ).
- విద్యాపరమైన వెనుకబాటుకు ప్రధాన కారణం: కేవలం **ఉర్దూ భాషను** మాత్రమే బలవంతంగా బోధనా మాధ్యమంగా రుద్దడం (అక్షరాస్యత కేవలం 4.8%).
- 1918లో బ్రిటీష్ వారు 7వ నిజాంకు ఇచ్చిన ప్రతిష్ఠాత్మక బిరుదులు: **"నిజాం ప్రభువరేణ్యులు"** (His Exalted Highness), **"విశ్వాస పాత్రుడైన మిత్రుడు"** (Faithful Ally).

2. రాజకీయోద్యమ బీజావాపన & విద్యా సంస్థలు

- హైదరాబాద్ సంస్థానంలో తొలి ప్రజా చైతన్యానికి అంకురార్పణ చేసిన ఉద్యమం: **చాందా రైల్వే ఉద్యమం (1883)** - (నాయకులు: **అఘోరనాథ్ ఛటోపాధ్యాయ, అబ్దుల్ ఖయ్యూం**).
- ముస్లింల మత మార్పిడులకు (తబ్లిగ్) వ్యతిరేకంగా, తిరిగి హిందూ మతంలోకి మార్చే **'శుద్ధి ఉద్యమం'** చేపట్టిన సంస్థ: **ఆర్య సమాజం (1892)**.
- నాసిక్ కలెక్టర్ జాక్సన్‌ను హత్య చేసిన మరాఠ్వాడా యువకుడు: **అనంత లక్ష్మణ్ కాన్హేరే (1909)**.
- సంస్థానంలో ఎటువంటి రాజకీయ/సాధారణ సమావేశాలు జరుపుకోకుండా నిజాం తెచ్చిన కఠినమైన ఫర్మానా: **గస్తీ నిషాన్ 53**.
- ఉర్దూ మాధ్యమంగా **ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ** స్థాపించబడిన తేదీ: **1919 ఆగస్టు 28**.
- ప్రభుత్వ ఉద్యోగాల్లో స్థానికుల ప్రాతినిధ్యం కోసం విశ్రాంత న్యాయమూర్తి నవాబు నిజామత్ జంగ్ అధ్యక్షతన ఏర్పడిన సంస్థ: **నైజాం పౌరసంఘం (1935)**.
- ఉస్మానియా వందేమాతరం ఉద్యమం (1938) లో బహిష్కరణకు గురైన విద్యార్థులకు ఆశ్రయం ఇచ్చిన వర్సిటీ: **నాగపూర్ యూనివర్సిటీ** (వైస్ ఛాన్సలర్: **కేదార్**).

3. హైదరాబాద్ స్టేట్ కాంగ్రెస్ స్థాపన & మానిఫెస్టో

- హైదరాబాద్ స్టేట్ కాంగ్రెస్ స్థాపనకు ప్రేరణ ఇచ్చిన జాతీయ స్థాయి సభ: **హరిపురా కాంగ్రెస్ సమావేశం**.
- "హైదరాబాద్ స్టేట్ కాంగ్రెస్" అధికారిక స్థాపన తేదీ: **1938 జనవరి 29** (దీని బాధ్యత తీసుకున్నవారు: **రావి నారాయణరెడ్డి, రామకిషన్ దూత్**).
- స్టేట్ కాంగ్రెస్ మొదటి మహాజన సభ జరగడానికి రెండు రోజుల ముందే నిజాం **నిషేధం (Ban)** విధించిన తేదీ: **1938 సెప్టెంబర్ 7**.
- నిషేధానికి నిజాం చూపిన సాకులు: కాంగ్రెస్ ఒక **మతపాక్షిక సంస్థ** అని మరియు **బయటి సంస్థలతో** సంబంధం ఉందని.
- కాంగ్రెస్ విధాన పత్రాన్ని (Manifesto) విడుదల చేసిన కార్యాచరణ సమితి అధ్యక్షుడు: **శ్రీ గోవిందరావు నానల్**.

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

- మీర్ మహబూబ్ అలీఖాన్ 1892లో ప్రకటించిన తొలి రాజ్యాంగ పత్రం: **కానూంచా ముబారక్**.

4. సత్యాగ్రహ పోరాటం & ఎం.ఐ.ఎం (MIM) వైఖరి

- స్టేట్ కాంగ్రెస్ తొలి సత్యాగ్రహం ప్రారంభించిన తేదీ & ప్రదేశం: **1938 అక్టోబర్ 24** న **పుత్లీబౌలి (హైదరాబాద్)** వద్ద.
- తొలి సత్యాగ్రహ దళంలోని ఐదుగురు: **గోవిందరావ్ నానల్, రాంకిషన్ దూత్, రావి నారాయణరెడ్డి, జనార్దన్ రావు దేశాయ్, శ్రీనివాసరావు బోరికర్**.
- మహాత్మా గాంధీ సలహా మేరకు స్టేట్ కాంగ్రెస్ పేరును తాత్కాలికంగా ఏమని మార్చారు: **హైదరాబాద్ నేషనల్ కాన్ఫరెన్స్**.
- కాంగ్రెస్ ఉనికిని చాటడానికి **1940 సెప్టెంబర్ 11న 'వ్యక్తిగత సత్యాగ్రహం'** ప్రారంభించిన నాయకుడు: **స్వామి రామానంద తీర్థ**.
- బాధ్యతాయుత ప్రభుత్వాన్ని వ్యతిరేకిస్తూ మజ్లిస్ ఇత్తెహాదుల్ ముస్లిమీన్ (MIM) తెచ్చిన ఆధిపత్య నినాదం: **"అనల్ మాలిక్"** (నేనే పాలకుడిని - నిజాం కేవలం ఒక ప్రతీక మాత్రమే).
- కాంగ్రెస్ హిందూ రాజ్య స్థాపనకు యత్నిస్తోందని ఆరోపించిన MIM అధ్యక్షుడు: **ఖాసిం రజ్వీ**.

5. రాజ్యాంగ సంస్కరణలు - అరవముదు అయ్యంగార్ కమిటీ

- హైదరాబాద్ సంస్థానంలో కేవలం 21 మంది సభ్యులతో (ప్రజాప్రాతినిధ్యం లేకుండా) **తొలి శాసనసభ** ఏర్పడిన సంవత్సరం: **1893**.
- బ్రిటీష్ వారి ఒత్తిడి మేరకు 1919లో ఏర్పాటు చేసిన 'కార్యనిర్వాహక మండలి'ని స్థానికంగా ఏమనేవారు: **బాబే హుకుమాత్**.
- బాధ్యతాయుత ప్రభుత్వం నుంచి ప్రజల దృష్టి మరల్చడానికి నిజాం ప్రభుత్వం ఎవరి అధ్యక్షతన రాజ్యాంగ సంస్కరణల కమిటీ వేసింది: **దివాన్ బహదూర్ అరవముదు అయ్యంగార్ (1938)**.
- సంస్కరణలపై సలహాలు ఇవ్వడానికి ఏర్పడిన "హైదరాబాద్ ప్రజా పరిషత్" (మాడపాటి హనుమంతరావు) నుంచి నిజాం ప్రలోభాలతో ఫిరాయించిన నాయకుడు: **బహదూర్ యార్ జంగ్**.
- అయ్యంగార్ కమిటీ సంస్కరణలపై **"పూర్తిగా రద్దు చేయడమే మేలు"** అని వ్యాఖ్యానించింది: **మహాత్మా గాంధీ** ("భూస్వామ్య, వెనుకబడిన తత్వం" అన్నది **నెహ్రూ**).
- ఎట్టకేలకు ఎటువంటి షరతులు లేకుండా హైదరాబాద్ స్టేట్ కాంగ్రెస్‌పై **నిషేధాన్ని పూర్తిగా తొలగించిన తేదీ: 1946 జులై 3**.

6. ఆజాద్ హైదరాబాద్ ప్రకటన & జాయిన్ ఇండియన్ యూనియన్ ఉద్యమం

- 1948 జూన్ నాటికి భారతదేశంలో బ్రిటీష్ పాలన అంతం కానున్నదని ప్రకటించిన బ్రిటీష్ ప్రధాని: **లార్డ్ అట్లీ**.
- భారత దేశం నడిబొడ్డున ఉన్న హైదరాబాద్ స్వతంత్ర రాజ్యంగా ఉంటే ప్రజల తిరుగుబాటు తప్పదని **1947 జులై 26న ఘాటైన హెచ్చరిక** జారీ చేసినది: **భారత వైస్రాయ్**.
- నిషేధం ఎత్తివేత తర్వాత **1947 జూన్ 16, 17, 18** తేదీలలో ముషీరాబాద్ మైదానంలో చారిత్రాత్మక కాంగ్రెస్ మహాసభకు అధ్యక్షత వహించినది: **స్వామి రామానంద తీర్థ**.
- నిజాం చేసిన 'ఆజాద్ హైదరాబాద్' (స్వతంత్ర దేశం) ప్రకటనకు వ్యతిరేకంగా కాంగ్రెస్ మహాసభలో తీర్మానం ప్రవేశపెట్టినది: **శ్రీ బూర్గుల రామకృష్ణారావు**.
- సంస్థానమంతటా **"ఇండియన్ యూనియన్‌లో చేరాలి దినం" (Join Indian Union Day)** గా పాటించిన తేదీ: **1947 ఆగస్టు 7**.
- 1947 ఆగస్టు 15న సుల్తాన్ బజార్‌లో భారత జాతీయ జెండాను ఆవిష్కరించిన ధీరుడు: **మోతీలాల్ మంత్రి**.
- నిజాం ఆర్థిక మూలాలను దెబ్బతీయడానికి ప్రజలు చెక్‌పోస్టులను ధ్వంసం చేసి రద్దు చేసిన సుంకం: **కరోడ్ గిరి (Customs Tax)** మరియు ఈత, తాటి చెట్ల నరికివేత.

7. రజాకార్ల దౌర్జన్యాలు & యథాతథ ఒప్పందం (Standstill Agreement)

- రజాకార్ అనే ప్రైవేట్ సైన్యాన్ని (1940లో) ఏర్పరచాలనే ఆలోచన చేసినది: **మహ్మద్ హసన్**.

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

- గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో వెట్టిచాకిరీ, బేగారీలకు వ్యతిరేకంగా కమ్యూనిస్టుల అనుబంధంగా పోరాడిన సంస్థ: **కామ్రేడ్స్ అసోసియేషన్**.
- భారత ప్రభుత్వానికి మరియు నిజాంకు మధ్య **"యథాతథ ఒప్పందం" (Standstill Agreement)** కుదిరిన తేదీ: **1947 నవంబర్ 29** (ఒప్పంద కాలపరిమితి **ఒక సంవత్సరం**).
- యథాతథంగా కొనసాగేలా అంగీకరించిన 3 విభాగాలు: **రక్షణ, విదేశీ వ్యవహారాలు, కమ్యూనికేషన్స్ (రవాణా)**.
- ఈ ఒప్పందాన్ని "సంస్థాన ప్రజలను ఇత్తెహాదు తోడేలు (రజాకార్ల) ముందు అప్పగించినట్లుంది" అని, **"మ్యూనిచ్ ద్రోహం (Munich Betrayal)"** అని తీవ్రంగా విమర్శించిన పత్రికలు: **ఫ్రీ ప్రెస్ జర్నల్, మాతృభూమి**.
- యథాతథ ఒప్పందాన్ని పర్యవేక్షించడానికి హైదరాబాద్‌లో నియమితులైన భారత 'ఏజెంట్ జనరల్': **కె.ఎం. మున్షీ (K.M. Munshi)**.
- విదేశాల నుంచి విమానాల్లో దొంగచాటుగా ఆయుధాలను తెప్పించిన కుఖ్యాత ఆయుధాల స్మగ్లర్: **సిడ్నీ కాటన్**.

8. ఆపరేషన్ పోలో (పోలీసు చర్య) & హైదరాబాద్ విలీనం

- రజాకార్ల దారుణాలకు బలైన, పట్టపగలు ఖాసిం రజ్వీ సైన్యం అమానుషంగా దోచుకున్న గ్రామాలు: **బైరాన్‌పల్లి, రేణికుంట, రాయికోడు, బీబీనగర్**.
- "ఢిల్లీ ఎర్రకోటపై ఆసఫియా పతాకం ఎగరేస్తాం" అని ప్రగల్భాలు పలికిన ఎం.ఐ.ఎం నాయకుడు: **ఖాసిం రజ్వీ**.
- రజాకార్ల ఆగడాలను విమర్శించినందుకు 1948 ఆగస్టు 21న దారుణ హత్యకు గురైన **'ఇమ్రోజ్' (Imroze)** పత్రిక సంపాదకుడు: **షోయబుల్లాఖాన్**.
- హైదరాబాద్ వ్యవహారాన్ని నిజాం ప్రభుత్వం ఏ అంతర్జాతీయ వేదికకు నివేదించింది: **ఐక్యరాజ్య సమితి భద్రతా మండలి (UNO)**.
- భారత సైన్యం హైదరాబాద్ పైకి "పోలీసు చర్య" (Police Action) ప్రారంభించిన తేదీ: **1948 సెప్టెంబర్ 13** (దీనికి **'ఆపరేషన్ పోలో'** అని పేరు పెట్టినది: **సి. రాజగోపాలాచారి**).
- హైదరాబాద్ సైన్యం లొంగిపోయి, ఆసఫియా పతాకం అవనతం చేసిన తేదీ (లొంగుబాటు దినం): **1948 సెప్టెంబర్ 18**.
- భారత సైన్యాధికారి **మేజర్ జనరల్ జె.ఎన్. చౌదరి** కు అధికారికంగా లొంగుబాటును సమర్పించిన నిజాం సైన్యాధిపతి: **ఎస్.ఏ.ఎల్. ఎడ్రూస్ (S.A.L. Edroos)**.

9. సైనిక, పౌర ప్రభుత్వాల పాలన & నిజాం శకం ముగింపు

- ఆపరేషన్ పోలో అనంతరం రాష్ట్ర పరిపాలనను చక్కదిద్దడానికి నియమితులైన సైనిక పాలకుడు (Military Governor): **మేజర్ జనరల్ జె.ఎన్. చౌదరి**.
- మిలిటరీ పాలన తర్వాత 1949 డిసెంబర్ 1న ఏర్పడిన తాత్కాలిక పౌర ప్రభుత్వ ముఖ్యమంత్రి: **ఎం.కె. వెల్లోడి (M.K. Vellodi)**.
- వెల్లోడి ప్రభుత్వం రద్దు చేసి, ప్రభుత్వ ఆధీనంలోకి తెచ్చిన నిజాం సొంత భూములు: **సర్ఫేఖాస్ (Sarf-e-Khas), జాగీర్లు, పాయిగాలు**.
- 1950 జనవరి 26న 7వ నిజాం (మీర్ ఉస్మాన్ అలీఖాన్) పొందిన నూతన గవర్నర్ హోదా: **రాజ్‌ప్రముఖ్ (Rajpramukh)**.
- నిజాంకు సంవత్సరానికి జీవితాంతం చెల్లించేలా ఒప్పందం చేసుకున్న రాజాభరణం (Privy Purse) మొత్తం: **50 లక్షల రూపాయలు**.
- సార్వత్రిక ఓటు హక్కు ప్రాతిపదికన ఎన్నికైన **హైదరాబాద్ రాష్ట్ర తొలి శాసనసభ** ప్రారంభమైన తేదీ: **1952 మార్చి 23**.
- 7వ నిజాం మీర్ ఉస్మాన్ అలీఖాన్ కింగ్ కోఠి (King Koti) ప్యాలెస్‌లో విశ్రాంత జీవితం గడిపి తుదిశ్వాస విడిచిన తేదీ: **1967 ఫిబ్రవరి 24**.

తెలంగాణ రైతాంగ సాయుధ పోరాటం

1. భాషా ప్రాంతాలు, అణచివేత & భూవ్యవస్థ

- హైదరాబాద్ సంస్థానం భౌగోళికంగా 16 జిల్లాలతో **మూడు ప్రధాన భాషా ప్రాంతాలుగా** ఉండేది: **తెలంగాణ** (8 జిల్లాలు - తెలుగు), **మరాట్వాడా** (5 జిల్లాలు - మరాఠీ), **కర్ణాటక** (3 జిల్లాలు - కన్నడ).

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

- నిజాం రాజ్యంలో మెజారిటీ ప్రజల భాషలు వేరైనా, కేవలం **ఉర్దూనే అధికార మరియు బోధనా భాషగా** బలవంతంగా రుద్దారు.
- తెలుగు, మరాఠీ, కన్నడ భాషల్లో ప్రైవేటు పాఠశాలలు, గ్రంథాలయాలు తెరవాలన్నా **నిజాం ముందస్తు అనుమతి తప్పనిసరి**.
- హైదరాబాద్ సంస్థానంలో మొత్తం **5 కోట్ల 30 లక్షల ఎకరాల** వ్యవసాయ భూమి ఉండేది.
- ప్రభుత్వ భూమిశిస్తు వ్యవస్థ కింద ఉండే భూమిని **దివానీ (ఖల్సా)** అంటారు (ఇది 60% లేదా 3 కోట్ల ఎకరాలు).
- జాగీర్దార్ల ఆధీనంలో ఉండే భూమి **జాగీర్దారీ** (ఇది 30% లేదా 1.5 కోట్ల ఎకరాలు).
- నిజాం సొంత కమతాన్ని (వ్యక్తిగత ఆస్తిని) **సర్ఫేఖాస్** అంటారు (ఇది 10% లేదా 50 లక్షల ఎకరాలు).

2. ఆంధ్రమహాసభ పరిణామ క్రమం

- **1928లో మాడపాటి హనుమంతరావు** నాయకత్వంలో ఆంధ్రమహాసభ ఒక ఉదారవాద సంస్థగా స్థాపించబడింది.
- **సురవరం ప్రతాపరెడ్డి** అధ్యక్షతన **1930లో ప్రథమ ఆంధ్రమహాసభ** జరిగింది.
- ఉదారవాద సంస్థగా ఉన్న ఆంధ్రమహాసభను **కమ్యూనిస్టులు** ఐక్యసంఘటనగా మార్చి సమరశీల ప్రజాసంస్థగా తీర్చిదిద్దారు.
- **1940లో మాల్యాపురంలో** జరిగిన **7వ మహాసభలో** వెట్టి విధానం, పన్నుల రద్దు మరియు పూర్తి బాధ్యతాయుత ప్రభుత్వం కావాలని డిమాండ్ చేశారు.
- **1944లో భువనగిరిలో రావి నారాయణరెడ్డి** అధ్యక్షతన జరిగిన **11వ మహాసభతో** మితవాద వర్గం బయటకు వెళ్లిపోయింది.
- **1945లో ఖమ్మంలో** జరిగిన **12వ మహాసభలో** జమీందార్లు, దేశ్‌ముఖ్‌లకు వ్యతిరేకంగా సమరశీల పోరాటాలకు పిలుపునిచ్చారు.

3. స్ఫూర్తి రగిలించిన తొలి పోరాటాలు & అమరులు

- విసునూర్ దేశ్‌ముఖ్ (రామచంద్రారెడ్డి) భూకబ్జాకు వ్యతిరేకంగా **కామారెడ్డిగూడెంలో పేద రైతు 'బందగీ'** చేసిన పోరాటం ప్రజలకు ఉత్సాహాన్నిచ్చింది.
- పాలకుర్తిలో దేశ్‌ముఖ్ గుండాల దాడుల నుండి **చాకలి ఐలమ్మ** పంటను 28 మంది సంఘం వాలంటీర్లు ప్రాణాలకు తెగించి రక్షించారు.
- **1946 జూలై 4న కడవెండిలో** దేశ్‌ముఖ్ గుమాస్తా 'మిస్కిన్ అలీ' జరిపిన కాల్పుల్లో **దొడ్డి కొమురయ్య** అక్కడికక్కడే అమరుడయ్యాడు.
- దొడ్డి కొమురయ్య మరణంతో ఆగ్రహించిన ప్రజలు **గుత్పలు (కర్రలు)** చేతబూని "జమీందారీ విధానం రద్దు కావాలి" అని నినదించారు (ఇదే సాయుధ పోరాటానికి నాంది).
- వరంగల్, నల్గొండ జిల్లాల్లో ఏర్పడిన **వాలంటరీ దళాలు** ధర్మపురం, బాలెముల గ్రామాలపై దాడులతో సాయుధ ప్రతిఘటన ప్రారంభించాయి.
- నిజాం ప్రభుత్వం **1946 అక్టోబర్‌లో ఆంధ్రమహాసభను నిషేధించడంతో**, కమ్యూనిస్టు పార్టీ ఆయుధ శిక్షణ (నాటు/వేట తుపాకులు, బాంబులు) ప్రారంభించింది.

4. రజాకార్ల మారణకాండ & గెరిల్లా దళాల నిర్మాణం

- **1927లో** ఏర్పడిన 'ఇత్తేహాదుల్ ముస్లిమీన్' సంస్థ, **1946లో ఖాసీం రజ్వీ** అధ్యక్షుడయ్యాక మతోన్మాద **'రజాకార్లుగా'** (ప్రైవేట్ సైన్యంగా) మారింది.
- హిందూ-ముస్లిం ఐక్యతను దెబ్బతీయడానికి నిజాం ప్రభుత్వం **"ముస్లింలు అందరూ రాజులే"** అనే కుట్రపూరిత నినాదాన్ని తెచ్చినా.. పేద ముస్లింలు హిందూ రైతులతోనే కలిశారు.
- సాయుధ ప్రతిఘటన కోసం కమ్యూనిస్టు పార్టీ మూడు రకాల దళాలను ఏర్పాటు చేసింది: **1. గ్రామ దళాలు, 2. నిర్మూలన దళాలు, 3. గెరిల్లా దళాలు**.
- శత్రువులపై మెరుపు దాడులు చేసి అదృశ్యమవ్వడానికి సుమారు **10 మందితో గెరిల్లా దళాలు** ఏర్పడ్డాయి.
- నిజాం పత్రికలు కమ్యూనిస్టులను **"చీకటి దొరలు"** అని పేర్కొన్నాయి (ఎందుకంటే పగలు నిజాం సైన్యం ఉన్నా, రాత్రిపూట కమ్యూనిస్టుల మాటే చెల్లుబాటు అయ్యేది).

5. ఆపరేషన్ పోలో & గ్రామరాజ్య కమిటీల సంస్కరణలు

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

- కేంద్ర ప్రభుత్వం **1948 సెప్టెంబర్ 13న 'ఆపరేషన్ పోలో'** పేరుతో సైనిక చర్యను ప్రారంభించగా, **సెప్టెంబర్ 17న నిజాం లొంగిపోయి రాజప్రముఖ్** అయ్యాడు.
- ఆపరేషన్ పోలో పూర్తయిన 3 రోజులకే మిలటరీ గవర్నర్, **ఆంధ్రమహాసభ మరియు కమ్యూనిస్టు పార్టీలను నిషేధిస్తూ** విమానాల ద్వారా కరపత్రాలు వెదజల్లాడు (దీంతో యూనియన్ సైన్యాలకు వ్యతిరేకంగా పోరాటం మారింది).
- కమ్యూనిస్టుల నాయకత్వంలో **5 నుంచి 7 గురు సభ్యులతో 'గ్రామరాజ్య కమిటీలు'** ఏర్పాటయ్యాయి (మహిళలకు కూడా ఇందులో స్థానం దక్కింది).
- సాయుధ పోరాట కాలంలో దొరల మిగులు భూములు లాక్కొని పేదలకు పంచబడిన బంజరు/అటవీ భూమి విస్తీర్ణం సుమారు **10 లక్షల ఎకరాలు**.
- గ్రామకంఠంలోని బంజరు భూమిలో **10 శాతాన్ని పశువులు మేపుకోవడానికి** సమిష్టిగా వదిలేశారు.
- విడాకులు మంజూరు చేయడం, అంటరానితనాన్ని పారద్రోలడం, వయోజన విద్యా కార్యక్రమాలు, **బుర్రకథ, గొల్లసుద్దులు** లాంటి సాంస్కృతిక విప్లవాలు తెచ్చారు.

6. కన్నీళ్లు పెట్టించే మిలటరీ కిరాతకాలు

- **ఆకునూరు (జనగామ):** నిర్బంధ లెవీకి వ్యతిరేకంగా పోరాడినందుకు సైన్యం 3000 ధాన్యం బస్తాలను తగలబెట్టి, **80 మందిని మరతుపాకులతో కాల్చి చంపిన** చారిత్రక గ్రామం.
- **బైరాన్‌పల్లి (జనగామ):** పురాతన బురుజుపై నుంచి పోరాడుతూ ఫిరంగుల దాడిలో **మోటం పోశాలు, మోటం రాములు, బలిజ నాగయ్య** అమరులయ్యారు (13 మంది మిలటరీ సైనికులు కూడా ఇక్కడ చనిపోయారు).

7. అత్యంత కీలకమైన గెరిల్లా పోరాటాలు & వీరులు

- సూర్యాపేట పరిసరాల్లోని **కోటపాడులో** రజాకార్లపై ఎండుగడ్డితో '**ఊదరబాంబు**' వేసి లొంగదీశారు.
- **వెలమజాల** గ్రామంలో **కామ్రేడ్ గంటా పాపిరెడ్డి** పోలీసుల కాల్పులన్నింటినీ తన వైపు మళ్లించుకుని తోటివారిని కాపాడి అమరుడయ్యాడు.
- అడ్డగూడూరు క్యాంపు పోరాటంలో ప్రజా నాయకుడు **కన్నెబోయిన శాయన్నను** బాయ్‌నెట్‌తో పొడిచి చంపారు.
- **కొత్తకొండలో** నిద్రిస్తున్న దళంపై పోలీసులు కాల్పులు జరపగా **రామచంద్రం, దేవానందం** అనే ఇద్దరు విద్యార్థులు మరణించారు.
- **వర్ధన్నపేట క్యాంపు** తాళాలు బద్దలుకొట్టి దళ సభ్యులను విడిపించిన నాయకులు **కుక్కల రాములు, బత్తిని కొమురెల్లి**.
- **వడ్లకొండలో** వడిసెలతో **యాదగిరి**, బర్మార్‌తో **కమ్మరి నర్సింలు** వీరోచితంగా సైన్యాన్ని ఎదిరించారు.
- **జఫర్‌గఢ్** (ఖాదర్ అలీ) రజాకార్ క్యాంపును **నల్లా నర్సింహులు** నాయకత్వాన తుడిచిపెట్టారు.
- **కొడకండ్ల** క్యాంపును **భీంరెడ్డి నరసింహారెడ్డి, దాయం రాజిరెడ్డి**లు తుడిచిపెట్టారు.
- నారాయణగిరిలో ప్రజాకంటకుడైన 300 ఎకరాల భూస్వామి **కోరం ప్రతాపరెడ్డిని** దళాలు హతమార్చాయి.
- వంగపల్లి, పెంబర్తి రైల్వే స్టేషన్లపై దాడులు చేసి ఆయుధాలు లాక్కున్న నాయకుడు **ఆరుట్ల రామచంద్రారెడ్డి**.

8. తూర్పు తెలంగాణ (ఖమ్మం-మధిర-కొత్తగూడెం) ప్రత్యేకతలు

- ఇక్కడ కేవలం పేదలే కాకుండా **మధ్యతరగతి, ధనిక రైతులు** (లెవీ, బంజి పట్టాల సమస్యల వల్ల) ఉద్యమంలో పాల్గొన్నారు.
- ఖమ్మం ప్రాంతపు ఆంధ్రమహాసభ ముఖ్య నాయకులు: **చిర్రావుల నర్సయ్య, ఎస్. రాంనాథం**.
- 20 మంది గిరిజనులతో ఏర్పడిన **'కోయ ప్రజాదళాలు'** పాల్వంచ కేంద్రంగా కృష్ణా జిల్లాలోని తిరువూరు, నందిగామ, పరిటాల క్యాంపులపై దాడులు చేశాయి.

9. ముందుండి నడిపించిన దళ నాయకులు & అమరులు

- **అనభేరి ప్రభాకర్ రావు:** మందాపురంలో (కరీంనగర్) పటేల్ రికార్డులు తగలబెట్టారు. ఈయనతో పాటు

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

భూపతిరెడ్డి (సిరిసిల్ల), **దామోదర్ రెడ్డి** (నల్గొండ) లు ఎదురుకాల్పుల్లో అమరులయ్యారు.

- **రేణిగుంట రామిరెడ్డి:** గ్రామ బురుజులను కోటగా మార్చిన భువనగిరి భూస్వామి. కొలనుపాక తహశీల్దార్ చెట్టెక్కి కాల్చడంతో అమరుడయ్యాడు. (ఈయనపై రాసిన పాట తెలంగాణ అంతటా మార్మోగింది).
- **గోపాల్ రెడ్డి:** కేంద్ర గెరిల్లా దళ నాయకుడు. పాతర్లపాడు (సూర్యాపేట) గ్రామంలో పేగులు బయటకు వచ్చినా పోరాడి మరణించాడు. ప్రజలు ఈయనపై **"సై సై గోపాల్ రెడ్డి"** పాట రాసుకున్నారు.
- **పసునూర్ వెంకటరెడ్డి (పి.వి) & ముసుకు వెంకటరెడ్డి:** కళాశాల చదువు వదిలిన నల్గొండ యువకులు, అన్నారం గ్రామంలో పోలీసుల చేతిలో హతమయ్యారు.
- **గానుగుపాటి నారాయణరెడ్డి & వడ్ల రాజయ్య:** హెడ్‌మాస్టర్ ఉద్యోగం వదిలిన నాయకుడు. సోలిపురం (జనగామ) గ్రామంలో పోలీసులు వీరిపై జీపు ఎక్కించి దారుణంగా చంపారు.
- **శేషగిరిరావు:** కొత్తగూడెం గని కార్మిక నాయకుడు (ఆంధ్ర ప్రాంతం). తుమ్మల చెరువు వద్ద పోలీసులు కాల్చి చంపారు.
- **మాధవరెడ్డి:** పార్టీ కొరియర్ (ఖమ్మం). కలకోట గ్రామంలో ఒక మిషనరీ స్కూల్ ఉపాధ్యాయుడి కుట్రతో దారుణ హత్యకు గురయ్యాడు (దీనికి ప్రతీకారంగా దళాలు ఆ టీచర్‌ను చంపేశాయి).
- **ఎర్ర సత్యం (హుజూర్‌నగర్):** జనరల్ కమాండర్‌గా ఎదిగిన ధనిక రైతు బిడ్డ. పాము కాటుతో చనిపోతూ "రైఫిల్‌ను పోలీసుల చేతిలో పడనివ్వొద్దు" అని కాగితంపై రాసి మరణించాడు.
- **యాదగిరి (సూర్యాపేట):** గోళ్లకు సూదులు గుచ్చినా రహస్యాలు చెప్పకుండా, మిలటరీ అధికారిపై ఉమ్మివేసి ముక్కలు ముక్కలుగా నరకబడిన వీరుడు.

10. పోరాటంలో అగ్నికణాలైన మహిళా వీరమణిలు

- అడవుల నుంచి కోయ, చెంచులను తరిమివేసే నెహ్రూ సైన్యాల **'బ్రిగ్స్' (Briggs)** పథకాన్ని మహిళలు తీవ్రంగా ఎదిరించారు.
- **చాకలి ఐలమ్మ:** విసునూర్ దేశ్‌ముఖ్ నుండి తన భూమిని కాపాడుకోవడానికి వీరోచితంగా నిలబడ్డ మహిళ.
- **కుమ్మరి మట్టయ్య భార్య:** ముకుందాపురంలో (మిర్యాలగూడ) భర్తను చంపినా పోరాడి భూమిని నిలుపుకుంది.
- **లింగమ్మ (చిల్పకుంట):** "రక్త సంబంధం కంటే వర్గ సంబంధమే గొప్ప" అని నిరూపిస్తూ ద్రోహం తలపెట్టిన సొంత అల్లుడిని, కూతురిని ఇంట్లోకి రానివ్వని ధీర వనిత.
- **లచ్చుమ్మ (నడిగడ్డ):** వివస్త్రను చేసి తలకిందులుగా వేలాడదీసినా దళ నాయకురాలి (రాములమ్మ) ఆచూకీ చెప్పలేదు.
- **నేరెడ గ్రామం:** 70 మంది స్త్రీల పైజామాలలోకి తొండలను వదిలి, గాయాలపై కారం చల్లినా ఉద్యమ రహస్యాలు చెప్పని గ్రామం.
- **మంగిలి (ధర్మాపురం లంబాడీ తండా):** తన కళ్ల ముందే కొడుకును (సోమ్లు తదితరులను) సజీవ దహనం చేసినా పార్టీని వీడలేదు.
- **రాంబాయమ్మ (పిండిప్రోలు):** వరంగల్ జైల్లో 150 మంది స్త్రీ ఖైదీలతో నిరాహార దీక్ష చేసి, లాఠీచార్జీ వల్ల మరణించింది.
- **రాములమ్మ (చెరుకుపల్లి):** దళ నాయకురాలిగా ఎదిగి, అరెస్ట్ అయ్యాక కూడా వందలాది ప్రజల మధ్య ఉత్తేజపూరితమైన ఉపన్యాసం ఇచ్చింది.
- **వడిచెర్ల గ్రామం స్త్రీలు:** అత్యాచారం చేసిన నలుగురు సైనికులలో ఇద్దరిని చంపేసి, మిలటరీ జనరల్ 'నంజప్ప'కు ధైర్యంగా చెప్పారు.
- **గుండాల-కోయగూడెం స్త్రీలు:** పది గూడేల స్త్రీలు ఏకమై పోలీసులపై రాళ్లు విసురుతూ తమ మగవారిని రక్షించుకున్నారు.
- **మల్లు స్వరాజ్యం:** భీంరెడ్డి నర్సింహారెడ్డి చెల్లెలు, గోదావరి అడవులలో కోయలను పోరాటంలోకి నడిపించిన గొప్ప నాయకురాలు.
- **కోయ వనితలు: పాపక్క-తిరుపతయ్య** (గోదావరి ఈది దళాలకు దారిచూపిన దంపతులు), **లచ్చక్క (సత్యం భార్య) & బూదమ్మ** (మద్దులపల్లి వాగు వద్ద పోలీసుల చేతిలో బలి), **వెంకటమ్మ** (దళ ఉపనాయకురాలు, మిలటరీపై దాడులు చేసింది).

11. పోరాట చారిత్రక ఫలితాలు

- **225 సంవత్సరాల** అసఫ్‌జాహీ (నిజాం) నిరంకుశ పాలన అంతమైంది.
- నిరుపేదలకు సుమారు **పది లక్షల ఎకరాల భూమిని** పంచారు.

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

- **జాగీర్దారీ వ్యవస్థ రద్దయింది,** వెట్టిచాకిరి మరియు అక్రమ పన్నులు అంతమయ్యాయి.
- "భూమి సమస్యే ప్రజా చైతన్యానికి ఇరుసు" అని ఈ చారిత్రక సాయుధ పోరాటం నిరూపించింది.

స్వతంత్ర భారతదేశంలో హైదరాబాద్ రాష్ట్రం

పోటీ పరీక్షల (Group-1, 2, 3, 4) కోసం 'స్వతంత్ర భారతదేశంలో హైదరాబాద్ రాష్ట్ర విలీనం, బూర్గుల ప్రభుత్వ సంస్కరణలు, ముల్కీ మరియు భూదానోద్యమం' కు సంబంధించిన పూర్తి సమాచారం ఎలాంటి పట్టికలు లేకుండా వన్-లైనర్స్ రూపంలో:

1. ఆపరేషన్ పోలో, విలీనం & ప్రాథమిక పాలన

- భారత సైన్యం హైదరాబాద్ సంస్థానంపై చేపట్టిన మిలటరీ చర్య పేరు: **ఆపరేషన్ పోలో**.
- నైజాం సైన్యాధ్యక్షుడు **ఎల్. ఎడ్రూస్** భారత సైన్యానికి లొంగిపోయిన తేదీ: **1948 సెప్టెంబర్ 17**.
- హైదరాబాద్ రాష్ట్రానికి **మొదటి మిలటరీ గవర్నర్:** **జనరల్ జె.ఎన్. చౌదరి** (1949 చివరి వరకు పనిచేశారు).
- మిలటరీ గవర్నర్ పాలనలో మద్రాస్ రాష్ట్రం ఆమోదించిన చట్టాన్ని ఇక్కడ అమలు చేశారు: **కల్లోలిత ప్రాంతాల చట్టం (Suppression of Disturbances Act)**.
- **తొలి పౌరపాలన (సివిల్) ముఖ్యమంత్రి** గా 1950 జనవరిలో బాధ్యతలు చేపట్టిన సీనియర్ సివిల్ సర్వీస్ అధికారి: **ఎం.కె. వెల్లోడి**.
- హైదరాబాద్ రాష్ట్రానికి భారత రాజ్యాంగాన్ని వర్తింపజేస్తూ నిజాం ఫర్మానా జారీ చేసిన తేదీ: **1949 నవంబర్ 23**.
- 1950 జనవరి 26న భారత రాజ్యాంగం అమలులోకి వచ్చాక, నిజాంకు గౌరవ సూచకంగా ఇచ్చిన బిరుదు: **రాజ్ ప్రముఖ్**.

2. బూర్గుల రామకృష్ణారావు వ్యక్తిగత నేపథ్యం & రాజకీయ ప్రస్థానం

- బూర్గుల జననం: **1899 మార్చి 13** న మహబూబ్ నగర్ జిల్లా, కల్వకుర్తి తాలూకా, **పడకల్లు** గ్రామంలో (తల్లిదండ్రులు: నరసింగరావు, రంగనాయకమ్మ).
- బూర్గుల విద్యాభ్యాసం: హైదరాబాద్‌లోని **రాజా ధర్మవంత్, ఎక్సెల్షియర్** స్కూళ్లలో మెట్రిక్. పూనా ఫెర్గూసన్ కళాశాలలో బి.ఏ ఆనర్స్, బొంబాయి వర్సిటీలో న్యాయశాస్త్ర పట్టా (1923 నుంచి హైదరాబాద్‌లో న్యాయవాద వృత్తి).
- బూర్గుల ప్రసిద్ధ అనువాద రచన: **ఉమరఖయాం రుబాయీలు** (తెలుగులోకి).
- బూర్గుల ఇతర గ్రంథాలు: **సారస్వత ముక్తావళి, కృష్ణశతకం, పండితరాజ పంచామృతం, కనకధారాస్తవం, పుష్పాంజలి, నర్మద్ గీతాలు**.
- **1931లో దేవరకొండలో** జరిగిన నిజాం రాష్ట్ర రెండో ఆంధ్ర మహాసభకు బూర్గుల అధ్యక్షత వహించారు.
- అకోలాలో జరిగిన **ప్రథమ నిజాం రాష్ట్ర రాజకీయ మహాసభకు**, హైదరాబాద్‌లోని **'పీపుల్స్ కన్వెన్షన్'** సంస్థకు బూర్గుల ప్రధాన కార్యదర్శిగా పనిచేశారు.
- క్విట్ ఇండియా ఉద్యమంలో భాగంగా 1942లో, ఆ తర్వాత 1947లో అరెస్టయి జైలు నిర్బంధం అనుభవించారు.
- వెల్లోడి పౌరప్రభుత్వంలో బూర్గుల నిర్వహించిన శాఖలు: **రెవెన్యూ, విద్యాశాఖ మంత్రి**.

3. తొలి ప్రజా ప్రభుత్వం & బూర్గుల మంత్రివర్గం (1952-1956)

- 1952లో జరిగిన మొదటి సాధారణ ఎన్నికల్లో గెలిచి **హైదరాబాద్ రాష్ట్ర తొలి ఎన్నికైన ముఖ్యమంత్రి** అయ్యారు: **శ్రీ బూర్గుల రామకృష్ణారావు** (గెలిచిన నియోజకవర్గం: **షాద్ నగర్**).
- తొలి ప్రజా ప్రభుత్వం ఏర్పడిన మంత్రివర్గ సభ్యుల సంఖ్య: **తొమ్మిది (9) మంది**.
- **బూర్గుల మంత్రివర్గ సభ్యులు & శాఖలు:** * **దిగంబర్ రావు బిందు:** హోం శాఖ.
  - **కె.వి. రంగారెడ్డి:** ఎక్సైజ్ - అటవీ శాఖ.
  - **వినాయక రావు విద్యాలంకార్:** వాణిజ్యం - పరిశ్రమలు.
  - **జి.ఎస్. మేల్కోటే:** ఫైనాన్స్ - గణాంకాలు.
  - **మెహిదీ నవాజ్ జంగ్:** ప్రజారోగ్యం - పబ్లిక్ వర్క్స్.
  - **మర్రి చెన్నారెడ్డి:** వ్యవసాయం - ప్రణాళిక.
  - **అన్నారావు జ్ఞానముఖి:** స్థానిక సంస్థలు.
  - **దేవిసింగ్ చౌహాన్:** గ్రామీణ పునర్నిర్మాణం - విద్య.
  - **శంకర్ దేవ్:** సాంఘిక సేవ.

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

- విలీనానికి పూర్వం ఆయుధాల కొనుగోలుకు నిజాం వెచ్చించిన మొత్తం: **22 కోట్లు** (దీంతో ఆర్థిక వ్యవస్థ చిన్నాభిన్నమైంది).
- నిజాం రాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవస్థను పునర్వ్యవస్థీకరించి మిగులు బడ్జెట్ సాధించడానికి 1950 అక్టోబర్‌లో వేసిన కమిటీ: **ఎ.డి.గోర్వాలా (A.D. Gorwala) కమిటీ**.
- బూర్గుల సాధించిన ఈ ఆర్థిక ఘనతను **"The Story of the Integration of the Indian States"** గ్రంథంలో ప్రత్యేకంగా ప్రశంసించినది: **వి.పి. మీనన్**.
- ఉమ్మడి ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏర్పాటు (పెద్ద మనుషుల ఒప్పందం) కోసం బూర్గుల ముఖ్యమంత్రి పదవిని త్యాగం చేసిన సంవత్సరం: **1956**.
- ముఖ్యమంత్రి పదవి తర్వాత బూర్గుల పనిచేసిన గవర్నర్ పదవులు: **కేరళ (1956-60), ఉత్తరప్రదేశ్ (1960-62)**. 1962-66 వరకు రాజ్యసభ సభ్యుడు.
- బూర్గులకు గౌరవ డాక్టరేట్లు ప్రదానం చేసినవి: **ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయం (1953), ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం (1956)**.
- బూర్గుల రామకృష్ణారావు మరణించిన తేదీ: **1967 సెప్టెంబర్ 14**.

4. జాగీర్దారీ రద్దు & భూసంస్కరణలు

- దళారీ వ్యవస్థను రద్దు చేసే లక్ష్యంతో వచ్చిన చట్టం: **జాగీర్ రద్దు రెగ్యులేషన్ చట్టం (1949)**.
- ఈ చట్టం కింద మొదటగా ప్రభుత్వం స్వాధీనం చేసుకున్న నిజాం సొంత భూములు: **సర్ఫేఖాస్** (దీని నికర ఆదాయం 124 లక్షలు).
- సర్ఫేఖాస్ భూములను తీసుకున్నందుకు ప్రభుత్వం నిజాంకు ఖరారు చేసిన వార్షిక భృతి: **25 లక్షల రూపాయలు**.
- జాగీర్ల రద్దుతో కౌలుదార్ల భూమి శిస్తును ప్రభుత్వం ఎంత శాతానికి పరిమితం చేసింది: **12.5 శాతానికి**.
- జాగీర్దార్లకు నష్టపరిహారంపై చర్చించేందుకు హైదరాబాద్ వచ్చిన కేంద్ర హోంశాఖ కార్యదర్శి: **వి.పి. మీనన్** (దీనివల్ల రాష్ట్రంపై ఏటా 114.5 లక్షల అదనపు భారం పడింది).
- కౌలు రైతుల రక్షణ కోసం బూర్గుల తెచ్చిన చారిత్రక చట్టం: **హైదరాబాద్ కౌలుదారీ - వ్యవసాయ భూముల చట్టం (1950 జూన్ 10)**.
- **రక్షిత కౌలుదారు (Protected Tenant)** గా గుర్తింపు పొందడానికి అవసరమైన కనీస వరుస వ్యవసాయ కాలం: **6 సంవత్సరాలు**.
- **ఆర్థిక కమతం (Economic Holding):** 5 గురు సభ్యుల కుటుంబాన్ని పోషించడానికి అవసరమైన భూమి. (ఒక వ్యక్తి గరిష్టంగా దీనికి 5 రెట్లకు మించి భూమి కలిగి ఉండరాదు).
- కౌలుదారీ చట్ట సవరణ జరిగిన సంవత్సరం: **1954**.
- **కుటుంబ కమతం (Family Holding):** వ్యవసాయ వ్యయాలు పోను కనీసం **800 రూపాయల ఆదాయం** వచ్చే భూమిని కుటుంబ కమతంగా నిర్ణయించారు.
- సవరణ చట్టం ప్రకారం కుటుంబ కమతంపై విధించిన గరిష్ట పరిమితి: **ప్రస్తుతం ఉన్నవారికి 4.5 రెట్లు, భవిష్యత్తు కొనుగోళ్లకు 3 రెట్లు**.
- **మౌలిక కమతం (Basic Holding):** కుటుంబ కమతంలో **1/3 వంతు** (దీనికంటే తక్కువగా భూమిని విభజించరాదు).
- భూసంస్కరణల చట్టాలను సునిశితంగా పరిశీలించి నివేదిక ఇచ్చిన ఆర్థికవేత్త: **ఎ.ఎం.ఖుస్రో (A.M. Khusro)**.
- **1954 భూకమతాల సర్వే (తెలంగాణ):** సన్నకారు రైతులు (1 హెక్టార్ లోపు) 24%, చిన్నకారు రైతులు (1-2 హెక్టార్లు) 16%, మధ్యతరహా రైతులు (2-4 హెక్టార్లు) 20.5%, పెద్ద రైతులు (4-20 హెక్టార్లు) 33.5%, అతిపెద్ద రైతులు (20 పైగా) 6.0%. (మొత్తంగా చిన్న, సన్నకారు, మధ్యతరహా రైతుల కమతాల శాతం 60.5%).

5. ముల్కీ నిబంధనల ఉల్లంఘన & గైర్ ముల్కీ ఉద్యమం (1952)

- ముల్కీ నిబంధనలు జారీ చేయబడిన సంవత్సరం మరియు ఫసలీ: **1919 (9వ కుర్దాడ్ 1354 ఫసలీ)** - ఏడవ నిజాం కాలంలో.
- ముల్కీ నిబంధనల ప్రకారం స్థానికుడిగా గుర్తింపు పొందడానికి కనీస నివాస అర్హత: **15 సంవత్సరాలు**.
- **ఉల్లంఘనకు ప్రధాన కారణం:** ఉర్దూ స్థానంలో తెలుగుకు ప్రాధాన్యం ఇవ్వడం, జాగీర్దారీ రద్దుతో అనుభవజ్ఞులైన రెవెన్యూ సిబ్బంది అవసరం కోసం మద్రాస్, ఆంధ్ర ప్రాంతాల నుంచి వందలాది అధికారులను రప్పించడం.

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

- 1919-34 మధ్య 84 మంది స్థానికేతరులు హెచ్.సి.ఎస్ అధికారులుగా నియమితులయ్యారని కథనాలు రాసిన పత్రిక: **"ది స్టార్ ఆఫ్ అలహాబాద్"**.
- నిరుద్యోగ నిర్మూలన కోసం బికనూరులో స్థాపించిన వృత్తి శిక్షణ కేంద్రం సామర్థ్యం: **1200 మంది**.
- **గైర్ ముల్కీ (ముల్కీ) ఉద్యమం ఆరంభం:** స్థానిక యువత, విద్యార్థుల ఆందోళనలతో **1952 ఆగస్టు 28న వరంగల్‌లో** మొదలైంది.
- ముల్కీ ఉద్యమ ప్రధాన నినాదాలు: **"నాన్ ముల్కీ గోబ్యాక్, ఇడ్లీ సాంబార్ గో బ్యాక్, గోంగూర గోబ్యాక్"**.
- ఉద్యమం తీవ్రరూపం దాల్చడంతో హైదరాబాద్ నడిబొడ్డున ఎక్కడ పోలీసులు కాల్పులు జరిపారు: **సిటీ కాలేజ్ వద్ద**.
- సిటీ కాలేజ్ కాల్పుల ఘటన (హైదరాబాద్) విచారణ కోసం ప్రభుత్వం వేసిన కమిటీ అధ్యక్షుడు: **జస్టిస్ పింగళి జగన్మోహన్‌రెడ్డి**.

6. భూదానోద్యమం ఆవిర్భావం & యాత్రలు

- అఖిల భారత సర్వోదయ సమ్మేళనం హైదరాబాద్‌లోని **శివరాంపల్లిలో** జరిగిన అనంతరం ఈ ఉద్యమం పురుడుపోసుకుంది.
- భూదానోద్యమాన్ని ప్రారంభించిన నాయకుడు: **సర్వోదయ నాయకుడు ఆచార్య వినోబా భావే**.
- భూదానోద్యమం ఆవిర్భవించిన తేదీ మరియు ప్రాంతం: **1951 ఏప్రిల్ 18, పోచంపల్లి (నల్గొండ జిల్లా)**.
- హరిజనుల విజ్ఞప్తి మేరకు 100 ఎకరాల భూమిని దానం చేసిన **మొట్టమొదటి భూదాత: శ్రీ వెదిరె రామచంద్రారెడ్డి** (వెదిరె నర్సిరెడ్డి కుమారుడు).
- ఈ 100 ఎకరాలను ఎవరికి పంచారు: **పోచంపల్లి, జూలూరు గ్రామస్తులకు**.
- భూదాన యజ్ఞం కోసం తొలిగా ఏర్పాటైన **'శూన్య కమిటీ'** సభ్యులు: **ఉమ్మెత్తల కేశవరావు, కేతిరెడ్డి కోదండరామిరెడ్డి, సంగం లక్ష్మీబాయి**.
- తదనంతరం ఏర్పడిన 'భూదాన యజ్ఞ బోర్డు' భూములను పంపిణీ చేసిన విధానం: **ఖారీజ్ ఖాతా (Khareej Khata)** (దీని కింద 3 ఏళ్లు శిస్తు మాఫీ, స్టాంపు డ్యూటీ మినహాయింపు ఇచ్చారు).
- వినోబా భావే పాదయాత్రను ప్రశంసిస్తూ "యాభై వేల సైన్యం చేయలేని పనిని ఒక బక్కచిక్కిన మనిషి తెలంగాణలో చేస్తున్నాడు" అని కొనియాడినది: **ప్రధాని జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ**.
- **వినోబా భావే మొదటి పాదయాత్ర:** 1951 ఏప్రిల్ 16న (శ్రీరామ నవమి) మహారాష్ట్రలోని **వార్ధా** నుంచి మొదలై, 51 రోజుల పాటు సాగింది.
- ఏప్రిల్ 20న సిలువేరులో తన ఆస్తిని దానం చేసి **'సర్వోదయ ఆశ్రమం'** స్థాపించిన నాయకుడు: **మద్ది వెంకట నారాయణరెడ్డి**.
- తొలి పాదయాత్రలో భూమి దానం చేసిన ఇతర ప్రముఖులు: **కేతిరెడ్డి సోదరులు** (సూర్యాపేట), **వేమనపల్లి సోదరులు** (మంచిర్యాల).
- **వినోబా భావే రెండవ పాదయాత్ర:** 1955 డిసెంబర్‌లో ఖమ్మం జిల్లా **ఎర్రపాలెంలో** మొదలైంది (కొల్లూరులో సీఎం బూర్గుల స్వాగతం పలికారు).
- 1952లో మహబూబ్ నగర్ జిల్లాలో భూదాన పర్యటన చేసిన జాతీయ నాయకుడు: **జయప్రకాష్ నారాయణ (మరియు ఆయన సతీమణి ప్రభావతిదేవి)**.
- జయప్రకాష్ నారాయణ పర్యటనలో **కల్వకుర్తిలో** తనకున్న 6 ఎకరాల్లో 2 ఎకరాలు దానం చేసినది: **ఒక నిరక్షరాస్యురాలైన మహిళ**.
- వినోబా భావే ప్రసంగాలను హిందీ నుంచి తెలుగులోకి అనువదించిన నాయకురాలు: **సంగం లక్ష్మీబాయి**.

ఆంధ్రప్రదేశ్ అవతరణ - ప్రక్రియ

పోటీ పరీక్షల (Group-1, 2, 3, 4) కోసం 'ఆంధ్రప్రదేశ్ అవతరణ ప్రక్రియ, పెద్ద మనుషుల ఒప్పందం, విశాలాంధ్ర మరియు ఫజల్ అలీ కమీషన్' కు సంబంధించిన పూర్తి సమాచారం ఎలాంటి పట్టికలు లేకుండా వన్-లైనర్స్ రూపంలో:

1. భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రాల ఉద్యమం - ఆంధ్ర రాష్ట్ర ఏర్పాటు

- 19వ శతాబ్దం ఆరంభం నాటికే ఈస్టిండియా కంపెనీ కిందకు వెళ్ళిన తెలుగు ప్రాంతాలు: **ఉత్తర సర్కారులు, దత్త మండలాలు, నెల్లూరు, చిత్తూరు**.
- ప్రత్యేక ఆంధ్ర రాష్ట్ర కాంక్ష తొలిసారిగా ఎక్కడ జరిగిన ఆంధ్ర మహాసభలో వ్యక్తమైంది: **1913లో బాపట్లలో జరిగిన తొలి ఆంధ్ర మహాసభ**.
- **1918లో న్యాపతి సుబ్బారావు, కొండా వెంకటప్పయ్యల** ఆధ్వర్యంలో ఏర్పాటైన సంస్థ: **ఆంధ్ర రాష్ట్ర కాంగ్రెస్ సంఘం**.

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

- భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రాలను సమర్థిస్తూ కాంగ్రెస్ తీర్మానాలు చేసిన సంవత్సరాలు: **1921, 1927, 1937, 1938** (1928 నెహ్రూ నివేదిక కూడా సమర్థించింది).
- 1948 చివరలో భాషా రాష్ట్రాల ఏర్పాటును తోసిపుచ్చిన కమీషన్: **ఎస్.కె.ధార్ కమీషన్**.
- మద్రాసు నగరాన్ని వదులుకుంటే ఆంధ్ర రాష్ట్రం ఏర్పాటు చేయవచ్చని సిఫారసు చేసిన కమిటీ: **జె.వి.పి (JVP) కమిటీ (1949)**.
- 1951 ఆగస్టు 15న ప్రత్యేక ఆంధ్ర కోసం **35 రోజుల పాటు దీక్ష** చేసిన నాయకుడు (వినోబా భావే జోక్యంతో విరమించారు): **స్వామి సీతారాం**.
- ఆంధ్ర రాష్ట్ర సాధన కోసం **1952 అక్టోబర్ 19న మద్రాసులో ఆమరణ నిరాహార దీక్ష** ప్రారంభించిన అమరజీవి: **పొట్టి శ్రీరాములు**.
- పొట్టి శ్రీరాములు **58 రోజుల** నిరాహార దీక్ష తర్వాత అమరుడైన తేదీ: **1952 డిసెంబర్ 15**.
- వాంఛూ నివేదిక ఆధారంగా ఆంధ్ర రాష్ట్ర ఏర్పాటుపై నెహ్రూ ప్రకటన చేసిన తేదీ: **1953 మార్చి 25** (రాష్ట్రపతి ఆమోదం: 1953 సెప్టెంబర్ 14).
- భారతదేశంలోనే **తొలి భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రంగా** 'ఆంధ్ర రాష్ట్రం' ఏర్పాటైన తేదీ మరియు రాజధాని: **1953 అక్టోబర్ 1, కర్నూలు** (రాజధాని).

2. ముల్కీ ఉద్యమం & కమ్యూనిస్టుల అణచివేత

- స్థానికులకు కాకుండా బయటివారికి ఉద్యోగాలు దక్కడాన్ని నిరసిస్తూ ప్రజలు చేసిన ఒత్తిడితో నిజాం నవాబు **ముల్కీ ఫర్మానా** జారీ చేసిన సంవత్సరం: **1919**.
- 1947 నాటికి హైదరాబాద్ సంస్థానంలో 12.5% ఉన్న ముస్లింలకు **75% ఉద్యోగాలు** దక్కగా, 86.5% ఉన్న హిందువులకు కేవలం **20% ఉద్యోగాలు** మాత్రమే దక్కాయి.
- స్థానికుల హక్కుల కోసం బూర్గుల రామకృష్ణారావు, పద్మజానాయుడు, బారిష్టర్ శ్రీనివాసశర్మ తదితరులు స్థాపించిన సంస్థ: **"నిజాం సబ్జెక్ట్స్ లీగ్"**.
- విలీనం అనంతరం **1950 అక్టోబర్ 6న** హైదరాబాదులోని ఫతే మైదానంలో కమ్యూనిస్టులను హెచ్చరించి, అణచివేతకు ఆదేశాలు జారీ చేసినది: **సర్దార్ వల్లభభాయ్ పటేల్**.
- కమ్యూనిస్టుల సాయుధ పోరాటాన్ని అణచివేసిన ప్రత్యేక సైనిక దళం అధిపతి: **కెప్టెన్ నంజప్ప**.
- కమ్యూనిస్టులు సాయుధ పోరాటం విరమించిన సంవత్సరం: **1951** (1952 ఎన్నికల్లో పాల్గొని ప్రతిపక్షంగా ఎదిగారు).

3. ఫజల్ అలీ కమీషన్ (ఎస్.ఆర్.సి) & విశాలాంధ్ర వాదన

- రాష్ట్రాల పునర్వ్యవస్థీకరణ సంఘం **(ఎస్.ఆర్.సి - SRC)** ఏర్పాటైన సంవత్సరం: **1953 డిసెంబర్**.
- ఎస్.ఆర్.సి కమీషన్ లోని సభ్యులు (ముగ్గురు): **జస్టిస్ ఫజల్ అలీ (ఛైర్మన్), సర్దార్ కె.యం ఫణిక్కర్, పండిట్ హృదయనాథ్ కుంజ్రూ**.
- ఎస్.ఆర్.సి కమీషన్ హైదరాబాదుకు వచ్చినది **1954 మే** నెలలో కాగా, తన నివేదికను సమర్పించినది **1955 సెప్టెంబర్** లో.
- ఎస్.ఆర్.సి నివేదిక హైదరాబాదు రాష్ట్రాన్ని విభజించి **కన్నడ ప్రాంతాలను మైసూరులో**, **మరాఠీ ప్రాంతాలను బొంబాయిలో** కలపాలని సూచించింది.
- నిజామాబాద్ సమావేశంలో సంస్థాన విభజనను (విశాలాంధ్రను) కోరిన నాయకుడు: **స్వామి రామానంద తీర్థ**.
- 1953లో హైదరాబాదులోని నానల్ నగర్ ఏ.ఐ.సి.సి (AICC) సభలో విశాలాంధ్రను తీవ్రంగా వ్యతిరేకించి, హైదరాబాద్‌ను "బి" రాష్ట్రంగానే ఉంచాలని పేర్కొన్నది: **జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ**.
- **విశాలాంధ్ర నినాదాన్ని** 1949 చివరిలో విజయవాడలో ప్రారంభించిన నాయకుడు: **అయ్యదేవర కాళేశ్వరరావు**.
- ప్రత్యేక తెలంగాణను కోరిన తెలంగాణ కాంగ్రెస్ నేతలు: **కె.వి. రంగారెడ్డి, డా. యం. చెన్నారెడ్డి**.
- ఢిల్లీలో గోవింద వల్లభ్ పంత్ తో చర్చల అనంతరం విశాలాంధ్రను సమర్థించిన తెలంగాణ ముఖ్యమంత్రి: **బూర్గుల రామకృష్ణారావు**.

4. ఎస్.ఆర్.సి నివేదిక తదనంతర రాజకీయ పరిణామాలు

- 5 ఏళ్లు ఆగకుండా తెలంగాణను ఆంధ్రతో వెంటనే కలపాలని ఇరు రాష్ట్రాల ముఖ్యమంత్రులు (బూర్గుల, బెజవాడ గోపాలరెడ్డి) సూచించిన **ఢిల్లీ సమావేశం తేదీ: 1955 అక్టోబర్ 22**.
- లోక్‌సభ డిప్యూటీ స్పీకర్ **అనంతశయనం అయ్యంగార్** ఆధ్వర్యంలో **రాజమండ్రిలో** జరగాల్సిన

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

విశాలాంధ్ర సభకు హైదరాబాద్ కాంగ్రెస్ సభ్యులు వెళ్లరాదని నిషేధించడంతో అది వాయిదా పడింది.

- ఎస్.ఆర్.సి నివేదికపై హైదరాబాదు శాసనసభలో **ఎటువంటి ఓటింగ్ లేకుండా** చర్చ జరిగిన తేదీలు: **1955 నవంబర్ 25 నుంచి డిసెంబర్ 3 వరకు**.
- హైదరాబాదు అసెంబ్లీలో మాట్లాడిన 147 మందిలో **విశాలాంధ్రకు 103 మంది, తెలంగాణకు 29 మంది** మద్దతు తెలపగా, 15 మంది తటస్థంగా ఉన్నారు. (ఆంధ్ర అసెంబ్లీ మాత్రం ఏకగ్రీవంగా ఏకీకరణను కోరింది).
- ఎస్.ఆర్.సి నివేదికను పరిశీలించడానికి కాంగ్రెస్ జాతీయ నాయకత్వం ఎవరి అధ్యక్షతన సబ్-కమిటీని వేసింది: **యు.ఎన్. దేబర్ (UN Dhebar)** - ఇందులో నెహ్రూ, ఆజాద్, పంత్ సభ్యులు.
- విశాలాంధ్ర విలీనాన్ని తీవ్రంగా వ్యతిరేకించిన కాంగ్రెస్ సీనియర్ జాతీయ నాయకుడు: **మౌలానా అబుల్ కలాం ఆజాద్** (నెహ్రూ స్వయంగా జోక్యం చేసుకుని ఈయనకు నచ్చజెప్పారు).
- బెంగాల్ - బీహార్ లను కలిపి ద్విభాషా రాష్ట్రంగా చేయాలని ప్రతిపాదించిన నాయకుడు: **బి.సి. రాయ్ (B.C. Roy)** - (1956 మేలో ఈ ప్రతిపాదనను వెనక్కి తీసుకున్నారు).

5. పెద్ద మనుషుల ఒప్పందం (1956 ఫిబ్రవరి 20)

- 1955 ఎన్నికల్లో ఆంధ్ర ముఖ్యమంత్రిగా టంగుటూరి ప్రకాశం స్థానంలో **బెజవాడ గోపాలరెడ్డి** రావడానికి తెలంగాణ నేతలు సహకరించడం, ఒప్పందానికి మార్గం సుగమం చేసింది.
- ఇరు ప్రాంతాల నేతలను ఢిల్లీకి పిలిపించి ఒప్పందం కుదిర్చిన కేంద్ర హోంమంత్రి: **గోవింద వల్లభ్ పంత్**.
- **పెద్ద మనుషుల ఒప్పందం కుదిరిన తేదీ మరియు ప్రదేశం: 1956 ఫిబ్రవరి 20, హైదరాబాద్ హౌస్ (ఢిల్లీ)**.
- ఒప్పందంపై సంతకం చేసిన **మొత్తం నాయకుల సంఖ్య 8 మంది** (ఆంధ్ర నుంచి 4, తెలంగాణ నుంచి 4).
- **ఆంధ్ర ప్రాంత నాయకులు:** బెజవాడ గోపాలరెడ్డి (సీఎం), నీలం సంజీవరెడ్డి, గౌతు లచ్చన్న, ఎం. సత్యనారాయణరాజు.
- **తెలంగాణ ప్రాంత నాయకులు:** బూర్గుల రామకృష్ణారావు (సీఎం), డా. మర్రి చెన్నారెడ్డి, జె.వి. నర్సింగరావు, కె.వి. రంగారెడ్డి.

6. పెద్ద మనుషుల ఒప్పందం - ముఖ్యాంశాలు (నిబంధనలు)

- తెలంగాణ మిగులు ఆదాయాన్ని ఆ ప్రాంత అభివృద్ధికి మాత్రమే **తొలుత 5 ఏళ్లు** కేటాయించాలి (ఎమ్మెల్యేలు కోరితే మరో 5 ఏళ్లు పొడిగింపు).
- తెలంగాణలో **మద్యపాన నిషేధం** తెలంగాణ సభ్యుల నిర్ణయం మేరకే అమలు జరగాలి.
- రాష్ట్రంలోని అన్ని సాంకేతిక/సాధారణ విద్యాలయాల్లో తెలంగాణ విద్యార్థులకు **1/3 వంతు సీట్లు** కేటాయించాలి.
- పెద్ద మనుషుల ఒప్పందం ప్రకారం ఉద్యోగాలకు స్థానికుడిగా గుర్తించడానికి అవసరమైన **నివాస కాలం 12 సంవత్సరాలు (ముల్కీ నిబంధన)**.
- ఉద్యోగంలో చేరేముందు తెలుగు రావాలన్న నిబంధన లేదు, కానీ చేరిన **2 ఏళ్లలో తెలుగు పరీక్ష పాస్ అవ్వాలి**.
- పరిపాలన, కోర్టుల్లో ఉర్దూ హోదా మరో **5 ఏళ్లు** కొనసాగాలి (తర్వాత ప్రాంతీయ మండలి సమీక్షిస్తుంది).
- తెలంగాణలో **వ్యవసాయ భూముల అమ్మకాలను** ప్రాంతీయ మండలి నియంత్రించాలి.
- ప్రణాళిక, అభివృద్ధి, నీటిపారుదల, ఉద్యోగుల సమస్యల కోసం **20 మంది సభ్యులతో 'తెలంగాణ ప్రాంతీయ మండలి'** ఏర్పాటు చేయాలి (దీనిలో సీఎం లేదా డిప్యూటీ సీఎం చైర్మన్‌గా ఉంటారు).
- మంత్రివర్గంలో ఆంధ్ర మరియు తెలంగాణ ప్రాంతాలకు కేటాయించిన సీట్ల నిష్పత్తి: **60% : 40%** (తెలంగాణ నుంచి ఒక ముస్లిం కచ్చితంగా ఉండాలి).
- సీఎం ఒక ప్రాంతమైతే, డిప్యూటీ సీఎం మరొక ప్రాంతం వారికి ఇవ్వాలి.
- హోం, ఫైనాన్స్, రెవెన్యూ, ప్లానింగ్ డెవలప్‌మెంట్, వాణిజ్యం, పరిశ్రమల్లో **కనీసం 2 శాఖలు తెలంగాణకు** ఇవ్వాలి.
- **1962 వరకు** తెలంగాణకు ప్రత్యేక పి.సి.సి. (PCC) కొనసాగాలని ఒప్పందంలో పేర్కొన్నారు.

7. ఆంధ్రప్రదేశ్ ఆవిర్భావం & చిన్న రాష్ట్రాలపై అంబేద్కర్ దార్శనికత

- 1956 ఆగస్టు 14న నూతన రాష్ట్రం పేరును "ఆంధ్ర తెలంగాణ" నుంచి **"ఆంధ్రప్రదేశ్"** గా ఖరారు చేయమని సలహా ఇచ్చింది: **జాయింట్ సెలెక్ట్ కమిటీ**.

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com

TelanganaWEB

- ఒకే హైకోర్టు బెంచ్ ఏర్పాటుకు చొరవ తీసుకున్న ఆనాటి ఆంధ్ర హైకోర్టు ప్రధాన న్యాయమూర్తి: **కోకా సుబ్బారావు**.
- పార్లమెంట్ (ఆగస్టు 25), రాష్ట్రపతి (ఆగస్టు 31) ఆమోదంతో చట్టంగా మారి, ప్రధాని నెహ్రూ చేతుల మీదుగా **ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రం ఏర్పడిన తేదీ: 1956 నవంబరు 1**.
- రాష్ట్రాల పునర్నిర్మాణంలో భాషతో పాటు వైశాల్యం, వనరులను ఎస్.ఆర్.సి పరిగణనలోకి తీసుకోకపోవడాన్ని తీవ్రంగా విమర్శించిన రాజ్యాంగ నిర్మాత: **డా|| బి.ఆర్. అంబేద్కర్**.
- ఒక రాష్ట్రం సమర్థవంతంగా పరిపాలించబడాలంటే అంబేద్కర్ సూచించిన కనీస/ఆదర్శ జనాభా: **2 కోట్లు**.
- అంబేద్కర్ 4 భాగాలుగా విభజించాలని సూచించిన పెద్ద రాష్ట్రం: **మహారాష్ట్ర** (బొంబాయి, పశ్చిమ కొంకణ్, మధ్య మరాఠ్వాడా, తూర్పు విదర్భ).
- 2000 సంవత్సరంలో ఏర్పాటైన మూడు చిన్న రాష్ట్రాలు: **ఉత్తరాఖండ్ (కొండ ప్రాంతాలు), ఛత్తీస్‌గఢ్, జార్ఖండ్ (గిరిజన ప్రాంతాలు)**.
- పరిపాలనా సౌలభ్యం, చిన్న రాష్ట్రాల సహేతుకత ఆధారంగా దశాబ్దాల పోరాటాల అనంతరం దేశంలో **29వ రాష్ట్రంగా తెలంగాణ ఆవిర్భవించిన సంవత్సరం: 2014**.

తెలంగాణ ప్రాంతీయ కమిటీ

పోటీ పరీక్షల (Group-1, 2, 3, 4) కోసం 'తెలంగాణ ప్రాంతీయ కమిటీ (TRC) ఆవిర్భావం, నిర్మాణం, అధికారాలు మరియు రద్దు' కు సంబంధించిన పూర్తి సమాచారం ఎలాంటి పట్టికలు లేకుండా వన్-లైనర్స్ రూపంలో:

1. చారిత్రక నేపథ్యం & స్ఫూర్తి (Historical Background)

- 1707లో స్కాట్లాండ్, ఇంగ్లాండ్లో విలీనమై గ్రేట్ బ్రిటన్ ఏర్పడినప్పుడు, స్కాట్లాండ్ ప్రజల రక్షణ కోసం బ్రిటిష్ పార్లమెంట్ ఏర్పాటు చేసిన కమిటీ: **'స్కాటిష్ స్థాయి సంఘం' (Scottish Standing Committee)**.
- 2014 సెప్టెంబర్ 18న జరిగిన ప్రజాభిప్రాయ సేకరణలో **55.33%** ప్రజలు బ్రిటన్‌లోనే కొనసాగడానికి ఈ రక్షణలే కారణం (1921లో గ్రేట్ బ్రిటన్, ఉత్తర ఐర్లాండ్ కలిసి **U.K.** గా అవతరించాయి).
- మద్రాస్ రాష్ట్రంలో కరువు కాటకాలకు గురయ్యే రాయలసీమ రక్షణకు **1949లో** ఏర్పడిన బోర్డు: **'సీడెడ్ డిస్ట్రిక్టు ఎకనామిక్ డెవలప్మెంట్'** (అభివృద్ధి బోర్డ్ - ఇది 1953 అక్టోబర్ 1న ఆంధ్ర రాష్ట్ర ఆవిర్భావంతో రద్దయింది).
- నెహ్రూ ప్రభుత్వం ఫజల్ అలీ నాయకత్వంలో **ఎస్.ఆర్.సి (SRC)** ని నియమించిన తేదీ: **1953 డిసెంబర్ 22**.
- పశ్చిమ బెంగాల్-బీహార్‌లను కలిపి సంయుక్త రాష్ట్రం చేయాలని ప్రతిపాదిస్తూ, అభివృద్ధికి **'ప్రాంతీయ సంఘాలు'** అడిగిన నాటి ముఖ్యమంత్రులు: **బి.సి. రాయ్ (పశ్చిమ బెంగాల్), యస్.కె. సిన్హా (బీహార్)**.

2. తెలంగాణ ప్రాంతీయ కమిటీ (TRC) ఆవిర్భావం & చట్టబద్ధత

- 1956 ఫిబ్రవరి 20న ఢిల్లీలోని **హైద్రాబాద్ హౌజ్** లో ఇరు ప్రాంతాల నుంచి **8 మంది** నాయకులు (తెలంగాణ: బూర్గుల, కె.వి. రంగారెడ్డి, మర్రి చెన్నారెడ్డి, జె.వి. నరసింగరావు | ఆంధ్ర: బెజవాడ గోపాలరెడ్డి, నీలం సంజీవరెడ్డి, గౌతు లచ్చన్న, అల్లూరి సత్యనారాయణ రాజు) సంతకాలు చేశారు.
- పెద్ద మనుషుల ఒప్పందంలోని 14 అంశాలలో 'తెలంగాణ ప్రాంతీయ మండలి'ని ప్రతిపాదించిన అంశం: **9వ అంశం** (దీనిపై **1956 జులై 19న** సంతకాలు చేశారు).
- ఒప్పందానికి చట్టబద్ధత కల్పిస్తూ పార్లమెంట్ ఆమోదించిన బిల్లు: **'నోట్ ఆన్ సేఫ్ గార్డ్స్' (Note on Safeguards)**.
- 'నోట్ ఆన్ సేఫ్ గార్డ్స్' బిల్లుకు రాష్ట్రపతి **బాబు రాజేంద్ర ప్రసాద్** ఆమోదముద్ర వేసి, చట్టంగా (తెలంగాణ ప్రాంతీయ కమిటీగా) మారిన తేదీ: **1956 ఆగస్ట్ 31**.
- ఆంధ్రప్రదేశ్, పంజాబ్ (1966లో రద్దయింది) రాష్ట్రాలకు ప్రాంతీయ కమిటీలు, బొంబాయికి అభివృద్ధి బోర్డ్ ఏర్పాటు చేసే అధికారాన్ని రాష్ట్రపతికి కల్పించిన సవరణ: **7వ రాజ్యాంగ సవరణ (1956)**.
- ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో తెలంగాణ ప్రాంతీయ కమిటీ ఏ రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వు ద్వారా ఏర్పడింది: **1958 రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వు**.

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

- తొలి సీఎం నీలం సంజీవరెడ్డి దీన్ని నిర్లక్ష్యం చేయగా, **1960లో** దీనికి ప్రాణం పోసి కార్యవర్గాన్ని ఏర్పాటు చేసిన రెండో సీఎం: **దామోదరం సంజీవయ్య.**

3. కమిటీ నిర్మాణం, సభ్యులు & ఉపసంఘాలు

- తెలంగాణ ప్రాంతీయ కమిటీ (TRC) లోని మొత్తం సభ్యుల సంఖ్య: **20 మంది.**
- ఈ 20 మందిలో అప్పటి 9 జిల్లాల నుంచి **9 మంది ఎమ్మెల్యేలు**, తెలంగాణ ఎమ్మెల్యేలచే ఎన్నికైన **6 మంది ఎమ్మెల్యే/ఎంపీలు**, శాసన సభ్యులు కాని వారు **5 మంది** ఉండేవారు (**తెలంగాణ మంత్రులందరూ పదవీరీత్యా సభ్యులే**).
- TRC ఛైర్మన్, డిప్యూటీ ఛైర్మన్‌లను బహిరంగ ఓటింగ్ ద్వారా ఎన్నుకునేది: **తెలంగాణకు చెందిన 105 మంది ఎమ్మెల్యేలు** (గవర్నర్ నోటిఫికేషన్ ఇస్తారు, అసెంబ్లీ సభ్యత్వం పోతే పదవి పోతుంది, ప్రత్యేక మెజారిటీతో తొలగించవచ్చు).
- కమ్యూనిస్ట్ అభ్యర్థి రావి నారాయణ రెడ్డిపై (22 ఓట్లు) గెలిచిన TRC **తొలి ఛైర్మన్: కె. అచ్యుతరెడ్డి** (కాంగ్రెస్ - 63 ఓట్లు).
- TRC **తొలి డిప్యూటీ ఛైర్ పర్సన్** (ఏకగ్రీవంగా ఎన్నిక): **మాసుమా బేగం.**
- ఛైర్మన్ అధ్యక్షతన అసెంబ్లీ భవనంలో రహస్యంగా జరిగే TRC సమావేశాలకు ఉండాల్సిన కోరం: **1/3 వంతు (మూడవ వంతు).**
- 'నోట్ ఆన్ సేఫ్ గార్డ్స్' నిబంధనల ప్రకారం TRC పనితీరును ఎన్నేళ్లకోసారి సమీక్షించాలి: **10 ఏళ్లకోసారి.**
- బిల్లులను లోతుగా చర్చించడానికి TRC ఏర్పాటు చేసిన స్థాయి ఉపసంఘాల సంఖ్య: **3 ఉపసంఘాలు** (1. స్థానిక పాలన-ప్రజారోగ్య, 2. విద్యా విషయక, 3. అభివృద్ధి విషయాల ఉపసంఘాలు).
- ప్రతి ఉపసంఘంలో ఉండే సభ్యుల సంఖ్య మరియు కోరం: **9 మంది సభ్యులు, కోరం 4 గురు.**

4. అధికారాలు & విధులు

- తెలంగాణ ప్రాంతంలో వేటి అమ్మకాలపై TRC నియంత్రణ మరియు ఆమోదం తప్పనిసరి: **వ్యవసాయ భూముల అమ్మకాలపై.**
- తెలంగాణకు చెందిన ఆర్థికేతర బిల్లులను (**ప్రాంతీయ బిల్లులు**) అసెంబ్లీలో ప్రవేశపెట్టే ముందు కచ్చితంగా **TRC ఆమోదం** పొందాలి (సందిగ్ధత వస్తే **గవర్నర్‌దే** తుది నిర్ణయం).
- TRC పరిధిలోని ముఖ్యమైన అంశాలు: ప్రణాళిక, స్థానిక సంస్థల అభివృద్ధి, ప్రాథమిక/మాధ్యమిక విద్యాభివృద్ధి, విద్యా సంస్థల్లో ప్రవేశాల నియంత్రణ, **మద్యపాన నిషేధం**, కుటీర/చిన్నతరహా పరిశ్రమలు.
- రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వులో లేకపోయినా TRC వాదించి సిఫారసులు చేసిన అంశం: **ఉద్యోగ నియామకాల పరిశీలన.**

5. ఆంధ్ర పాలకుల నిర్లక్ష్యం & TRC పోరాటం

- తెలంగాణకు జరుగుతున్న అన్యాయాలను ప్రశ్నించిన తొలి ఛైర్మన్ **కె. అచ్యుతరెడ్డి** మరియు రెండో ఛైర్మన్ **హయగ్రీవాచారి**ల నోరు నొక్కేందుకు ఆంధ్ర నాయకత్వం ప్రయత్నించింది.
- 1964లో తెలంగాణ సెకండరీ స్కూళ్లలో ఉపాధ్యాయుల కొరత తీర్చడానికి మిగులు నిధులు వాడమని TRC కోరగా, ప్రభుత్వం **'నిధులు లేవు, లోటు ఉంది'** అని తప్పుడు నివేదిక ఇచ్చింది.
- అదే సమయంలో అసెంబ్లీలో ప్రసంగిస్తూ 1961-66 మధ్య తెలంగాణకు **30.54 కోట్ల మిగులు నిధులు** ఉన్నాయని వాస్తవం ప్రకటించినది: **రాష్ట్ర గవర్నర్.**
- మిగులు నిధుల నిర్ధారణలో TRC **రెవెన్యూ ఖాతా మిగులును** చూపాలని వాదిస్తే, ప్రభుత్వం **మూలధన లోటును తీసివేసి** మిగులు నిర్ధారించాలని కుతంత్రం చేసింది.
- TRC పోరాడి, 1961 - 63 మధ్య మిగులు నిధులతో తెచ్చిన పథకాలు: **'తెలంగాణ ప్రాంతీయ కమిటీ పథకాలు'.**
- ఈ పథకాల్లో భాగంగా ఉస్మానియా వర్సిటీకి **3 కోట్లు** మంజూరు చేసి, ఆ నిధులను **విద్యుత్ బోర్డ్ బాండ్లలో** (పదేళ్లు) ఉంచి, వచ్చే వడ్డీతో అభివృద్ధి పనులు చేపట్టాలని నిర్దేశించింది.

6. ఉద్యమాలు & TRC రద్దు

- పెద్ద మనుషుల ఒప్పందాల ఉల్లంఘనలతో 1969లో రగిలిన ఉద్యమం: **జై తెలంగాణ ఉద్యమం.**
- ఉద్యమ పరిష్కారంగా 1969 ఏప్రిల్ 11న ఇందిరాగాంధీ తెచ్చిన పథకం: **'అష్టసూత్ర పథకం'** (దీనిలోని 5వ అంశం ప్రకారం TRC అధికారాలు పెంచాలి).

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

- ముల్కీ నిబంధనలు చట్టబద్ధమే అని **సుప్రీంకోర్టు 1972లో** తీర్పు ఇవ్వడంతో ఆంధ్రాలో వచ్చిన ఉద్యమం: '**జై ఆంధ్ర' ఉద్యమం**.
- జై ఆంధ్ర ఉద్యమ ఫలితంగా **1973 సెప్టెంబర్ 21న** కేంద్రం తెచ్చిన పథకం: '**ఆరు సూత్రాల పథకం**'.
- ఆరు సూత్రాల పథకం అమలుతో ముల్కీ నిబంధనలతో పాటు '**తెలంగాణ ప్రాంతీయ కమిటీ (TRC)' శాశ్వతంగా రద్దయింది**.

తెలంగాణ పరిరక్షణల ఉల్లంఘనలు

పోటీ పరీక్షల (Group-1, 2, 3, 4) కోసం 'పెద్ద మనుషుల ఒప్పందం ఉల్లంఘనలు, నీళ్లు, నిధులు, నియామకాలలో వివక్ష' కు సంబంధించిన పూర్తి సమాచారం ఎలాంటి పట్టికలు లేకుండా వన్-లైనర్స్ రూపంలో:

1. విశాలాంధ్రకు వ్యతిరేకత - రాజకీయ పరిణామాలు

- 23 సెప్టెంబర్ 1955న పార్లమెంటులో విశాలాంధ్రకు వ్యతిరేకంగా ఉన్న సంస్థల గణాంకాలను చదివి వినిపించిన ఆదిలాబాద్ ఎం.పి: **మాధవరెడ్డి**.
- మాధవరెడ్డి గణాంకాల ప్రకారం ప్రత్యేక రాష్ట్రాన్ని కోరినవి: **150 సంస్థలు, 30 మున్సిపాలిటీలు, 100 గ్రామ పంచాయితీలు, 53 విద్యార్థి సంఘాలు, 8 బార్ అసోసియేషన్లు, హైదరాబాద్ మున్సిపల్ కార్పొరేషన్**.
- జంట నగరాల్లో (హైదరాబాద్-సికింద్రాబాద్) విశాలాంధ్రను వ్యతిరేకిస్తూ పూర్తి హర్తాళ్ జరిగిన తేదీ: **1955 నవంబర్ 25**.
- విశాలాంధ్ర నినాదంలో **సామ్రాజ్యవాద తత్వం** ఉందని వ్యాఖ్యానించిన జాతీయ నాయకుడు: **జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ**.
- ఫజల్ అలీ నివేదికపై చర్చించడానికి 8, 9 నవంబర్ 1955న కాంగ్రెస్ వర్కింగ్ కమిటీ ఎవరితో సబ్-కమిటీ వేసింది: **యు.ఎన్. ధేబర్, నెహ్రూ, గోవింద్ వల్లభ్ పంత్, మౌలానా అబ్దుల్ కలామ్ ఆజాద్**.
- 31 అక్టోబర్, 1955 నాటి గోల్కొండ పత్రిక ఆధారంగా.. 105 మంది డెలిగేట్లలో ప్రత్యేక రాష్ట్రాన్ని కోరినవారు **73 మంది** కాగా, విశాలాంధ్రను కోరినవారు **21 మంది**.
- "నూటికి 90 మంది విలీనానికి వ్యతిరేకం" అని నెహ్రూకు స్పష్టం చేసిన తెలంగాణ నాయకుడు: **కొండా వెంకటరంగారెడ్డి** (సీఎం బూర్గుల, స్వామీ రామానంద తీర్థ విలీనానికి మొగ్గుచూపారు).

2. పెద్ద మనుషుల ఒప్పందం - 8 కీలక అంశాలు

- పెద్ద మనుషుల ఒప్పందం జరిగిన ప్రదేశం మరియు తేదీ: **ఢిల్లీలోని హైదరాబాద్ హౌజ్, 1956 ఫిబ్రవరి 20**.
- కేంద్రీయ, సాధారణ వ్యయం పోను తెలంగాణ **మిగులు ఆదాయాన్ని ఆ ప్రాంతానికే** ఖర్చు చేయాలి.
- **విద్యావకాశాలు స్థానికులకే** కల్పించాలి మరియు విద్యా సదుపాయాలు పెంచాలి.
- భవిష్యత్ **ఉద్యోగ నియామకాలు జనాభా దామాషాలో** జరగాలి.
- తెలంగాణ ఉద్యోగాలకు కచ్చితంగా **ముల్కీ నిబంధనలు** పాటించాలి.
- తెలంగాణలో వ్యవసాయ భూముల అమ్మకాన్ని **ప్రాంతీయ మండలి నియంత్రించాలి**.
- **20 మంది సభ్యులతో** ప్రాంతీయ మండలి ఏర్పాటు (9 మంది ఎమ్మెల్యేలు, అసెంబ్లీ/పార్లమెంటు నుంచి 6గురు, బయటివారు 5గురు).
- మంత్రివర్గంలో జనాభా నిష్పత్తి వాటా ఉండాలి. హోం, ఆర్థిక, రెవిన్యూ, ప్రణాళిక, పరిశ్రమలు, వాణిజ్యంలో **రెండు శాఖలు తెలంగాణకే** కేటాయించాలి.
- సీఎం ఆంధ్ర వారైతే **డిప్యూటీ సీఎం తెలంగాణకు** (vice-versa) కేటాయించాలి.
- **1962 వరకు** ప్రత్యేక హైదరాబాద్ ప్రదేశ్ కాంగ్రెస్ కమిటీ (PCC) కొనసాగాలి.
- SRC చట్టం సెక్షన్ 108(2) ప్రకారం **ప్రాజెక్టులు ఆపకూడదు**, 115(7) ప్రకారం సర్వీసు నిబంధనలు నష్టపరచకూడదు, 115(5) ప్రకారం ఉద్యోగుల ఏకీకరణకు సలహా కమిటీ వేయాలి.

3. పరిపాలనా & రాజకీయ ఉల్లంఘనలు

- చట్టబద్ధమైన అధికారాలుండాల్సిన 'ప్రాంతీయ మండలి'ని, కేవలం సలహాలు ఇచ్చే ఆర్థిక భారం లేని '**ప్రాంతీయ కమిటీ'గా** మార్చి ఉల్లంఘించారు.
- తెలంగాణకు దక్కాల్సిన ఉపముఖ్యమంత్రి పదవిని నిరాకరించి, దాన్ని **"ఆరోవేలు"** తో పోల్చిన ఆంధ్ర ముఖ్యమంత్రి: **నీలం సంజీవరెడ్డి**.

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

- 1962 వరకు ఉండాల్సిన తెలంగాణ కాంగ్రెస్ కమిటీ (PCC)ని **1957లోనే ఏపీసీసీలో విలీనం** చేసి తెలంగాణ రాజకీయ అస్తిత్వాన్ని దెబ్బతీశారు.

4. సాగునీటి రంగంలో వివక్ష (ప్రాజెక్టులు & నీటి వాటాలు)

- గోదావరి, కృష్ణా జలాల్లో తెలంగాణకు రావాల్సిన 1050 TMCల నీటికి గాను దక్కింది కేవలం **288 TMCలు** (వాడుకున్నది సుమారు 197 TMCలు మాత్రమే).
- పూర్తిగా నిలిపివేసిన తెలంగాణ ప్రాజెక్టులు: **దేవునూరు (38 TMC), ఇచ్చంపల్లి (350 TMC)**.
- **పోచంపాడు (శ్రీరాంసాగర్)** ప్రాజెక్టు సామర్థ్యాన్ని ఎన్ని TMC లకు కుదించారు: **260 TMCల నుంచి 66 TMCలకు**.
- పోచంపాడు ప్రాజెక్టుకు 26 జూలై 1963న నెహ్రూ శంకుస్థాపన చేసినా, రూ. 40.10 కోట్ల వ్యయానికి 1968 నాటికి ఖర్చు చేసింది కేవలం **రూ. 7.77 కోట్లు** మాత్రమే.
- **నాగార్జునసాగర్ (నందికొండ):** 1951 ఖోస్లా కమిటీ, 1955 డిసెంబర్ ప్రతిపాదనల ప్రకారం ఎడమ కాలువ కింద తెలంగాణకు 10 లక్షల ఎకరాలకు బదులు **5.2 లక్షల ఎకరాలకే కుదించారు** (ఆంధ్రలో 3.1 లక్షల ఎకరాలకు అదనంగా నీరిచ్చారు).
- 1968 నాటికి నాగార్జునసాగర్ కుడికాలువ (ఆంధ్ర)పై రూ. 37.80 కోట్లు ఖర్చు చేయగా, ఎడమ కాలువ (తెలంగాణ)పై కేవలం **రూ. 26.53 కోట్లు** మాత్రమే ఖర్చు చేశారు.

5. వ్యవసాయం, విద్యుదీకరణ, భూమి శిస్తు దోపిడీ

- వ్యవసాయ ఖర్చులు (1956-68): ఆంధ్రలో రూ. 35.43 కోట్లు ఖర్చు చేయగా, తెలంగాణలో **రూ. 15.66 కోట్లే** ఖర్చు చేశారు (వాస్తవానికి సాగుభూమి ప్రకారం 5:4 నిష్పత్తిలో రూ. 21.36 కోట్లు ఖర్చు చేయాలి).
- ఎరువుల్లో తెలంగాణకు ఎప్పుడూ **9% నుంచి 33.5% మధ్యే** కేటాయింపులు దక్కాయి (ఇనుపనాగళ్లు, పంపులు, ట్రాక్టర్ల పంపిణీలో భారీ వివక్ష).
- పశుసంపద సమానంగా ఉన్నా ఆంధ్రలో 733 పశు వైద్యశాలలు ఉంటే, తెలంగాణలో **432 మాత్రమే** ఉన్నాయి.
- గ్రామీణ విద్యుదీకరణ (1956-68): మొత్తం 38 కోట్లలో తెలంగాణకు కేవలం **10 కోట్లే** దక్కాయి (రెండవ ప్రణాళికలో ఏపీ 2072 గ్రామాలు, టీఎస్ 490. మూడవ ప్రణాళికలో ఏపీ 1452, టీఎస్ 370).
- భూమి శిస్తు పెంపు (1962 & 1967 సవరణలు): ఆంధ్రలో భూమి శిస్తు తగ్గగా, తెలంగాణలోని 9 జిల్లాల్లో భారీగా పెంచారు (దీనివల్ల తెలంగాణపై **మొత్తం రూ. 18 లక్షల అదనపు భారం** పడింది).

6. ఉద్యోగాలు - ముల్కీ నిబంధనల ఉల్లంఘన & ఏకీకరణ అన్యాయాలు

- ప్రభుత్వ ఉద్యోగాల (నివాస అర్హత) చట్టం-1957 కు రాష్ట్రపతి ఆమోదం లభించిన తేదీ: **7 డిసెంబర్, 1957** (ఏపీ నిబంధనలు 1959లో జారీ అయ్యాయి).
- మే 1968 నాటికి తెలంగాణలో అర్హులున్నా, ఏకంగా **1,730 మినహాయింపులతో** స్థానికేతరులను నియమించారు (ఒకేసారి 2500 మంది ఆంధ్రా టీచర్లను అక్రమంగా నియమించారు).
- 19.1.1969న అఖిల పక్షం జరిగి, 22,000 మంది స్థానికేతరులను వెనక్కి పంపడానికి ప్రభుత్వం జారీ చేసిన ఉత్తర్వు: **జీ.ఓ 36 (G.O. 36 - 21.1.1969)**.
- ముల్కీ నిబంధనలు రాజ్యాంగబద్ధమే అని సుప్రీంకోర్టు తీర్పు ఇచ్చిన తేదీ: **3 అక్టోబర్ 1972**.
- 30 డిసెంబర్ 1972న వచ్చిన కొత్త చట్టం ముల్కీకి కాలపరిమితి విధించింది (జంటనగరాల్లో **డిసెంబర్ 1977**, జిల్లాల్లో **డిసెంబర్ 1980** వరకు).
- సర్వీసుల ఏకీకరణ: 1 సెప్టెంబర్ 1967 నాటికి (11 ఏళ్లయినా) తాత్కాలిక లిస్టు కూడా రాలేదు.
- PWD శాఖ: జూనియర్ సూపర్ వైజర్లను AEలుగా ప్రమోట్ చేయడంలో కేంద్రం, హైకోర్టు తప్పుబట్టినా రాష్ట్రం అమలు చేయలేదు.
- విద్యుత్ బోర్డు (1.4.1968 నాటికి): పైస్థాయి పోస్టులన్నీ స్థానికేతరులే ఆక్రమించారు (AEలు: ఏపీ 527, టీఎస్ 40. జూనియర్ ఇంజనీర్లు: ఏపీ 1412, టీఎస్ 200).
- విద్యాశాఖ: తెలంగాణ ఉపాధ్యాయులను 154-275 స్కేలు బదులు **85-175 స్కేలులో** నియమించి, థర్డ్ క్లాస్ ఆంధ్రులకు లెక్చరర్లుగా అక్రమ మినహాయింపులు ఇచ్చారు.

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

7. మిగులు నిధులు & భూ బదలాయింపు

- ఖర్చులు 2:1 లో భరించాలన్న సూత్రాన్ని తుంగలో తొక్కారు (8 ఫిబ్రవరి 1968న బ్రహ్మానంద రెడ్డి, చొక్కారావు సమావేశమయ్యారు).
- తెలంగాణ మిగులు నిధులను లెక్కగట్టడానికి 24 జనవరి, 1969న నియమితులైన **కె. లలిత్ కమిటీ** తేల్చిన మిగులు: **రూ. 34.09 కోట్లు**.
- ఇందిరాగాంధీ అష్టసూత్ర పథకం (ఏప్రిల్ 11, 1969) లో భాగంగా వేసిన **జస్టిస్ వశిష్ట భార్గవ కమిటీ** (నివేదిక: 1969 నవంబర్) తేల్చిన మిగులు: **రూ. 28.34 కోట్లు**.
- **ప్రొఫెసర్ సి.హెచ్. హనుమంతరావు** లెక్కల ప్రకారం వాస్తవ తెలంగాణ మిగులు నిధులు: **రూ. 117.45 కోట్లు**.
- **ప్రాంతీయ కమిటీ** (TRC) లెక్కల ప్రకారం తెలంగాణ మిగులు నిధులు: **రూ. 107.13 కోట్లు**.
- వ్యవసాయ భూముల అమ్మకంపై TRC తెచ్చిన బిల్లును కేంద్రం పక్కనపెట్టడంతో పాత చట్టానికే **మార్చి 7, 1969న** ఆమోదం లభించింది.
- దీనివల్ల **కడెం, రాజోలిబండ, నాగార్జున సాగర్** ప్రాజెక్టుల ఆయకట్టులో ఆదివాసుల భూములను ఆంధ్ర ధనిక రైతులు కొల్లగొట్టారు.

తెలంగాణ ఉద్యమం - పూర్తి చరిత్ర

1. ఫజల్ అలీ కమీషన్ (SRC) & ప్రాంతీయ అస్తిత్వ ఉద్యమాలు

- తెలంగాణ రాష్ట్ర సాధన కోసం ప్రధానంగా ఉద్యమం తలెత్తిన సంవత్సరం: **1968**.
- భారతదేశంలో భాషా ప్రాతిపదికన రాష్ట్రాల పునర్వ్యవస్థీకరణ జరిగిన సంవత్సరం: **1956**.
- జస్టిస్ ఫజల్ అలీ నేతృత్వంలో **రాష్ట్రాల పునర్వ్యవస్థీకరణ కమీషన్** (SRC) ఏర్పాటైన తేదీ: **1953 డిసెంబర్ 28**.
- ఫజల్ అలీ కమీషన్ (SRC) తన నివేదికను ప్రభుత్వానికి సమర్పించిన తేదీ: **1955 సెప్టెంబర్ 30**.
- ఎస్.ఆర్.సి (SRC) అధ్యయన గణాంకాలు: **38,000 మైళ్ల ప్రయాణం**, 9,000 మందితో చర్చలు, **1,52,250 పత్రాల** స్వీకరణ (ఇందులో 2000 పత్రాలు లోతైన విశ్లేషణతో కూడినవి).
- రాష్ట్రాల ఏర్పాటుకు **'భాష' ఏకైక ప్రాతిపదిక కాకూడదని**, చారిత్రక వ్యత్యాసాలను పరిగణనలోకి తీసుకోవాలని స్పష్టంగా నివేదించిన కమీషన్: **ఫజల్ అలీ కమీషన్** (SRC).
- బొంబాయి రాష్ట్రం నుండి **గుజరాత్, మహారాష్ట్రలు** ఏర్పడిన సంవత్సరం: **1960**.
- పంజాబ్ రాష్ట్రం నుండి **హర్యానా** ఏర్పడిన సంవత్సరం: **1966**.
- మధ్యప్రదేశ్ నుండి **ఛత్తీస్‌గఢ్** ఏర్పడిన సంవత్సరం: **2000**.
- ఉత్తరప్రదేశ్ నుండి **ఉత్తరాంచల్ (ఉత్తరాఖండ్)** ఏర్పడిన సంవత్సరం: **2000** *(గమనిక: మీ నోట్స్‌లో 2009 అని ఉంది, కానీ వాస్తవానికి ఇది 2000 నవంబర్ 9న ఏర్పడింది).*
- బీహార్ నుండి **జార్ఖండ్** ఏర్పడిన సంవత్సరం: **2000**.
- ఆంధ్ర, తెలంగాణ ప్రాంతాలను ఒకే రాష్ట్రంలో కలిపి ఉంచడంలో విఫలమైన ప్రధాన అంశం: **భాష (ఒకే భాష ఉన్నా సామాజిక, చారిత్రక, ఆర్థిక వైవిధ్యాల వల్ల ఇమడలేకపోయారు)**.

2. 1969 ఉద్యమం ఆవిర్భావం & పాలకుల అహంకారం

- 1968 నాటి తెలంగాణ ఉద్యమాన్ని స్వార్థ రాజకీయ నాయకులు కాకుండా.. దోపిడీకి గురైన **విద్యార్థులు, ఉద్యోగులు, అధ్యాపకులే** నిర్మించారు (ఆ తర్వాతే నాయకత్వం కోసం డా. మర్రి చెన్నారెడ్డిని ఆహ్వానించారు).
- ఇటలీలో ఉత్తర-దక్షిణ ప్రాంతాల వివక్షను వ్యతిరేకించి, చారిత్రక దృష్టితో చూడాలన్న కమ్యూనిస్ట్ నాయకుడు: **ఆంటోనియో గ్రాంస్కీ (1930లు)** (భారతదేశంలో ఇలాంటి దృక్పథం డా. బి.ఆర్. అంబేద్కర్ కు మాత్రమే ఉంది).
- తెలంగాణ రక్షణల ఉద్యమం మొట్టమొదట ప్రారంభమైన ప్రాంతం: **పాల్వంచ (కొత్తగూడెం పవర్ స్టేషన్)**.

- పాల్వంచ పవర్ స్టేషన్లో 1400 ఉద్యోగాలకు గాను తెలంగాణ వారికి **కేవలం 200** ఇస్తే, అందులో 1968లో **175 మందిని** అక్రమంగా తొలగించారు.
- ముల్కీ నియమాలు అమలు చేయాలని నాన్-గెజిటెడ్ (NGO) ఉద్యోగుల మద్దతుతో స్థానికులు ఆందోళన చేపట్టిన నెల: **నవంబర్ 1968** (దీంతో అక్రమ ఉద్యోగులను వెనక్కి పంపించారు).
- ప్రజల అమాయకత్వాన్ని తన పుస్తకంలో రికార్డు చేసిన ఉద్యోగ నాయకుడు: **కె. రామసుధాకర్ రాజు**.
- కోట్ల రూపాయల మిగులు నిధులపై అసెంబ్లీలో ప్రశ్నిస్తే "పాత కోట్లా? కొత్త కోట్లా? (తొడుక్కునే కోట్లు)" అని ఎగతాళి చేసిన ముఖ్యమంత్రి: **కాసు బ్రహ్మానంద రెడ్డి** (ఆదిరాజు వెంకటేశ్వరరావు పుస్తకం, పేజీ 48).
- 1968 నవంబర్ సమావేశంలో అక్రమ ఆంధ్ర ఉద్యోగులను వెనక్కి పంపాలన్న **గౌతు లచ్చన్న** సూచనను అడ్డుకున్న నాటి ప్రధాన కార్యదర్శి: **ఎం.టి. రాజు**.
- **1969 జనవరి 8న** సీఎంకు విజ్ఞాపన పత్రం ఇచ్చిన పెద్దలు: **ఎస్.రఘువీర రావు, రామస్వామి, ప్రొఫెసర్ ఖాన్, మహదేవ్ సింగ్, బాకర్ అలీ మీర్జా** తదితరులు.
- "కోర్టు ఫీజు పెంచితే వాళ్లే వెళ్లడం మానేస్తారు" అని సీఎం వ్యంగ్యంగా అన్నారని పేర్కొన్న పుస్తకం రచయిత: **ఆదిరాజు వెంకటేశ్వరరావు** (పేజీ 55).
- నిధుల మళ్లింపుపై 1968లో అసెంబ్లీలో నిలదీసిన నాటి రీజనల్ కమిటీ ఛైర్మన్: **జె. చొక్కారావు**.
- కార్పొరేషన్లు, స్వయంప్రతిపత్తి గల సంస్థలలో స్థానిక రిజర్వేషన్లు వర్తించవని హైకోర్టు తీర్పు ఇచ్చిన తేదీ: **1969 జనవరి 3**.
- ఈ కోర్టు తీర్పుతో రక్షణల ఉద్యమం విఫలమై, "ప్రత్యేక రాష్ట్రం కావాలి" అన్న ఆకాంక్షను మొట్టమొదట వ్యక్తపరిచింది: **ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ విద్యార్థులు**.

3. ఉస్మానియా వివాదం & విద్యార్థుల చీలక (1967-1969)

- 1967లో స్వయం ప్రతిపత్తి వివాదంలో ఉస్మానియా వైస్ ఛాన్సలర్ (VC) **ప్రొఫెసర్ డి.ఎస్.రెడ్డిని** తొలగించి ప్రభుత్వం నియమించిన వ్యక్తి: **డా. పిన్నమనేని నరసింహారావు** (విద్యార్థుల ఆందోళనతో ఈయన క్యాంపస్ లోకి వెళ్లలేకపోయారు).
- రక్షణల ఉద్యమాన్ని గుప్పిట్లో పెట్టుకోవడానికి సీఎం బ్రహ్మానంద రెడ్డి 1969 జనవరి 12న తన అనుకూల విద్యార్థులతో ఎక్కడ సమావేశం పెట్టారు: **నిజాం కళాశాలలో**.
- 'ప్రత్యేక రాష్ట్ర సాధన'కై 1969 జనవరి 15 నుంచి ఉద్యమించాలని నిర్ణయించిన విద్యార్థి కార్యాచరణ సమితి నాయకుడు: **వి. మల్లికార్జున్**.
- 'రక్షణల అమలు' కోసమే జనవరి 16 నుంచి ఉద్యమించాలని తీర్మానించిన సీఎం అనుకూల వర్గ నాయకుడు: **వెంకట్రాం రెడ్డి**.
- అక్రమ ఉద్యోగులను వెనక్కి పంపాలని, బోగస్ ముల్కీలపై విచారణ జరపాలని, మిగులు నిధులు వెనక్కి ఇవ్వాలని ప్రభుత్వం చేసుకున్న **అఖిల పక్ష ఒప్పందం** తేదీ: **1969 జనవరి 19** (ఆంధ్ర నాయకుల ద్వంద్వ వైఖరితో ఇది అమలు కాలేదు).

4. తెలంగాణ ప్రజా సమితి (TPS) ఆవిర్భావం

- **ఎ. మదన్ మోహన్** కన్వీనర్‌గా 'తెలంగాణ పీపుల్స్ కన్వెన్షన్' ఏర్పడిన తేదీ: **1969 ఫిబ్రవరి 18** (తొలి ప్రెస్ మీట్: ఫిబ్రవరి 26).
- 1969 మార్చి 8, 9 తేదీల్లో హైదరాబాద్ రెడ్డి హాస్టల్‌లో **సదాలక్ష్మి** అధ్యక్షతన తొలి సభలు జరిగాయి. (దీనిని ప్రారంభించిన OU VC: **రావాడ సత్యనారాయణ**). ఈ సభలోనే విద్యార్థులు బాధ్యతను పెద్దలకు అప్పగించారు.
- పీపుల్స్ కన్వెన్షన్ పేరును **'తెలంగాణ ప్రజా సమితి' (TPS)** గా మార్చిన తేదీ: **1969 మార్చి 25** (మదన్ మోహన్ అధ్యక్షతన 25 మందితో కమిటీ).
- జాతీయ నేతలతో మాట్లాడే పలుకుబడి కోసం.. తెలంగాణ ప్రజా సమితి (TPS) అధ్యక్షుడిగా **డా. మర్రి చెన్నారెడ్డి** బాధ్యతలు స్వీకరించిన తేదీ: **1969 మే 22**.

5. 1969 ఉద్యమ కార్యాచరణ - రక్తసిక్త ఘట్టాలు

- ముల్కీ నిబంధనలు రాజ్యాంగ విరుద్ధమని సుప్రీంకోర్టు తీర్పు ఇవ్వడంతో ఉద్యమం హింసాత్మకంగా మారిన తేదీ: **1969 మార్చి 28**.
- తెలంగాణ ఆకాంక్షల నివేదన కోసం బంద్ జరిగిన తేదీ: **మార్చి 3**.

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

- **కోర్కెల దినం (Demands Day)** మరియు హైదరాబాద్‌లో కాల్పులు జరిగిన తేదీ: **1969 మే 1**. (అమరవీరుల దినం: **మే 17**).
- చంచల్‌గూడ జైల్లో తెలంగాణ సత్యాగ్రహులపై ఆంధ్ర ఖైదీల దాడి (80 మందికి గాయాలు) జరిగిన తేదీ: **1969 మే 31**. (దీనికి నిరసనగా జూన్ 2న కాల్పుల్లో 13 మంది మృతి).
- హైస్కూల్ పరీక్షల బహిష్కరణ పిలుపుపై పోలీసుల విచ్చలవిడి కాల్పులు జరిపి 20 మందికి పైగా బలిగొన్న **'చీకటి రోజు' (Black Day)**: **1969 జూన్ 3**.
- ముషీరాబాద్ జైల్లో దాడిని పరామర్శించడానికి వెళ్లి బుల్లెట్ గాయానికి గురైన నాయకుడు: **జి. వెంకటస్వామి** (1969 జూన్ 24).
- జూన్ 24 రాత్రే చెన్నారెడ్డితో సహా 16 మంది అరెస్టు కాగా ఉద్యమ తాత్కాలిక బాధ్యతలు తీసుకున్నవారు: **సదాలక్ష్మి, మదన్ మోహన్**.
- తెలంగాణ విమోచన దినం: **జూలై 5**. (జెండా దినం: **జూలై 12**).
- అసెంబ్లీలోకి ప్రవేశించి మంత్రులపై కోడిగుడ్లు, టమాటాలు విసిరిన విద్యార్థుల ఆందోళన జరిగిన తేదీ: **1969 ఆగస్టు 14**. (ఆగస్టు 25న అరెస్టయిన నేతలు ఢిల్లీ నుంచి విడుదలయ్యారు).
- 1970 ఫిబ్రవరి 23న అసెంబ్లీ ఎదురుగా గన్‌పార్క్‌లో **అమరవీరుల స్థూపానికి శంకుస్థాపన** చేసిన మేయర్: **లక్ష్మీనారాయణ** (ఫిబ్రవరి 25న సికింద్రాబాద్ క్లాక్‌టవర్ వద్ద మరొకటి).
- 1969 నవంబర్ 23న అసెంబ్లీలో పోలీసుల క్రూరత్వాన్ని (350 మంది మృతి, 70,000 అరెస్టులు) వెల్లడించిన నాయకురాలు: **జె. ఈశ్వరీబాయి** (క్విట్ ఇండియాలోనూ ఇంత దాడి జరగలేదన్నారు). అధికారిక లెక్కలు: 96 కాల్పులు, 57 మృతి.
- 1969 జూలైలో హోంమంత్రిగా బాధ్యతలు చేపట్టి విద్యార్థులపై కఠిన నిర్బంధాన్ని ప్రయోగించింది: **జలగం వెంగళరావు**.
- 1969 జూన్ 10 నుంచి 37 రోజుల పాటు సమ్మె చేసిన **NGOల నాయకుడు**: **ఆమోస్** (బర్తరఫ్ అయ్యారు). జూన్ 7 నుంచి విద్యుత్ ఉద్యోగుల సమ్మె.
- మంత్రి పదవికి రాజీనామా చేసి **1969 జూన్ 1న 'తెలంగాణ ప్రదేశ్ కాంగ్రెస్'** ను స్థాపించిన నాయకుడు: **కొండా లక్ష్మణ్ బాపూజీ**.
- ఉప ఎన్నికల్లో గెలిచిన తెలంగాణ ప్రజా సమితి అభ్యర్థులు: **నాగం కృష్ణారావు (1970 ఖైరతాబాద్), ఎ. మదన్ మోహన్ (1970 సిద్ధిపేట)**.
- **1971 లోక్ సభ మధ్యంతర ఎన్నికల్లో** 14 స్థానాలకు గాను తెలంగాణ ప్రజా సమితి గెలుచుకున్న స్థానాలు: **10 స్థానాలు (47% ఓట్లతో)**.
- మే 1969లో రక్షణల ఉల్లంఘనలను గణాంకాలతో నిరూపించిన **మేధావుల సదస్సు** ప్రారంభించినది: **ప్రొ. రావాడ సత్యనారాయణ** (పాల్గొన్నవారు: ప్రొ. జయశంకర్, ప్రొ. తోట ఆనందరావు, ప్రొ. శ్రీధర స్వామి తదితరులు).

6. అష్టసూత్ర పథకం & కాంగ్రెస్‌లో విలీనం

- జాతీయ నాయకులు పట్టించుకోకపోవడంతో ఏఐసీసీ సభ్యులకు **"తెలంగాణ పరిస్థితి"** పుస్తకాన్ని పంపిణీ చేసిన నాయకుడు: **కొండా లక్ష్మణ్ బాపూజీ (1969 ఏప్రిల్ 25)**.
- ప్రధాని ఇందిరాగాంధీ హఠాత్తుగా హైదరాబాద్ విచ్చేసిన రోజు: **1969 జూన్ 3 రాత్రి** (ఆ వెంటనే హోంమంత్రి వై.బి.చవాన్ కూడా వచ్చారు).
- తెలంగాణ సమస్య పరిష్కారానికి ప్రధాని ఇందిరాగాంధీ పార్లమెంటులో **'అష్టసూత్ర పథకాన్ని' (Eight-Point Formula)** ప్రకటించిన తేదీ: **1969 ఏప్రిల్ 11**.
- అష్టసూత్ర పథకంలో భాగంగా మిగులు నిధుల లెక్కింపు కోసం ఏర్పాటైన కమిటీ: **జస్టిస్ వశిష్ట భార్గవ్ కమిటీ**.
- రక్షణలను పటిష్టంగా అమలు చేయడానికి సూచనలు ఇచ్చేందుకు నియమించిన న్యాయనిపుణుల కమిటీ: **జస్టిస్ కె.ఎన్.వాంఛూ కమిటీ**.
- అష్టసూత్రాల ఆధారంగా TRC (రీజనల్ కమిటీ) కి మరిన్ని అధికారాలు ఇస్తూ రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వులు జారీ అయిన తేదీ: **1970 మార్చి 9**.
- 1971 ఏప్రిల్ 3, 4 తేదీల్లో జరిగిన ప్రజాసమితి సదస్సులో ప్రత్యేక రాష్ట్రాన్ని కోరినా, కేంద్రం అంగీకరించలేదు (విభజన దేశ సమగ్రతకు భంగకరమని ఇందిరాగాంధీ భావన).
- కేంద్రం ప్రతిపాదించిన 6 సూత్రాలకు (TRCకి అధికారాలు, ప్రత్యేక బడ్జెట్, ముల్కీ అమలు తదితర) అంగీకరించి, **తెలంగాణ ప్రజాసమితి కాంగ్రెస్‌లో విలీనం కావాలని తీర్మానించిన తేదీ: 1971 సెప్టెంబర్ 18**.

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

- ఈ విలీనాన్ని "విద్రోహ చర్యగా" భావించి **"సంపూర్ణ తెలంగాణ ప్రజాసమితి"**ని ఏర్పాటు చేసిన తేదీ: **1971 సెప్టెంబర్ 19** (ముఖ్య నేతలు: ఈశ్వరీ బాయి, టి. పురుషోత్తమరావు, డా. శ్రీధర్ రెడ్డి, ప్రతాప్ కిషోర్, సంతపురి రఘువీర రావు).
- ఒప్పందం ప్రకారం బ్రహ్మానంద రెడ్డి రాజీనామా చేయగా **పి.వి.నరసింహారావు** తొలిసారి ముఖ్యమంత్రిగా బాధ్యతలు చేపట్టిన తేదీ: **1971 సెప్టెంబర్ 25** (మళ్లీ 1972 మార్చి 20న కూడా సీఎం అయ్యారు).
- ఉమ్మడి రాష్ట్రంలోనూ ముల్కీ నిబంధనలు (నిజాం కాలం నాటివి) అమలులో ఉన్నట్లేనని **సుప్రీంకోర్టు చరిత్రాత్మక తీర్పు** ఇచ్చిన తేదీ: **1972 అక్టోబర్ 3**.

7. జై ఆంధ్ర ఉద్యమం, పంచ & ఆరు సూత్రాల పథకాలు

- ముల్కీ తీర్పును వ్యతిరేకిస్తూ తెలంగాణ రక్షణలు రద్దు చేయాలని సీమాంధ్రలో వచ్చిన ఉద్యమం: **జై ఆంధ్ర ఉద్యమం**.
- జై ఆంధ్ర ఉద్యమ నేపథ్యంలో ఇందిరా గాంధీ '**పంచ సూత్ర పథకాన్ని**' (**Five-Point Formula**) ప్రకటించిన తేదీ: **1972 నవంబర్ 27**.
- పంచ సూత్ర పథకం ప్రకారం **ముల్కీ గడువు** ఎంతవరకు విధించారు: **జంటనగరాల్లో 1977 వరకు, మిగతా జిల్లాల్లో 1980 సంవత్సరాంతం వరకు**.
- నాన్-గెజిటెడ్ ఉద్యోగాలు, తహశీల్దార్, అసిస్టెంట్ సర్జన్, జూనియర్ ఇంజనీర్ పదవుల్లో ప్రతి మూడింటిలో ఒక ఉద్యోగానికి ముల్కీ వర్తిస్తుందని పంచసూత్ర పథకం పేర్కొంది.
- జై ఆంధ్ర ఉద్యమ తీవ్రతతో ముఖ్యమంత్రి పదవికి రాజీనామా చేసింది ఎవరు: **పి.వి. నరసింహారావు**.
- తెలంగాణ రక్షణలను (ముల్కీ, రీజనల్ కమిటీ) పూర్తిగా రద్దు చేస్తూ ప్రధాని ప్రకటించిన **ఆరు సూత్రాల పథకం** (**Six-Point Formula**) తేదీ: **1973 సెప్టెంబర్ 21**.
- ఆరు సూత్రాల పథకంలో ఉన్నత విద్య కోసం హైదరాబాద్‌లో దేనిని ఏర్పాటు చేయాలని సూచించారు: **కేంద్రీయ విశ్వవిద్యాలయం**.
- నియామకాలు, ప్రమోషన్ల ఫిర్యాదుల పరిష్కారానికి ఆరు సూత్రాల పథకం సూచించిన వ్యవస్థ: **అడ్మినిస్ట్రేటివ్ ట్రిబ్యునల్ (Administrative Tribunal)**.
- "ఆరు సూత్రాల పథకం తెలంగాణ ప్రయోజనాలను పూర్తిగా సమాధి చేసింది" అని విశ్లేషించినది: **ప్రొఫెసర్ కొత్తపల్లి జయశంకర్** (పేజీ 17).
- ఆరు సూత్రాల పథకంతో ముల్కీ స్థానంలో వచ్చిన 'స్థానిక రిజర్వేషన్ల' వల్ల నివాస అర్హత 15 ఏళ్ల నుంచి ఎన్ని ఏళ్లకు కుదించబడింది: **4 ఏళ్లకు** (దీంతో అక్రమ నియామకాలకు అడ్డూ అదుపూ లేకుండా పోయింది).
- నాయకుల రాజీ తర్వాత అసంతృప్తితో తెలంగాణ యువకులు ఏ సాయుధ పోరాటం వైపు మళ్లారు: **నక్సల్బరీ పోరాటం**.
- నిద్రాణంగా ఉన్న తెలంగాణ ఆకాంక్ష మళ్లీ దశాబ్దాల తర్వాత బలమైన ప్రజా ఉద్యమంగా (మలిదశ ఉద్యమంగా) ఎప్పుడు తలెత్తింది: **1996లో**.

1972 తదనంతర పరిణామాలు

పోటీ పరీక్షల (Group-1, 2, 3, 4) కోసం 'జై ఆంధ్ర ఉద్యమం, ముల్కీ తీర్పులు, రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వులు (1975) మరియు 610 జీవో' కు సంబంధించిన పూర్తి సమాచారం ఎలాంటి పట్టికలు లేకుండా వన్-లైనర్స్ రూపంలో:

1. ముల్కీ నిబంధనల ఆవిర్భావం & గైర్ ముల్కీ ఉద్యమం

- హైదరాబాద్ సంస్థానాన్ని పాలించిన ఏడో నిజాం మీర్ ఉస్మాన్ అలీ ఖాన్ **ముల్కీ నిబంధనల ఫర్మానా** జారీ చేసిన సంవత్సరం మరియు ఫసలీ: **1919 (కుర్దాడ్ 9, 1354 ఫసలీ)**.
- ముల్కీ అంటే హైదరాబాద్ సంస్థానంలో జన్మించిన లేదా నిరంతరాయంగా ఎన్ని సంవత్సరాలు నివసిస్తూ అఫిడవిట్ ఇచ్చినవారు: **15 సంవత్సరాలు**.
- 1931-1932లో ముల్కీ డిమాండ్లపై ఏ పత్రికలో వ్యాసాలు ప్రచురితమయ్యాయి: '**ది స్టార్ ఆఫ్ అలహాబాద్**'.
- జి. రామాచారి నాయకత్వంలో ముల్కీ నిబంధనల కోసం పోరాడిన సంస్థ: '**హైదరాబాద్ హిత్ రక్షణ సమితి**'.
- విలీనం తర్వాత అక్రమ నియామకాలపై నవంబర్ 1, 1949న రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ముల్కీ నోటిఫికేషన్ ఇచ్చినా, దాని ఉల్లంఘనలతో వచ్చిన ఉద్యమం: **గైర్ ముల్కీ ఉద్యమం (1952)**.

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

- గైర్ ముల్కీ ఉద్యమం **ఆగస్టు 28, 1952న వరంగల్‌లో** ఏ నినాదాలతో ఆరంభమైంది: **"నాన్ ముల్కీ గో బ్యాక్", "ఇడ్లీ-సాంబార్ గో బ్యాక్"**.
- గైర్ ముల్కీ ఉద్యమంలో జరిగిన పోలీసు కాల్పుల (13 మంది మృతి) విచారణకు ఏర్పాటైన కమిటీ: **పింగళి జగన్మోహన్ రెడ్డి కమిటీ**.

2. చట్టబద్ధత, ఉల్లంఘనలు & 1969 తెలంగాణ ఉద్యమం

- ఫిబ్రవరి 20, 1956న జరిగిన **పెద్ద మనుషుల ఒప్పందంలో** నివాస అర్హతను 15 ఏళ్ల నుంచి ఎన్ని ఏళ్లకు కుదించారు: **12 ఏళ్లకు**.
- ముల్కీ నిబంధనలకు రాజ్యాంగబద్ధత కల్పిస్తూ పార్లమెంట్ చేసిన చట్టం: **పబ్లిక్ ఎంప్లాయిమెంట్ చట్టం (1957)** - ఆర్టికల్ 309 ప్రకారం జీవో 813 జారీ అయింది.
- ఉల్లంఘనలకు నిరసనగా **"తెలంగాణ పరిరక్షక దినం"** పాటించిన తేదీ: **జూలై 10, 1968**. (కోర్కెల దినం: మే 1, 1969).
- 1969 విద్యార్థి ఉద్యమం ఎవరి నిరాహార దీక్షతో ఎక్కడ ప్రారంభమైంది: **జనవరి 1969లో ఖమ్మంలో ఒక యువకుడి దీక్షతో**.
- అక్రమంగా వచ్చిన ఆంధ్ర ఉద్యోగులను వెనక్కి పంపుతామని నాటి సీఎం కాసు బ్రహ్మానందరెడ్డి జారీ చేసిన జీవో: **జీవో 36 (జనవరి 21/22, 1969)**.
- ఆంధ్ర ఉద్యోగుల అప్పీలుతో ఫిబ్రవరి 4, 1969న ఈ జీవో ఏ ఆర్టికల్ కు విరుద్ధమని సుప్రీంకోర్టు కొట్టివేసింది: **ఆర్టికల్ 16(3)**.
- ప్రత్యేక రాష్ట్ర సాధన కోసం ఏర్పడిన మర్రి చెన్నారెడ్డి ఆధ్వర్యంలోని సంస్థ: **'తెలంగాణ ప్రజాసమితి' (TPS)**.
- ఏప్రిల్ 11, 1969న ప్రధాని ఇందిరాగాంధీ ప్రకటించిన పథకం: **8 సూత్రాల పథకం** (మరియు జస్టిస్ వాంచూ కమిటీ).
- సెప్టెంబర్ 25, 1971న పీవీ నరసింహారావు సీఎం అయ్యాక, TPS ఏ పార్టీలో విలీనమైంది: **కాంగ్రెస్ లో**.

3. న్యాయస్థానాల తీర్పులు & జై ఆంధ్ర ఉద్యమం (1972)

- ఫిబ్రవరి 1972న ముల్కీ నిబంధనలు చెల్లవని హైకోర్టు పూర్తి ధర్మాసనం (4-1) తీర్పునివ్వగా, వాటిని సమర్థించిన ఒకే ఒక్క జడ్జి: **జస్టిస్ కొండా మాధవరెడ్డి**.
- సీఎం పీవీ నరసింహారావు అప్పీలుతో, "చారిత్రక పరిస్థితుల రీత్యా తెలంగాణలో ముల్కీ నిబంధనలు చట్టబద్ధమే" అని **చీఫ్ జస్టిస్ ఎస్.ఎం.సిక్రి** ధర్మాసనం ఇచ్చిన చారిత్రక తీర్పు తేదీ: **అక్టోబర్ 3, 1972**.
- ఈ ముల్కీ తీర్పును వ్యతిరేకిస్తూ ఆంధ్ర ప్రాంతంలో రాజుకున్న తీవ్రమైన ఆందోళన: **'జై ఆంధ్ర ఉద్యమం' (1972-73)**.
- జై ఆంధ్ర ఉద్యమకారులు (విద్యార్థులు, న్యాయవాదులు, కాంగ్రెస్ నేతలు) డిమాండ్ చేసినవి: **రాష్ట్ర విభజన, సీఎం రాజీనామా, హైకోర్టు బెంచ్ ఏర్పాటు, పన్నుల నిరాకరణ**.
- అక్టోబర్ 24, 1972న సీఎం పి.వి. నరసింహారావు ఏలూరు వెళ్లి విద్యార్థులకు నచ్చజెప్పే ప్రయత్నం చేసినా వారు వినలేదు (చివరికి జనవరి 1973లో ఆయన సీఎం పదవికి రాజీనామా చేశారు).
- డిసెంబర్ 24, 1972న విజయవాడలో సమైక్యవాదులైన సీపీఐ ఊరేగింపుపై దాడులు జరగడంతో సీఆర్పీఎఫ్ కాల్పుల్లో **8 మంది** చనిపోయారు.

4. ప్రధాని ఇందిరాగాంధీ పథకాలు (పంచ & ఆరు సూత్రాలు)

- జై ఆంధ్ర ఉద్యమం నేపథ్యంలో ప్రధాని ఇందిరాగాంధీ ప్రకటించిన ప్రణాళిక మరియు తేదీ: **పంచసూత్ర ప్రణాళిక, నవంబర్ 27, 1972** (పార్లమెంట్ ఆమోదం డిసెంబర్ 23).
- పంచసూత్ర ప్రణాళిక ప్రకారం ముల్కీ నిబంధనల గడువు: **జంటనగరాల్లో 1977 వరకు, మిగిలిన తెలంగాణలో 1980 వరకు**.
- సచివాలయం లాంటి సమ్మిళిత కార్యాలయాల్లో (నాన్ గెజిటెడ్) ప్రతి మూడు ఖాళీలలో **రెండో ఖాళీకి ముల్కీ వర్తిస్తుందని** పంచసూత్ర ప్రణాళికలో పేర్కొన్నారు.
- జై ఆంధ్ర ఉద్యమ పరిష్కారంగా, రాష్ట్రాన్ని సమైక్యంగా ఉంచేందుకు కేంద్రం ప్రకటించిన మరో పథకం మరియు తేదీ: **ఆరు సూత్రాల పథకం, సెప్టెంబర్ 21, 1973**.
- ఆరు సూత్రాల పథకంలోని కీలక అంశాలు: **వెనుకబడిన ప్రాంతాల అభివృద్ధికి బోర్డులు, విద్యా/ఉద్యోగాల్లో స్థానికులకు ప్రాధాన్యం,**

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

పరిపాలన ట్రిబ్యునల్ (Administrative Tribunal) ఏర్పాటు, హైదరాబాద్‌లో కేంద్రీయ విశ్వవిద్యాలయం స్థాపన.

- ఆరు సూత్రాల పథకంతో శాశ్వతంగా రద్దు చేయబడినవి: **ముల్కీ నిబంధనలు, తెలంగాణ ప్రాంతీయ కమిటీ (TRC జనవరి 1, 1974న రద్దయింది)**.

5. 32వ రాజ్యాంగ సవరణ & ఆర్టికల్ 371(D), 371(E)

- ఆరు సూత్రాల పథకానికి చట్టబద్ధత కల్పిస్తూ పార్లమెంటు ఆమోదించిన సవరణ: **32వ రాజ్యాంగ సవరణ (1973 డిసెంబర్ 18)**.
- 32వ రాజ్యాంగ సవరణ ఎప్పటి నుంచి అమలులోకి వచ్చింది: **జూలై 1, 1974**.
- ఈ సవరణ ద్వారా భారత రాజ్యాంగంలో చేర్చిన ఆర్టికల్స్: **ఆర్టికల్ 371(D) మరియు 371(E)**.
- స్థానిక కేడర్ల ఏర్పాటు, ప్రత్యక్ష నియామకాల్లో రిజర్వేషన్లు, వివాదాల పరిష్కారానికి ట్రిబ్యునల్ ఏర్పాటు (దీనిపై హైకోర్టుకు పర్యవేక్షణాధికారం ఉండదు) గురించి చెప్పే ఆర్టికల్: **371-D**.
- ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో పార్లమెంటు చట్టం ద్వారా సెంట్రల్ యూనివర్సిటీ ఏర్పాటు గురించి చెప్పే ఆర్టికల్: **371-E**.

6. రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వులు (1975) & జోన్ల విభజన

- 32వ రాజ్యాంగ సవరణ ద్వారా రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వులు (GO Ms 674) అమల్లోకి వచ్చిన తేదీ: **అక్టోబర్ 18, 1975**.
- నవంబర్ 1, 1975న జారీ చేసిన జి.ఓ. 729 ప్రకారం రాష్ట్రాన్ని ఎన్ని జోన్లుగా విభజించారు: **6 జోన్లుగా** (1,2,3 కోస్తాంధ్ర; 4 రాయలసీమ; 5,6 తెలంగాణ).
- 19వ పేరా ప్రకారం హైదరాబాద్ ఏ జోన్ లోకి వస్తుంది: **6వ జోన్**.
- రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వుల ప్రకారం 'స్థానికత (Local Candidate)' అర్హత ఏంటి: **4వ తరగతి నుంచి 10వ తరగతి వరకు వరుసగా కనీసం నాలుగు సంవత్సరాలు ఏ ప్రాంతంలో చదివితే ఆ ప్రాంతం స్థానికం**.

- స్థానికులకు రిజర్వేషన్ల శాతం: **జిల్లా స్థాయి పోస్టుల్లో 80%, జోనల్ స్థాయి నాన్-గెజిటెడ్ పోస్టుల్లో 70%, జోనల్ స్థాయి గెజిటెడ్ పోస్టుల్లో 60%**.
- మినహాయింపులు (పేరా 14): సచివాలయం, శాఖాధిపతుల కార్యాలయాలు (51 ఆఫీసులు), స్పెషల్ ఆఫీసులు, రూ. 5 కోట్లకు పైబడిన ప్రాజెక్టులు, మరియు **హైదరాబాద్ సిటీ పోలీసు నియామకాలకు స్థానిక రిజర్వేషన్ల నుంచి మినహాయింపు** ఇచ్చారు.

7. జయభారత్ రెడ్డి కమిటీ (1983) & 610 జీవో (1985)

- అక్టోబర్ 18, 1975 నుంచి జరిగిన అక్రమ నియామకాలపై సీఎం ఎన్టీఆర్ ఎవరి కన్వీనర్‌గా త్రిసభ్య కమిటీ వేశారు: **జయభారత్ రెడ్డి కమిటీ (1983-84)** (కమలనాథన్, ఉమాపతి సభ్యులు).
- జూన్ 30, 1981 నాటికి తెలంగాణలో **59 వేల మంది స్థానికేతరులు** అక్రమంగా ఉన్నట్లు ఈ కమిటీ 36 పేజీల నివేదికలో నిర్ధారించింది (అత్యధికంగా ఖమ్మం, హైదరాబాద్‌లలో).
- జయభారత్ రెడ్డి కమిటీ నివేదిక ఆధారంగా అక్రమ నియామకాలను రద్దు చేస్తూ, వారిని వెనక్కి పంపేలా జారీ చేసిన జీవో మరియు తేదీ: **'జీవో 610', డిసెంబర్ 30, 1985**.
- 610 జీవో లక్ష్యం ఏంటి: **మార్చి 31, 1986 నాటికి** స్థానికేతరులను వారి స్వస్థలాలకు బదిలీ చేయడం (కానీ ఇది న్యాయస్థానాల స్టేలు, ప్రభుత్వ ఉదాసీనత వల్ల అమలు కాలేదు).

8. గిర్గ్లానీ కమిషన్ (2001) & మలిదశ ఉద్యమం

- 610 జీ.ఓ. అమలు కాకపోవడంతో సీఎం చంద్రబాబు నాయుడు జూన్ 26, 2001న ఎవరితో ఏకసభ్య కమిటీ వేశారు: **విశ్రాంత ఐఏఎస్ అధికారి జె.ఎం. గిర్గ్లానీ**.
- సెప్టెంబర్ 30, 2004న గిర్గ్లానీ కమిషన్ సమర్పించిన 750 పేజీల నివేదిక (3 సంపుటాలు, 15 అధ్యాయాలు) లోని కీలక ఫైండింగ్స్ ఏంటి: **రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వులు 126 విధాలుగా ఉల్లంఘనకు గురయ్యాయని నిర్ధారించి, వాటిని 18 రకాలుగా వర్గీకరించి, 35 పరిష్కార మార్గాలను సూచించింది.**

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

- ఉల్లంఘనల తీరు: జోనల్/జిల్లా పోస్టులను అప్‌గ్రేడ్ చేయడం, హైదరాబాద్‌ను 'ఫ్రీ జోన్' లేదా ఏడో జోన్‌గా చూపడం, బోగస్ ధ్రువపత్రాలు వాడటం.
- ఈ నివేదిక తర్వాత ఉద్యోగులు తెలంగాణ ఐక్యకార్యాచరణ సమితి (JAC) గా ఏర్పడి, ఫిబ్రవరి 17, 2011 నుంచి మార్చి 4, 2011 వరకు **సహాయ నిరాకరణ, పెన్-డౌన్ సమ్మెలు** చేశారు.
- ఆ తర్వాత జరిగిన **42 రోజుల సకల జనుల సమ్మె**, నిరంతర పోరాటాల ఫలితంగా అంతిమంగా **జూన్ 2, 2014న తెలంగాణ రాష్ట్రం** సాకారమైంది.

నక్సల్బరీ, తెలంగాణ రైతాంగ & గిరిజన పోరాటాలు

1. నక్సల్బరీ ఉద్యమం - సామాజిక, ఆర్థిక నేపథ్యం

- పశ్చిమ బెంగాల్ రాష్ట్రం, **డార్జిలింగ్** జిల్లాలోని **నక్సల్బరీ** గ్రామంలో **సంథాల్ గిరిజనులు** చేసిన చారిత్రక తిరుగుబాటే నక్సల్బరీ ఉద్యమం.
- నక్సల్బరీ ఉద్యమ ప్రధాన నినాదాలు: **"భూమి, భుక్తి, విముక్తి"** మరియు **"దున్నేవాడికే భూమి"**.
- గిరిజనులను తీవ్ర దోపిడీకి గురిచేసిన నక్సల్బరీ స్థానిక భూస్వాములను ఏమనేవారు: **జోతేదార్లు ('అధియార్ పద్ధతి' ద్వారా దోపిడీ)**.
- నక్సల్బరీ రైతులు ఒక జోతేదార్ పంట పొలాన్ని ఆక్రమించి, ఎర్రజెండాలు పాతిన చారిత్రక తేదీ: **1967 మార్చి 3**.
- పోలీసులు **ప్రసాదోతె** గ్రామంపై దాడి చేసి ఏడుగురు స్త్రీలను, ఇద్దరు పిల్లలను కాల్చిచంపిన ఘటన: **1967 మే 25**.
- మే 25 కాల్పుల ఘటనతో "రైతాంగ విముక్తి యుద్ధం" ప్రారంభమైందని అధికారికంగా ప్రకటించిన పోరాట నాయకుడు: **చారు మజుందార్**.
- పోరాట నాయకులంతా "అఖిల భారత కమ్యూనిస్టు విప్లవకారుల సమన్వయ సమితి"లో ఏకమై, **1969 ఏప్రిల్ 22న** స్థాపించిన పార్టీ: **భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీ (మార్క్సిస్టు - లెనినిస్టు) లేదా CPI-ML**.

2. సిరిసిల్ల, జగిత్యాల రైతాంగ పోరాటాలు

- కరీంనగర్ జిల్లాలోనే అత్యంత క్రూరులుగా వ్యవహరించిన భూస్వాములు: **బొంతల భాస్కరరావు (నిమ్మపల్లి), రాజేశ్వరరావు (మద్దునూరు)**.
- దండుగలు, వెట్టి ద్వారా ప్రజల నుంచి ఏకంగా **రూ. 26,94,895** లాక్కున్న మద్దునూరు దొర: **రాజేశ్వరరావు**.
- వేతనాల పెంపు కోసం మద్దునూరు జీతగాళ్లు, కూలీలు మొట్టమొదటిసారిగా సమ్మెకు దిగిన తేదీ: **1978 జూన్ 17** (ఆర్థిక దిగ్బంధనం చేశారు).
- దొర ఆక్రమించిన 200 ఎకరాల **'గుట్టబోరు'** (టేకు అడవి) నుంచి 500 ఎడ్లబండ్లతో వెళ్లి ప్రజలు కలపను తరలించిన ఘటన: **1978 జూన్ 20**.
- దొరల గడీల్లో అన్యాయమైన తీర్పులు అంతరించి, ఏకాభిప్రాయంతో సామాన్యులే తీర్పు చెప్పే నూతన విధానం అమలులోకి వచ్చింది: **ప్రజా పంచాయితీలు**.

3. సాంఘిక బహిష్కరణ, భూస్వాముల దాడులు & ప్రభుత్వ అణచివేత

- దొరల అహంకారాన్ని అణచడానికి రైతాంగం, సంఘాలు ప్రయోగించిన ప్రధాన ఆయుధం: **సాంఘిక బహిష్కరణ (సోషల్ బాయ్‌కాట్)**.
- ప్రశాంత రైతాంగ ప్రదర్శనపై దొర **జగన్మోహన్ రావు**, అతని అల్లుడు సురేష్ కాల్పులు జరిపి 19 మందిని గాయపరిచిన ఘటన: **చినమెట్పల్లి కాల్పులు (1978 సెప్టెంబర్ 15)**. (సంఘం అతని నుంచి రూ. 10,12,700 తిరిగి వసూలు చేసింది).
- మహిళా విముక్తి సంఘం అధ్యక్షురాలు **రాజవ్వపై** భూస్వామి **జోగినపల్లి వెంకట్రామారావు** గూండాలతో అత్యాచారం చేయించిన దారుణం: **కొదురుపాక (1978 అక్టోబర్ 29)**.
- 250 ఎకరాల పట్టా, 133 ఎకరాల ప్రభుత్వ భూమిని ఆక్రమించిన దొర **జగ్గారావు**, అతని కొడుకు సాగర్ రావుల కుట్రతో పోలీసుల కాల్పుల్లో దళితుడు **పోచాలు** మరణించిన ఘటన: **లొత్తునూర్ కాల్పులు (1978 సెప్టెంబర్ 26)**.
- నక్సలైట్లు కల్లోలం సృష్టిస్తున్నారంటూ సీఎం **మర్రి చెన్నారెడ్డి** సిరిసిల్ల, జగిత్యాల తాలూకాలను **'కల్లోలిత ప్రాంతాలు (Disturbed Areas)'** గా ప్రకటించిన తేదీ: **1978 అక్టోబర్ 20** (అక్టోబర్ 4 నుంచే అమలు).

4. కరీంనగర్, వరంగల్, నిజామాబాద్ పోరాటాలు & ఇంద్రవెల్లి మారణకాండ

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

- రాడికల్ యువజన సంఘం అండతో వెలివేతను ఎదిరించి, భూస్వామిపైనే 'సాంఘిక బహిష్కరణ' ప్రయోగించిన కరీంనగర్ గ్రామం: **నాగుల మాల్యాల**.
- దొర సాయిరెడ్డి దాడులను ఎదిరించి 5 గ్రామాల ప్రజలు ఏకమై సభ నిర్వహించిన హుజురాబాద్ తాలూకా గ్రామం: **జూపాక**.
- మహిళలు అత్యంత ధైర్యసాహసాలు ప్రదర్శించి, అరెస్ట్ అయిన తమ భర్తలను పోలీసుల నుంచి విడిపించుకున్న మెట్పల్లి తాలూకా గ్రామం: **గుమ్మలాపూర్**.
- అటవీ ప్రాంతాల్లో దశాబ్దాలుగా జరుగుతున్న ఉచిత దోపిడీని ఎదిరిస్తూ గిరిజనులు ఏ రేట్ల పెంపు కోసం సమ్మె చేశారు: **తునికాకు (బీడీ ఆకు) రేట్ల పెంపు**.
- ఆదిలాబాద్ జిల్లా గిరిజన రైతు కూలీ సంఘం మహాసభకు వచ్చిన వేలాది గోండు గిరిజనులపై జలియన్ వాలాబాగ్ తరహాలో పోలీసులు విరుచుకుపడ్డ ఘటన: **ఇంద్రవెల్లి మారణకాండ (1981 ఏప్రిల్ 20)** (పత్రికల లెక్కల ప్రకారం 60 మంది మృతి).
- విద్యార్థులు, యువకులు గ్రామాలకు వెళ్లి చైతన్యం తేవడానికి వరంగల్ జిల్లాలో ఇచ్చిన పిలుపు: **"గ్రామాలకు తరలండి"** మరియు **"బూటకపు ఎన్నికలను బహిష్కరించండి"**.
- వరంగల్ జిల్లాలో పోలీసులు ఎరుకల మహిళపై అత్యాచారం చేయగా, విద్యార్థులు తరగతులు బహిష్కరించి నిరసన తెలిపిన క్యాంపు: **కొండపర్తి క్యాంపు**.
- నిజామాబాద్ జిల్లాలో గొర్రెలను గుంజుకోవడం, మహిళలను ఎత్తుకెళ్లడం లాంటి దారుణాలకు పాల్పడిన భూస్వామి నర్సింహారెడ్డిని ప్రజలు నడివీధిలో దేహశుద్ధి చేసిన గ్రామం: **లింగాపురం**.

5. రైతు కూలీ సంఘం & మహాసభలు

- నక్సల్బరీ స్ఫూర్తితో "దున్నేవాడికే భూమి" అనే లక్ష్యంతో ఉద్భవించిన సంఘం: **రైతు కూలీ సంఘం**.
- 150 గ్రామాల నుంచి సుమారు 35 వేల మందితో బ్రహ్మాండమైన ప్రదర్శన జరిగిన చారిత్రక ఘట్టం: **జగిత్యాల జైత్రయాత్ర (1978 సెప్టెంబర్ 7)**.
- ఇంద్రవెల్లి మారణకాండ నేపథ్యంలో సభా ప్రాంగణానికి **'ఇంద్రవెల్లి నగర్'** అని పేరు పెట్టి, సోషియాలజిస్ట్ **ఏ.కే. రాయ్** సమక్షంలో జరిగిన మహాసభ: **లక్సెట్టిపేట మహాసభ (1978 అక్టోబర్ 19)**.
- 16 డిమాండ్లతో కూడిన పత్రాన్ని ఆమోదిస్తూ **ప్రథమ రాష్ట్ర మహాసభ** ఎక్కడ, ఎప్పుడు జరిగింది: **నెల్లూరులో (1981 జూన్ 14-15)**.
- ప్రధాన ద్వారానికి **'శ్రీకాకుళ కమ్యూన్'** అని పేరు పెట్టి, 30 వేల మందితో **రెండవ రాష్ట్ర మహాసభ** ఎక్కడ, ఎప్పుడు జరిగింది: **కరీంనగర్‌లో (1983 మే 22-23)**.
- జగిత్యాల జైత్రయాత్రతో మొదలైన ప్రస్థానం, పీపుల్స్ వార్ పార్టీ (1978) ఆధ్వర్యంలో విస్తరించి అంతిమంగా రూపాంతరం చెందిన పార్టీ: **మావోయిస్టు పార్టీ**.

6. సింగరేణి కార్మికులు & ఆదివాసీ పోరాటాలు

- 'రివిజనిస్ట్ ట్రేడ్ యూనియన్ల'కు (అధికారిక సంఘాలకు) వ్యతిరేకంగా సింగరేణి కార్మికులు ఏర్పాటు చేసుకున్న స్వతంత్ర సంఘం: **సింగరేణి కార్మిక సమాఖ్య (సికాస)**.
- సింగరేణి కార్మికులు బోనస్, సమ్మె హక్కుల సాధన కోసం వందలాది రైళ్లు, విద్యుదుత్పత్తి కేంద్రాలను నిలిపివేస్తూ సమ్మె చేసిన కాలం: **1981 మే నెల నుంచి 56 రోజుల పాటు**.
- మన్యం గిరిజనుల తిరుగుబాటు (1808, 1813, 1835, 1839) ముదిరి 1879 నాటికి దారితీసిన చారిత్రక పోరాటం: **రంప పితూరి**.
- ఆదిలాబాద్ జిల్లాలో 1940లలో నిజాం ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా పోరాడిన గిరిజనులు: **గోండు - కొలాంలు**. (1969లో శ్రీకాకుళం గిరిజనోద్యమం జరిగింది).

7. గిరిజన చట్టాలు (1/70 చట్టం) & భూ పరాయీకరణ

- ఆదివాసీ ప్రాంతాలను ఇతర ప్రాంతాల నుంచి వేరుచేస్తూ బ్రిటిష్ వారు చేసిన చట్టం: **1874 షెడ్యూల్డ్ ప్రాంతాల చట్టం**.
- వడ్డీ వ్యాపారుల దోపిడీ నుంచి గిరిజనులను రక్షించడానికి బ్రిటిష్ వారు తెచ్చిన తొలి సమగ్ర చట్టం: **1917 ఏజెన్సీ ప్రాంతాల ప్రయోజనాలు, భూ బదలాయింపు చట్టం**.
- కొమురం భీం పోరాటం, హైమన్ డార్ఫ్ నివేదికల ఫలితంగా 'గిరిజన పంచాయితీలు' ఏర్పాటు చేస్తూ

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

నిజాం తెచ్చిన చట్టం: **1949 తెలంగాణ ప్రాంత గిరిజన ప్రాంతాల నిబంధన (1359 ఫసలీ)**.

- అధికారుల అనుమతి ఉన్నా సరే గిరిజన భూములు/స్థిరాస్తులు గిరిజనేతరులకు బదిలీ చేయడాన్ని పూర్తిగా నిషేధించిన సవరణ చట్టం: **1/70 చట్టం (1 of 70) - 1970లో వచ్చింది**.
- షెడ్యూల్డ్ ప్రాంతాల్లో గిరిజనేతరుల వద్ద ఉన్న భూమి చట్టబద్ధంగా వారిదే అని నిరూపించుకునే బాధ్యత ఆ గిరిజనేతరులదే అని చెప్పే 1/70 చట్టంలోని నిబంధన: **రివర్స్ బర్డెన్ ఆఫ్ ప్రూఫ్ (Reverse Burden of Proof)**.
- సుప్రీంకోర్టు 1/70 చట్టం రాజ్యాంగబద్ధమే అని చారిత్రక తీర్పునిచ్చిన సంవత్సరం: **1988**.
- తెలంగాణలో బంజారాలను (లంబాడీలను) షెడ్యూల్డ్ తెగల (ST) జాబితాలో చేర్చిన సంవత్సరం: **1977** (దీంతో మహారాష్ట్ర, మైదాన ప్రాంతాల నుంచి వలసలు పెరిగి ఆదివాసీల భూములు అన్యాక్రాంతమయ్యాయి).
- ములుగు డివిజన్‌లో 23 షెడ్యూల్డ్ గ్రామాలను 'నాన్-షెడ్యూల్డ్'గా మార్చి 4 దశాబ్దాలుగా కోర్టు వివాదాల్లో నలిగిపోతున్న మండలం: **మంగపేట**.

8. జల్, జంగిల్, జమీన్ (సాయుధ ప్రతిఘటన)

- గిరిజనుల విముక్తి, రాజ్యాధికారం కోసం ఆదివాసీలు ఇచ్చిన నినాదాలు: **"మావె నాటే మావె రాజ్యం"** (మా ఊరిలో మా రాజ్యం), **"జాన్ దేతే మగర్ జమీన్ నహీ దేతే"** (ప్రాణమైనా ఇస్తాం కానీ భూమిని ఇవ్వం).
- వడ్డీ వ్యాపారుల అకృత్యాలకు వ్యతిరేకంగా 10-20 గ్రామాల గిరిజనులు అప్పు పత్రాలను తగులబెట్టి, తమ ఆభరణాలను స్వాధీనం చేసుకున్న ప్రాంతం: **ఆసిఫాబాద్ (1978 జూన్-జూలై)**.
- ఎమర్జెన్సీలో 'అడవుల పెంపకం' పేరుతో గిరిజనులను సాగు భూముల నుంచి గెంటేయడానికి ప్రయత్నించి 'అప్రకటిత కల్లోల ప్రాంతం'గా మార్చిన ప్రాంతం: **ఉట్నూర్** (తిప్ప గ్రామంలో అన్నదమ్ములిద్దరిని కొట్టి చంపారు).
- ప్లాంటేషన్ పేరుతో ఉన్న 200 ఎకరాలను ఆక్రమించి గిరిజన స్త్రీలను అవమానించబోయిన అధికారులను గొడ్డళ్లు, కొడవళ్లతో తరిమికొట్టిన ఘటన: **ఆగస్టు 1980 (తుమ్మగూడెం)**.
- కొలాం గిరిజనుల గుడిసెలను తగులబెట్టగా, గిరిజనులు ఇంద్రవెల్లి ఫారెస్ట్ ఆఫీస్‌ను దిగ్బంధించి భూములను దక్కించుకున్న గ్రామం: **పూనగూడ (1980)**.
- కాగజ్‌నగర్ బిర్లా పేపర్ మిల్లుకు వెదురు సరఫరా నిలిపివేసి కూలీ రేట్లు పెంచుకున్న సంఘటన: **సిర్పూర్ (1980)** (బోరగూడెంలో సబ్ కలెక్టర్‌ను ఘెరావ్ చేశారు).
- మక్తాదార్ హుస్సేన్ అలీ దౌర్జన్యాన్ని ఎదురించి, మక్తా భూములను సొంతంగా సాగు చేసుకున్న ప్రాంతం: **బెజ్జూర్**.
- తీవ్ర కరువు (అల్లంపల్లి ఉదంతం) సమయంలో గిరిజనులు షావుకార్ల దుకాణాలు, భూస్వాముల గోదాములపై ఆహార దాడులు చేసిన జిల్లా: **ఆదిలాబాద్ అటవీ ప్రాంతం**.
- పీపుల్స్ వార్ పార్టీ, మావోయిస్టు కమ్యూనిస్టు సెంటర్ (MCC) విలీనమై **CPI (Maoist)** పార్టీగా ఏర్పడిన నెల/సంవత్సరం: **2004 సెప్టెంబర్**.

తెలుగు జాతీయత - తెలంగాణ అస్తిత్వం

1. తెలుగు జాతీయత - చారిత్రక నేపథ్యం & యూరప్ ప్రభావం

- ప్రాంతం, భాష, తెగ ఆధారంగా ప్రజలను ఏకం చేసే ప్రక్రియకు పునాది: **1880ల నాటి జర్మనీ, ఇటలీ ఏకీకరణలు (యూరప్ స్ఫూర్తి)**.
- 1876లో ఒరిస్సా పాలకులు ప్రారంభించిన పోరాట ఫలితంగా ప్రత్యేక **'ఒరిస్సా ప్రావిన్సు'** ఏర్పడిన సంవత్సరం: **1936**.
- ఉమ్మడి మద్రాసు రాష్ట్రంలోని తెలుగువారు తమ అస్తిత్వం కోసం **'ఆంధ్ర మహాసభ'**ను ఏర్పాటు చేసుకున్న సంవత్సరం: **1913 (బాపట్ల)**.
- మద్రాసు ప్రావిన్సు తెలుగువారికి **'ఆంధ్రా ప్రావిన్షియల్ కాంగ్రెస్'** లభించిన సంవత్సరం: **1918**.
- తెలుగుకు జరిగిన అవమానాన్ని భరించలేక హైదరాబాద్‌లో **"నిజాం రాష్ట్ర ఆంధ్ర జనసంఘం"** ఏర్పడిన సంవత్సరం: **1921**.
- తెలుగు ప్రజల చరిత్రలో **'జాతి'** భావన మూడు కీలక దశల్లో వచ్చింది: **1913 (ఆంధ్ర రాష్ట్ర కోరిక), 1956 (విశాలాంధ్ర వాదం), 1980లు (తెలుగు ఆత్మగౌరవం)**.

2. విశాలాంధ్ర - ఉమ్మడి రాష్ట్రం వైపు పయనం

- 1800 నాటికే (లేదా 1857 తిరుగుబాటు నాటికే) **కోస్తా ఆంధ్ర, రాయలసీమ** ప్రాంతాలు బ్రిటిష్ పాలనలోకి వెళ్లగా, తెలంగాణ నిజాం వద్దే ఉండిపోయింది.
- విజయవాడలో **'విశాలాంధ్ర మహాసభ'**ను అయ్యదేవర కాళేశ్వరరావు స్థాపించిన సంవత్సరం: **1948**.
- **"విశాలాంధ్రలో ప్రజారాజ్యం"** అనే నినాదాన్ని ఇచ్చినది: **కమ్యూనిస్టులు**.
- మద్రాస్ ఆంధ్రులు తమ భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రం (ఆంధ్ర రాష్ట్రం) సాధించుకున్న సంవత్సరం: **1953**.
- స్థానికేతరులకు (గైర్-ముల్కీ) వ్యతిరేకంగా **1952లో వరంగల్ విద్యార్థులు** చారిత్రక ఉద్యమం చేపట్టారు.
- నిజాం కాలంలో స్థానిక ఉద్యోగ రక్షణ కోసం **ముల్కీ నియమాలు** రూపొందించబడిన సంవత్సరం: **1919**.
- **"హిస్టారికల్ ఆరిజిన్స్ ఆఫ్ తెలంగాణా డిమాండ్, 1900 - 1956"** వ్యాసాన్ని 2014లో రాసినది: **డా. రమాసుందరి మంతెన**.
- **"లింగ్విస్టిక్ రీజనలిజం ఇన్ ఇండియా"** వ్యాసాన్ని 1954లో రాసినది: **మార్టిన్ విండ్ మిల్లర్**.
- పెద్ద మనుషుల ఒప్పందం ద్వారా ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రం ఆవిర్భవించిన తేదీ: **1956 నవంబర్ 1**.

3. 1969 పోరు - ఆరు సూత్రాల పథకం & రాజకీయ అస్థిరత

- ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో వివక్షను నిరసిస్తూ **ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమం** రగిలిన సంవత్సరం: **1969**.
- తెలంగాణ ఉద్యోగులకు ముల్కీ నియమాలు వర్తిస్తాయని సుప్రీంకోర్టు తీర్పునిచ్చిన సంవత్సరం: **1971**.
- ముల్కీ తీర్పును వ్యతిరేకిస్తూ ఆంధ్ర ప్రాంతంలో **'జై ఆంధ్ర'** ఉద్యమం వచ్చిన సంవత్సరం: **1973**.
- ప్రాంతీయ అశాంతిని తగ్గించడానికి కేంద్ర ప్రభుత్వం **ఆరు సూత్రాల పథకాన్ని** తెచ్చిన సంవత్సరం: **1974**.
- ఆరు సూత్రాల పథకం తర్వాత రాష్ట్రాన్ని **ఆరు జోన్లుగా** విభజిస్తూ జీవోలు ఇచ్చిన సంవత్సరం: **1975** (తెలంగాణ 5, 6 జోన్లలోకి వచ్చింది).
- 1978-83 మధ్య ఏపీలో మారిన ముఖ్యమంత్రుల సంఖ్య: **నలుగురు (మర్రి చెన్నారెడ్డి, టి. అంజయ్య, భవనం వెంకట్రాం, విజయభాస్కర్ రెడ్డి)**.
- **1978 ఎన్నికల్లో** కాంగ్రెస్ (ఐ) 294 స్థానాలకు గాను గెలుచుకున్న సీట్లు: **175**.
- జై ఆంధ్ర ఉద్యమ సమయంలో కలిసి ఉండలేనప్పుడు విడిపోవడమే మేలని **ఎన్.టి.ఆర్, అక్కినేని నాగేశ్వరరావులు** ప్రకటన చేసిన సంవత్సరం: **1973**.

4. తెలుగు ఆత్మగౌరవం - తెలుగుదేశం ప్రభంజనం

- ఆంధ్రప్రదేశ్ రాజకీయాల్లో **రెడ్డి-కమ్మ కులాల మధ్య** రాబోయే స్పర్థను 1960ల్లోనే తన పుస్తకంలో విశ్లేషించినది: **రజనీ కొఠారీ ("కాస్ట్ ఇన్ ఇండియన్ పాలిటిక్స్")**.
- **"ఎన్.టి.ఆర్ ఫెనామినా ఇన్ ఆంధ్రప్రదేశ్"** వ్యాసాన్ని 1988లో రాసినది: **అతుల్ కోహ్లి**.
- కమ్మ సామాజిక వర్గం **"తెలుగు ఆత్మగౌరవం"** నినాదాన్ని తెరపైకి తెచ్చిన సంవత్సరం: **1982**.
- ఎన్.టి.రామారావు **తెలుగుదేశం పార్టీని (TDP)** స్థాపించిన సంవత్సరం: **1983**.
- 1983 ఎన్నికల్లో టీడీపీ సాధించిన సీట్లు: **201** (వీరిలో **73 మంది** బీసీ కులాలకు చెందినవారు).
- మంత్రులు, ఎమ్మెల్యేల సగటు వయసు **41 ఏళ్లు** మాత్రమే ఉన్న నూతన రాజకీయ శక్తి: **తెలుగుదేశం**.
- **ఆర్టికల్ 356** కింద గవర్నర్ రామ్ లాల్ సహాయంతో ఎన్టీఆర్ ప్రభుత్వాన్ని కేంద్రం బర్తరఫ్ చేసిన నెల/సంవత్సరం: **1984 ఆగస్టు**.
- నిరంకుశ గ్రామాధికారుల వ్యవస్థను (**కరణం, పటేల్, పట్వారీ**) రద్దు చేసి మండల వ్యవస్థను తెచ్చినది: **ఎన్.టి.రామారావు**.
- నక్సలైట్లపై అణచివేతకు **"గ్రేహౌండ్స్"** అనే ప్రత్యేక పోలీసు బలగాలను సృష్టించిన ప్రభుత్వం: **టీడీపీ**.

5. నీటి వినియోగం - వివక్ష & ఆర్థిక విధ్వంసం

- బచావత్ ట్రిబ్యునల్ ఆంధ్రప్రదేశ్ కు కేటాయించిన నీటి వాటాలు: **కృష్ణా (811 TMC), గోదావరి (1480 TMC)**.
- తెలంగాణ ప్రాజెక్ట్ **జూరాలకు** కేటాయించిన 17.5 TMC నీటిని ప్రభుత్వం ఎంతకు కుదించింది: **11 TMCలకు**.

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

- తెలంగాణలో చెరువుల కింద సాగు 11 లక్షల ఎకరాల (1980) నుండి 1997 నాటికి ఎంతకు పడిపోయింది: **3 లక్షల ఎకరాలకు**.
- **రెండు రూపాయలకు కిలో బియ్యం** సబ్సిడీ 1983-84లో రూ. 78 కోట్ల నుండి 1992-93 నాటికి ఎంతకు పెరిగింది: **రూ. 523 కోట్లకు**.
- బియ్యం సబ్సిడీ భారాన్ని మోయడానికి ప్రోత్సహించిన **సారా ఆదాయం** 1983-84లో రూ. 235 కోట్ల నుండి 1991-92 నాటికి ఎంతకు చేరింది: **రూ. 839 కోట్లకు**.
- తెలంగాణ జోన్లలో **40,000 మంది** పైగా స్థానికేతరులు ఉన్నారని TNGOలు ఆరోపించడంతో ప్రభుత్వం **610 జీవో** జారీ చేసిన సంవత్సరం: **1985**.

6. తెలంగాణ అస్తిత్వ పునరుజ్జీవనం - మలిదశ వైపు

- హైదరాబాద్ లో **"తెలంగాణ ఇన్ఫర్మేషన్ ట్రస్ట్"** ప్రారంభమైన సంవత్సరం: **1987 (రిజిస్టర్: 1988)**.
- తెలంగాణ ఇన్ఫర్మేషన్ ట్రస్ట్ ఆధ్వర్యంలో వచ్చిన పత్రిక: **'మా తెలంగాణ'**.
- తెలంగాణ వెనుకబాటుపై అసెంబ్లీలో చర్చ జరిగిన సంవత్సరం: **1988**.
- చిన్న రాష్ట్రాల ఏర్పాటుకై హైదరాబాద్ లో **జాతీయ వేదిక సమావేశం** జరిగిన సంవత్సరం: **1990**.
- **1992 నాటికి** ఉస్మానియాలో TLSO, TSO.. కాకతీయ వర్సిటీలో TSF వంటి విద్యార్థి సంఘాలు పుట్టుకొచ్చాయి.
- అప్పటి ప్రధాని **పి.వి. నరసింహారావుకు** తెలంగాణ మాజీ ప్రజాప్రతినిధులు వెనుకబాటుపై రిపోర్టు ఇచ్చిన సంవత్సరం: **1993**.
- మారోజు వీరన్న నేతృత్వంలో సూర్యాపేటలో **'తెలంగాణ మహాసభ'** జరిగిన నెల/సంవత్సరం: **1997 ఆగస్టు**.
- టీడీపీ ఆవిర్భావం వల్ల **"తెలుగు జాతి"** మాటున తెలంగాణ ఆకాంక్షలు అణచివేయబడ్డాయని 2010లో స్పష్టం చేసినది: **శ్రీకృష్ణ కమిషన్**.
- చంద్రబాబు నాయుడు పాలనలో తెలంగాణ పట్ల జరిగిన వివక్షే అంతిమంగా **2000 సంవత్సరంలో** టీఆర్ఎస్ ఆవిర్భావానికి దారితీసింది.

పారిశ్రామిక తీర్మానాలు & నూతన ఆర్థిక విధానాలు

- **1948 పారిశ్రామిక విధానం (ఏప్రిల్ 6, 1948):** దేశంలో మిశ్రమ ఆర్థిక వ్యవస్థకు నాంది పలికింది; పరిశ్రమలను 4 రకాలుగా (కేంద్ర, మిశ్రమ, రాష్ట్ర, కుటీర) వర్గీకరించారు.
- **1956 పారిశ్రామిక విధానం (ఏప్రిల్ 30, 1956):** దీనిని "ఆర్థిక రాజ్యాంగం"గా వర్ణిస్తారు; రెండవ పంచవర్ష ప్రణాళికలో సోషలిస్టు విధానంగా ప్రవేశపెట్టారు.
- **1970 పారిశ్రామిక విధానం:** రూ. 35 కోట్లకు పైబడిన 9 పరిశ్రమలను 'కోర్ రంగం' (ప్రభుత్వ ఏకస్వామ్యం) కింద వర్గీకరించారు.
- **1970 వర్గీకరణ పెట్టుబడులు:** అధిక పెట్టుబడి రంగం (రూ. 5 - 35 కోట్లు), మధ్య పెట్టుబడి (రూ. 1 - 5 కోట్లు), చిన్న పరిశ్రమలు (రూ. 7.5 లక్షల లోపు).
- **1973 సవరణ:** కోర్ రంగం కింద పరిశ్రమల సంఖ్యను 19కి పెంచారు.
- **1975 సవరణ:** 21 పరిశ్రమలను లైసెన్స్ నుంచి మినహాయించారు, 30 పరిశ్రమలను పూర్తి సామర్థ్యంతో ఎగుమతి చేయాలని ఆదేశించారు.
- **1977 పారిశ్రామిక విధానం (జనవరి 23, 1977):** చిన్న పరిశ్రమలను కుటీర, సూక్ష్మ (రూ. లక్ష లోపు), చిన్న (రూ. 10 లక్షల లోపు) పరిశ్రమలుగా 3 రకాలుగా వర్గీకరించి, ఖాదీ బోర్డును పునర్వ్యవస్థీకరించారు.
- **1980 పారిశ్రామిక విధానం (జూలై 3, 1980):** 'ఆర్థిక ఫెడరలిజం' ప్రవేశపెట్టారు; 112 సంస్థలను MRTP & FERA చట్టాల నుండి మినహాయించారు; పర్యావరణ సమతుల్యం ప్రస్తావన తొలిసారి జరిగింది.
- **1991 నూతన ఆర్థిక విధానాలు (జూలై 24, 1991):** పీవీ నరసింహారావు, మన్మోహన్ సింగ్ ఎల్.పి.జి (LPG) సంస్కరణలు తెచ్చారు.
- **1991 విధాన నిబంధనలు:** ఆరు ప్రధాన పరిశ్రమలు (ప్రస్తుతం 3) మినహా లైసెన్సింగ్ రద్దు చేశారు; విదేశీ పెట్టుబడులకు (FDI) 51% అనుమతి ఇచ్చారు.
- **ప్రైవేటీకరణ & సంస్థలు:** ఖాయిలా పడిన పరిశ్రమలను BIFR కు నివేదించారు (ప్రైవేటీకరణ శాతం 3% మాత్రమే). 1947 నాటి FERA ను 1973లో సవరించి, 1998లో FEMA గా మార్చారు.
- **నెహ్రూవియన్ నమూనా (1947-1991):** రష్యా సామ్యవాదం, పెట్టుబడిదారీ సూత్రాలను కలిపి "ప్రజాస్వామ్య సామ్యవాదం" ప్రవేశపెట్టారు; ఇది 7వ ప్రణాళికతో ముగిసింది.

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

- **ఉమ్మడి ఆంధ్రాలో సంస్కరణలు:** 1995లో చంద్రబాబు సీఎం అయ్యాక సరళీకరణ మొదలైంది; 1998లో APERP పథకం కింద ప్రపంచ బ్యాంకు నుంచి రూ. 2200 కోట్ల అప్పు తీసుకున్నారు.

రాజకీయ ఒప్పందాలు, ఉల్లంఘనలు & ముఖ్యమంత్రులు

- **నెహ్రూ వ్యాఖ్య (మార్చి 5, 1956 - నిజామాబాద్):** "ఒక అమాయకురాలి (తెలంగాణ) పెళ్ళి ఒక తుంటరి పిల్లవానితో (ఆంధ్ర) జరగనుంది, కలిసి ఉండలేక పోతే విడాకులు ఇచ్చుకోవచ్చు".
- **పెద్దమనుషుల ఒప్పందం (జూలై 19, 1956):** రాష్ట్ర వ్యయం 2:1 నిష్పత్తిలో భరించాలి; మంత్రులు 3:2 నిష్పత్తిలో ఉండాలి.
- **ముల్కీ నిబంధన (1956 ఒప్పందం):** తెలంగాణ ఉద్యోగాలకు 15 ఏళ్ల స్థిర నివాసం తప్పనిసరి.
- **డిప్యూటీ సీఎం పదవి ఉల్లంఘన:** ఆంధ్రా వ్యక్తి సీఎం అయితే, తెలంగాణ వ్యక్తి డిప్యూటీ సీఎం ఉండాలన్న నిబంధనను నీలం సంజీవరెడ్డి ఉల్లంఘించి ఆ పదవిని 'ఆరోవేలు' అన్నాడు.
- **1969 జై తెలంగాణ ఉద్యమం:** జనవరి 19, 1969న అఖిల పక్ష ఒప్పందం జరిగింది; ఉద్యమంలో 370 మంది విద్యార్థులు అమరులయ్యారు.
- **తెలంగాణ ప్రజా సమితి (TPS):** మర్రి చెన్నారెడ్డి ఆధ్వర్యంలోని టీపీఎస్ మార్చి 1971 లోక్ సభ ఎన్నికల్లో 14 కి గానూ 11 స్థానాలు గెలిచింది.
- **ముల్కీ రూల్స్ పై సుప్రీం తీర్పు (అక్టోబర్ 16, 1972):** ముల్కీ రూల్స్ కు అనుకూలంగా తీర్పు రావడంతో 'జై ఆంధ్రా ఉద్యమం' మొదలై సీఎం పీవీ నరసింహారావును (జనవరి 18, 1973న) దించేశారు.
- **ఆరు సూత్రాల పథకం (సెప్టెంబర్ 21, 1973):** దీని ద్వారా ముల్కీ నిబంధనలు, ప్రాంతీయ కమిటీ రద్దయ్యాయి; హైదరాబాద్ ను 'ఫ్రీ జోన్' చేశారు.
- **ప్రెసిడెన్షియల్ ఆర్డర్ (అక్టోబర్ 18, 1975):** 32వ రాజ్యాంగ సవరణ ద్వారా G.S.R. 542 (E) ఉత్తర్వును జారీ చేశారు.
- **ముఖ్యమంత్రుల పదవీకాలం:** ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో తెలంగాణ సీఎంలు (పీవీ నరసింహారావు, మర్రి చెన్నారెడ్డి, టి. అంజయ్య) నలుగురు కలిపి కేవలం ఐదున్నర ఏళ్లు మాత్రమే పాలించారు (జలగం వెంగళరావు ఆంధ్రా సెటిలర్).

విద్యా రంగంలో అసమానతలు & గణాంకాలు

- **అక్షరాస్యత శాతాలు (2011):** తెలంగాణ 66.46%, హైదరాబాద్ 83.25%, మహబూబ్ నగర్ 55.04%.
- **విద్యా నిధుల కేటాయింపు:** తెలంగాణకు 30-31% కేటాయిస్తే, ఆంధ్రాకు 68-70% కేటాయించారు.
- **పాఠశాల నమోదు:** 1956-2001 మధ్య తెలంగాణలో బడిలో నమోదు శాతం 32-33% మాత్రమే.
- **2007-08 డ్రాపౌట్స్ (1-5 తరగతులు):** కోస్తాంధ్ర 23.69%, రాయలసీమ 13.41% ఉండగా, తెలంగాణలో అత్యధికంగా 62.90% ఉంది.
- **ఎయిడెడ్ ఉపాధ్యాయులు (2008-09):** మొత్తం 12,537 మందిలో ఆంధ్రాలో 70.5% (8828 మంది), తెలంగాణలో 29.5% (3709 మంది) ఉన్నారు.
- **విద్యా గ్రాంట్స్ (2008-09):** తెలంగాణకు కేవలం 24.75% గ్రాంట్స్ దక్కగా, ఆంధ్రాకు 75.25% దక్కాయి (కృష్ణా, గుంటూరు జిల్లాలకే 30.38% వెచ్చించారు).
- **యూనివర్సిటీలు:** ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో ఆంధ్రాలో 11 ఉంటే, తెలంగాణలో 5 మాత్రమే ఉన్నాయి (అనేక వర్సిటీలను హైదరాబాద్ కు తరలించారు).
- **ఇంజనీరింగ్ సీట్లు:** ఆంధ్రాలో 2625 సీట్లు ఉంటే, తెలంగాణలో 1135 సీట్లు మాత్రమే (రాయలసీమ జనాభా 17.73% కి 44.29% సీట్లు దక్కాయి).

వ్యవసాయ రంగం & రైతుల సంక్షోభం

- **కాలువల సాగు విస్తీర్ణం (2001-02):** ఆంధ్రాలో 32.60 లక్షల ఎకరాలు ఉంటే, తెలంగాణలో 6.13 లక్షల ఎకరాలు (కేవలం 15.80%) మాత్రమే.
- **చెరువుల సాగు తగ్గుదల:** 1956లో తెలంగాణలో 11 లక్షల ఎకరాల సాగు ఉంటే, 2002 నాటికి పూడికల వల్ల 6.49 లక్షల ఎకరాలకు పడిపోయింది.
- **బావులు & బీడు భూములు:** తెలంగాణలో బావుల తవ్వకానికి రూ. 50 వేల-1 లక్ష ఖర్చయ్యేది; బీడు భూములు 2002 నాటికి 52.46% కి చేరాయి.
- **అడవులు:** ఉమ్మడి రాష్ట్రంలోని మొత్తం అడవులలో 44.28% (27,45,793 హెక్టార్లు) తెలంగాణలోనే ఉన్నాయి.
- **వ్యవసాయ రుణాలు (2001-02):** 40% సాగుభూమి తెలంగాణలో ఉన్నా, కేవలం 23.27% రుణాలు మాత్రమే దక్కాయి.

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

- **రైతుల ఆత్మహత్యలు (2013 కేంద్ర నివేదిక):** గత 20 ఏళ్లలో 26,904 మంది రైతుల ఆత్మహత్యలు; 90% తెలంగాణ రైతులు అప్పుల్లో ఉన్నారు (సగటు అప్పు రూ. 94,000).
- **NSSO-70 సర్వే (2013):** వ్యవసాయ కుటుంబ నెలసరి లోటు రూ. 773; ఆస్తులు-అప్పుల నిష్పత్తి దేశంలో 46% ఉంటే, తెలంగాణలో 74% గా ఉంది.
- **వ్యవసాయ బడ్జెట్:** రాబోయే 3 ఏళ్లలో సాగునీటికి ఏటా రూ. 25,000 కోట్లు ఖర్చు చేయాలని తెలంగాణ ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది.
- **స్వామినాథన్ కమిటీ సిఫార్సులు:** రుణాలపై వడ్డీ 4% కి తగ్గింపు, మద్దతు ధర కనీసం 50% అదనం, కిసాన్ క్రెడిట్ కార్డుల జారీ.

చేతి వృత్తులు & చేనేత సంక్షోభం

- **పెంబర్తి:** కాకతీయుల కాలం నాటి రాగి, ఇత్తడి, లోహ, పింగాణి వస్తువులకు ప్రసిద్ధి.
- **చేర్యాల:** బట్టపై రంగులతో రాధాకృష్ణ, రామాయణ, మహాభారత చిత్రాలు గీసే మౌఖిక చరిత్ర కళ.
- **బంజారా:** నాణేలు, అద్దాలు, పూసలతో లహెంగా, చోళీ అల్లికల కళ.
- **బిద్రి కళ:** హైదరాబాద్ చార్మినార్ ప్రాంతంలోని మొగలులు, నిజాంల కాలం నాటి మట్టి, లోహ కళ.
- **నిర్మల్ బొమ్మలు:** ఆదిలాబాద్ జిల్లాకు చెందిన ప్రత్యేక చెక్క బొమ్మలు.
- **వరంగల్ జౌళి తివాచీలు:** టై అండ్ డై, జకార్డ్, ఇంటర్ లాక్ ముద్రణలకు ప్రసిద్ధి.
- **కరీంనగర్ సిల్వర్ ఫిలిగ్రీ:** వెండితో ఆభరణాలు, పెన్నుల నగిషీల కళ.
- **సిరిసిల్ల చేనేత (ఉరిసిల్ల):** 1970లో మహారాష్ట్ర నుంచి మరమగ్గాలు రావడంతో ఇక్కడి చేనేత కార్మికులు తీవ్ర సంక్షోభాన్ని ఎదుర్కొన్నారు (బీడీలు చుట్టడం ఇక్కడి నుంచే వచ్చింది).

ఉద్యోగాల దోపిడీ, ఉల్లంఘనలు & చారిత్రక వివక్ష

- **ఉద్యోగ ఉల్లంఘనలు:** 1969 నాటికే 22 వేల స్థానికేతర ఉద్యోగులను బదిలీ చేయడానికి జారీ చేసిన జి.ఒ. 36 (జనవరి 21, 1969) అమలు కాలేదు.
- **గెజిటెడ్ ఆఫీసర్లు (1983):** కోస్తా ఆంధ్రాలో 15,278 మంది ఉంటే, తెలంగాణలో కేవలం 7,717 మంది మాత్రమే ఉన్నారు.
- **జి.వో. 610 & గిర్ గ్లాని కమిషన్:** స్థానికేతరుల తొలగింపు కోసం డిసెంబర్ 30, 1985న జి.వో. 610 తెచ్చారు; జూన్ 2001లో జె.యం. గిర్ గ్లాని ఏకసభ్య కమిషన్ వేశారు.
- **ఉద్యోగాల నష్టం:** 1985 నాటికి తెలంగాణ కోల్పోయిన ఉద్యోగాలు 58,952 అని ముగ్గురు ఐఏఎస్ ల కమిటీ తేల్చింది; రాష్ట్రంలోని 13 లక్షల ఉద్యోగాల్లో తెలంగాణకు 40.69% ఉండాలి కానీ కనీసం రెండున్నర లక్షలు కూడా లేవు.
- **మూతపడిన పరిశ్రమలు:** నిజామాబాద్ బోధన్ లోని ఆసియాలోనే అతిపెద్ద 'నిజామ్స్ షుగర్ ఫ్యాక్టరీ' (1937), ఆల్విన్ (1942), అజంజాహి మిల్స్ (వరంగల్) ఆంధ్రా పాలకుల వల్ల మూతపడ్డాయి.
- **భాషా దాడికి సమాధానం:** 1934లో "నిజాం ఆంధ్రాలో కవులు పూజ్యం" అన్న ఆంధ్రా కవులకు సురవరం ప్రతాపరెడ్డి 350 మంది కవులతో గ్రంథం తెచ్చి సమాధానం ఇచ్చారు.
- **చారిత్రక ఆధారాలు:** 1942లో కొండాపురం, మెదక్ తవ్వకాల్లో బుద్ధుని నాణేలు దొరికాయి.

తెలంగాణ రాష్ట్రం - నవ్య సంక్షేమ పథకాలు

- **ఆసరా ఫించన్లు:** వృద్ధులు, వితంతువులు, గీత/చేనేత/బీడీ కార్మికులకు ఫించన్ రూ. 1000 కి పెంపు; వికలాంగులకు రూ. 1500 కి పెంపు.
- **కల్యాణ లక్ష్మి / షాదీ ముబారక్ (అక్టోబర్ 2, 2014):** బాలికల వివాహానికి రూ. 51,000 ఆర్థిక సాయం అందించే పథకం.
- **మిషన్ భగీరథ:** రూ. 42,000 కోట్లతో రాష్ట్రంలోని 25,139 గ్రామాలు, 67 మున్సిపాలిటీలకు సురక్షిత తాగునీరు.
- **ఎస్సీ సంక్షేమం (15.44% జనాభా):** 34 ఆనంద నిలయాలు, అంబేద్కర్ ఓవర్సీస్ విద్యానిధి ఏర్పాటు.
- **ఎస్టీ సంక్షేమం (9.34% జనాభా):** జోడేఘాట్ లో రూ. 25 కోట్లతో కొమరం భీమ్ మ్యూజియం ఏర్పాటు; 1/70 చట్టం, పెసా (PESA) చట్టం అమలు.
- **బీసీ సంక్షేమం:** వృత్తిదారులకు రూ. లక్ష లోపు యూనిట్ పై 50% సబ్సిడీ.

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com

TelanganaWEB

- **మహిళా & శిశు సంక్షేమం:** గర్భిణీలకు అంగన్వాడీల్లో భోజనం కోసం జనవరి 1, 2015న 'ఆరోగ్యలక్ష్మి' పథకం ప్రారంభం.
- **మహిళా రక్షణ సొసైటీ:** నవంబర్ 25, 2014 న 181 హెల్ప్ లైన్ (24/7) తో ఏర్పాటు.
- **మిషన్ కాకతీయ (మార్చి 12, 2015):** నిజామాబాద్ లోని సదాశివనగర్ లో ప్రారంభం; 46,531 చెరువులను పునరుద్ధరించడమే లక్ష్యం.
- **తెలంగాణ పల్లె ప్రగతి (ఫిబ్రవరి 2015 నుంచి 2020):** ప్రపంచ బ్యాంక్ సాయంతో కలిపి రూ. 642 కోట్లతో 150 వెనుకబడిన మండలాల్లో ఎస్సీ/ఎస్టీ అభివృద్ధి.
- **తెలంగాణకు హరితహారం (జూలై 3, 2015):** రంగారెడ్డి జిల్లాలో ప్రారంభం; 3 ఏళ్లలో 230 కోట్ల మొక్కలు నాటి అటవీ విస్తీర్ణాన్ని 33% కి పెంచడం లక్ష్యం.
- **రైతులకు ఊరట:** సెప్టెంబర్ 19, 2015న ఆత్మహత్య చేసుకున్న రైతుల పరిహారాన్ని రూ. 1.5 లక్షల నుంచి రూ. 6 లక్షలకు పెంచారు.

తెలంగాణ మలిదశ ఉద్యమం

1. పరిచయం - మలిదశ ఉద్యమానికి నేపథ్యం

- **ఆరు సూత్రాల వైఫల్యం:** ఆరు సూత్రాల పథకం విఫలమై, తెలంగాణ ప్రాంతం సీమాంధ్రకు "అంతర్గత వలస" ప్రాంతంగా (Internal Colony) మారిపోయింది.
- **రాజకీయ శూన్యత:** 1971-84 మధ్య కాంగ్రెస్‌లో అధికారం కేంద్రీకృతం కావడం, 1982లో ఎన్టీఆర్ టీడీపీ స్థాపన తర్వాత పార్టీ సీమాంధ్రుల చేతుల్లోకి వెళ్లడంతో తెలంగాణ వాయిస్ అణిచివేయబడింది.
- **ఉద్యమ వర్గీకరణ (3 దశలు):** 1. నిర్మాణ పూర్వ/ప్రచార దశ (1984-1996), 2. నిర్మాణాత్మక దశ (1996-2001), 3. రాజకీయ ప్రక్రియ దశ (2001 నుంచి).

2. నిర్మాణ పూర్వ దశ (1984 - 1996) - ప్రజా సంఘాల అంకురార్పణ

- **హిమాయత్‌నగర్ ఉప ఎన్నిక:** స్థానికేతరులకు టికెట్లు ఇవ్వడాన్ని వ్యతిరేకిస్తూ ఈ.వి. పద్మనాభం, ప్రతాప్ కిషోర్ కృషితో పి. ఉపేంద్ర ఓడిపోయాడు, ఆలె నరేంద్ర గెలిచాడు.
- **తెలంగాణ డెమోక్రాటిక్ ఫ్రంట్ (TDF - 1984):** YMCA హాలులో ఏర్పాటైంది; కన్వీనర్: సత్యనారాయణ ('స్టేట్ అడ్వయిజర్' పత్రిక సంపాదకుడు).
- **తెలంగాణ పార్టీ (1984):** దేవానందస్వామి (వరంగల్) స్థాపించారు.
- **తెలంగాణ జనసభ (1985):** ఫిబ్రవరి 27, 1985న సత్యనారాయణ అధ్యక్షతన, వందేమాతరం రామచంద్రరావు నాయకత్వంలో సభ జరిగింది (రాజీవ్ గాంధీ, అద్వానీలను కలిశారు).
- **ఓ.యు. ఫోరం ఫర్ తెలంగాణ (1987):** సెప్టెంబర్ 17, 1987న ప్రొ. జి. లక్ష్మణ్ అధ్యక్షతన ఉస్మానియాలో (రూమ్ 57) ఏర్పడింది.
- **మొదటి పొలిటికల్ మ్యాప్ (1988):** ఓ.యు. ఫోరం వారు తొలి 'తెలంగాణ పొలిటికల్ మ్యాప్'ను కాళోజీ చేతుల మీదుగా విడుదల చేసి, నవంబర్ 1ని విద్రోహ దినంగా పాటించారు.
- **టీపీఎస్ (TPS) పునరుద్ధరణ (1987):** ప్రతాప్ కిషోర్ (జూన్ 6, 1987న హైదరాబాద్ నుంచి ఢిల్లీకి పాదయాత్ర) కృషితో భూపతి కృష్ణమూర్తి అధ్యక్షుడిగా పునరుద్ధరించబడింది.
- **తెలంగాణ పోరాట సమితి:** మేచినేని కిషన్ రావు, కె.ఆర్. ఆమోస్ ఆధ్వర్యంలో ఏర్పాటైంది.
- **తెలంగాణ ఇన్ఫర్మేషన్ ట్రస్ట్ (1987):** తెలంగాణ ప్రభాకర్ ఆధ్వర్యంలో కాచిగూడ బసంత్ టాకీస్ సదస్సులో ఏర్పడింది.
- **మా తెలంగాణ పత్రిక (1989):** ఇన్ఫర్మేషన్ ట్రస్ట్ ఆధ్వర్యంలో స్థాపించి కాళోజీ చేతుల మీదుగా ఆవిష్కరించారు (7 సంచికలు వచ్చాయి).
- **TLSO (1992):** మనోహర్ రెడ్డి, కృష్ణమోహన్, జగన్ రెడ్డి స్థాపించారు; 20% స్థానికుల కోటా కోసం పోరాడి 71 మంది సీమాంధ్ర లెక్చరర్ల డిప్యూటేషన్‌ను రద్దు చేయించారు.
- **తెలంగాణ ముక్తి మోర్చ (1993):** మేచినేని కిషన్ రావు, డా. కె. పురుషోత్తం రెడ్డి స్థాపించి, దేశాన్ని చిన్న రాష్ట్రాలుగా విభజించాలని డిమాండ్ చేశారు.

3. నిర్మాణాత్మక దశ (1996 - 2001) - మహోద్యమానికి పునాది

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

- **మహోద్యమ కారణాలు:** చంద్రబాబు ఆర్థిక విధానాలు (LPG), వ్యవసాయ సంక్షోభం, కరెంట్ కోతలు, రియల్ ఎస్టేట్ మాఫియా వల్ల ఆత్మహత్యలు పెరిగాయి.
- **చిన్న రాష్ట్రాలకు మద్దతు:** 1996 ఆగస్టు 15న ప్రధాని దేవెగౌడ చిన్న రాష్ట్రాలకు అనుకూలంగా ప్రకటన చేశారు.
- **నిజామాబాద్ సభ:** అక్టోబర్ 27, 1996న జరిగింది.
- **వరంగల్ సభ:** నవంబర్ 1, 1996న టిపిఎస్ (TPS) ఆధ్వర్యంలో జరిగింది.
- **భువనగిరి సభ (మార్చి 8, 9, 1997):** 'తెలంగాణ హక్కుల సమితి' ఆధ్వర్యంలో జరిగింది; ప్రాంగణానికి 'నైజాం వ్యతిరేక పోరాట అమరవీరుల ప్రాంగణం' అని పేరు పెట్టారు.
- **సెంటర్ ఫర్ తెలంగాణ స్టడీస్ (1997):** ప్రొ. జయశంకర్ (అధ్యక్షుడు), కేశవరావు జాదవ్ (ఉపాధ్యక్షుడు), సింహాద్రి (జనరల్ సెక్రటరీ) స్థాపించారు.
- **తెలంగాణ ప్రగతి వేదిక (జులై 13, 1997):** రాపోలు ఆనంద భాస్కర్ స్థాపించారు.
- **తెలంగాణ మహాసభ (ఆగస్టు 11, 1997):** మారోజు వీరన్న సూచనతో దళిత బహుజన లక్ష్యంతో సూర్యాపేటలో సదస్సు జరిగింది; చెరుకు సుధాకర్ (అధ్యక్షుడు), వి. ప్రకాశ్ (కార్యదర్శి).
- **తెలంగాణ ఐక్యవేదిక (TAV - అక్టోబర్ 16, 1997):** జయశంకర్, కేశవరావు జాదవ్ ఆధ్వర్యంలో 28 ప్రజాసంఘాలతో జలదృశ్యంలో (కొండా లక్ష్మణ్ బాపూజీ ఇల్లు) కార్యాలయం ఏర్పాటు చేశారు.
- **సోనియా గాంధీకి వినతి:** ఆగస్టు 11, 2000న TAV సభ్యులు 38 మంది ఎమ్మెల్యేల సంతకాలతో సోనియా గాంధీకి వినతిపత్రం ఇచ్చారు.
- **తెలంగాణ జనసభ (జులై 5, 6, 1998):** ఆకుల భూమయ్య ఆధ్వర్యంలో అంబర్‌పేట సభలో ఏర్పాటై జిల్లావారీ సమస్యలపై పోరాడింది.
- **తెలంగాణ డెవలప్‌మెంట్ ఫోరం (TDF-USA - 1999):** ప్రొ. జయశంకర్ సలహాతో NRIల సంఘటితం కోసం మధు కె. రెడ్డి (అధ్యక్షుడు), డి.పి. రెడ్డి (చైర్మన్) స్థాపించారు.

4. రాజకీయ ప్రక్రియ దశ (2001 నుంచి)

- **కొత్త రాష్ట్రాల ఏర్పాటు:** నవంబర్ 2000 లో ఛత్తీస్‌గఢ్ (నవంబర్ 1), ఉత్తరాంచల్ (నవంబర్ 9), జార్ఖండ్ (నవంబర్ 15) ఏర్పడటంతో తెలంగాణ ఆశలు పెరిగాయి.
- **టీఆర్ఎస్ (TRS) స్థాపన:** ఏప్రిల్ 27, 2001న రాజీనామా చేసి కేసీఆర్ (KCR) టీఆర్ఎస్‌ను స్థాపించారు (మే 17న కరీంనగర్ సభ, సెప్టెంబర్ 20న సిద్దిపేటలో 53 వేల మెజారిటీతో గెలుపు).
- **టీఆర్ఎస్ లో విలీనం:** ఆలె నరేంద్ర స్థాపించిన తెలంగాణ సాధన సమితి (TSS) ఆగస్టు 11, 2002న టీఆర్ఎస్‌లో విలీనమైంది.

ముఖ్యమైన ప్రజా/మేధో సంఘాలు:

- **తెలంగాణ విద్యావంతుల వేదిక (మార్చి 2004):** ప్రొ. కోదండరామ్ (అధ్యక్షుడు), నందిని సిద్ధారెడ్డి (ఉపాధ్యక్షుడు), సి. విఠల్ (సెక్రటరీ); పోలవరం, 610 జీవో, సింగరేణి సమస్యలపై పోరాడింది.
- **ముఖ్య పుస్తకాలు:** విద్యావంతుల వేదిక 'నీళ్లు-నిజాలు' (ఆర్. విద్యాసాగర్ రావు), 'ఫ్లోరోసిస్' (డా. రాజారెడ్డి) పుస్తకాలు తెచ్చింది.
- **తెలంగాణ హిస్టరీ సొసైటీ (జూన్ 6, 2006):** చరిత్ర పునర్నిర్మాణ లక్ష్యంతో టి. వివేక్ కన్వీనర్‌గా ఏర్పడింది.
- **తెలంగాణ ఐక్య కార్యాచరణ కమిటీ (TJAC - ఆగస్టు 2006):** పాశం యాదగిరి, ఆకుల భూమయ్య ఆధ్వర్యంలో 32 సంఘాల కలయికతో సుందరయ్య విజ్ఞాన కేంద్రంలో ఏర్పడింది.
- **తెలంగాణ సంఘర్షణ సమితి (సెప్టెంబర్ 28, 2006 / 2007):** బెల్లయ్య నాయక్ ఆధ్వర్యంలో నిర్మల్ నుంచి గన్‌పార్క్ వరకు 1016 కి.మీ. మహా పాదయాత్ర చేశారు.
- **పీపుల్స్ తెలంగాణ ఫౌండేషన్ (మే 2007):** సామాజిక తెలంగాణ లక్ష్యంతో ప్రొ. సింహాద్రి, భాంగ్యా భుక్యా స్థాపించారు.
- **తెలంగాణ సెటిలర్స్ ఫ్రంట్ (అక్టోబర్ 18, 2008):** కె. శ్రీనివాసరాజు స్థాపించారు (ఫిబ్రవరి 1, 2009న నిజాం కాలేజీలో సభ).

ఉద్యోగ / ఉపాధ్యాయ సంఘాలు:

- **TNGO చరిత్ర:** 1946లో ఏర్పడిన "ములాజిం యూనియన్", 1967లో TNGOగా మారింది (బి. స్వామినాథం 610 జీవో కోసం ఎన్టీఆర్‌ను ఒప్పించారు).

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

- **ఉద్యోగుల గర్జన:** అక్టోబర్ 21, 2009న సిద్దిపేటలో TNGO ల 'ఉద్యోగుల గర్జన' సభ జరిగింది.
- **తెలంగాణ ఉద్యోగుల సంఘం (జులై 25, 2001):** సి. విఠల్ స్థాపించారు; గిర్‌గ్లానీ కమిషన్‌కు 750 పేజీల నివేదిక ఇచ్చారు; ప్రతి ఏటా 'తెలంగాణ డైరీ' ఆవిష్కరిస్తారు; 2006లో 'క్విట్ తెలంగాణ' నిర్వహించారు.
- **తెలంగాణ జర్నలిస్టు ఫోరం (మే 31, 2004):** అల్లం నారాయణ స్థాపించారు (వీరు 2001లో 'మే 31' అనే పుస్తకం తెచ్చారు).
- **తెలంగాణ టీచర్స్ ఫోరం (సెప్టెంబర్ 20, 2006):** జి. శ్రీధర్ (కన్వీనర్) ఆధ్వర్యంలో ఇందిరాపార్క్ వద్ద 6 రోజుల రిలే నిరాహారదీక్ష చేశారు.
- **TPSEA (జూన్ 15, 2008):** ప్రైవేట్ రంగ ఎంప్లాయిస్ అసోసియేషన్ స్థానికులకు (హైదరాబాద్ ఐటీలో 80%, జిల్లాల్లో 100%) ఉద్యోగాలు ఇవ్వాలని పోరాడింది.

సాహిత్య, సాంస్కృతిక సంఘాలు:

- **తెలంగాణ సాంస్కృతిక వేదిక (నవంబర్ 1, 1998):** సుంకిరెడ్డి నారాయణరెడ్డి, నందిని సిద్ధారెడ్డి స్థాపించారు.
- **తెలంగాణ రచయితల వేదిక (అక్టోబర్ 14, 2001):** సిద్దిపేటలో నందిని సిద్ధారెడ్డి అధ్యక్షతన ఏర్పడింది; "సోయి" పత్రికను నడిపారు; ఓ.యు ఆర్ట్స్ కాలేజీ ముందు హోళీ సంబరాలు (2005 నుంచి) చేశారు.
- **తెలంగాణ ధూంధాం (సెప్టెంబర్ 2003):** రసమయి బాలకిషన్ (మొదటి సదస్సు కామారెడ్డి, 4వ సదస్సు 2006లో లలిత కళాతోరణం); ఆట, పాటలతో చైతన్యం తెచ్చారు.
- **తెలంగాణ సాంస్కృతిక సమాఖ్య (జూన్ 2007):** గూడ అంజయ్య (అధ్యక్షుడు), గద్దర్ (గౌరవ అధ్యక్షుడు).
- **తెలంగాణ సింగిడి రచయితల సంఘం (సెప్టెంబర్ 21, 2008):** మాండలికాలలో సాహిత్యం తేవడమే లక్ష్యంగా ఏర్పాటైంది.

విద్యార్థి సంఘాలు:

- **TSF (తెలంగాణ స్టూడెంట్స్ ఫ్రంట్ - అక్టోబర్ 14, 1998):** ఇది జనసభకు అనుబంధ సంస్థగా ఏర్పాటైంది.
- **తెలంగాణ విద్యార్థి సంఘం (ఆగస్టు 8, 2006):** సామాజిక తెలంగాణ లక్ష్యంతో, గద్దర్ మహాశాంతి యాత్ర (2007) లో పాల్గొంది.
- **తెలంగాణ రీసెర్చ్ స్కాలర్స్ అసోసియేషన్ (TRSA - సెప్టెంబర్ 2006):** పి. శంకర్ స్థాపించారు; గాంధీ జయంతి నాడు నిరాహారదీక్షలు చేశారు.
- **తెలంగాణ విద్యార్థి వేదిక (అక్టోబర్ 27, 2006):** జంజర్ల రమేష్ బాబు (అధ్యక్షుడు).
- **తెలంగాణ ఐక్య విద్యార్థి సంఘం (జనవరి 2008):** వీరగోని చైతన్య గౌడ్ ఆధ్వర్యంలో ఏర్పడి, ఫిబ్రవరి 28, 2008న కొవ్వొత్తుల ప్రదర్శన చేశారు.

ఇతర ముఖ్య పత్రికలు / సంస్థలు & ముఖ్యమైన వన్-లైనర్స్:

- **చర్చ (పత్రిక):** 2001లో గోదావరిఖని నుంచి పిట్టల రవీందర్ ప్రారంభించారు.
- **తెలంగాణ టైమ్స్:** జనవరి 2006, మల్లేపల్లి లక్ష్మయ్య (గౌరవ సంపాదకులు).
- **తెలంగాణ గప్‌చుప్:** 2007లో తిరుపతిరావు ఆధ్వర్యంలో (SMS/ఇంటర్నెట్ ద్వారా తెలంగాణ న్యూస్).
- **సహచర బుక్ హౌస్:** 1997లో పి. శంకర్ ప్రారంభించిన తెలంగాణ పుస్తకాల కేంద్రం.
- **ఫిబ్రవరి 27, 1985:** 'తెలంగాణ జనసభ' మీటింగ్ జరిగిన రోజే రాజీవ్ గాంధీ సిద్దిపేటలో అన్యాయాన్ని అంగీకరించారు.
- **పుస్తకాలు & రచయితలు:** నీళ్లు-నిజాలు (ఆర్. విద్యాసాగర్ రావు), ఫ్లోరోసిస్ (డా. రాజారెడ్డి), దగాపడ్డ తెలంగాణ (గాదె ఇన్నయ్య).

TRS పార్టీ ఆవిర్భావం - రాజకీయ పునరేకీకరణ

1. కేసీఆర్ నేపథ్యం - పార్టీ స్థాపనకు దారితీసిన పరిస్థితులు

- **రాజకీయ నేపథ్యం:** కల్వకుంట్ల చంద్రశేఖరరావు (కేసీఆర్) యువజన కాంగ్రెస్ నాయకుడిగా ఉండి, 1983లో ఎన్టీఆర్ స్థాపించిన టీడీపీలో చేరారు.
- **ఎమ్మెల్యేగా ప్రస్థానం:** సిద్దిపేట నుంచి వరుసగా నాలుగు సార్లు (1985, 1989, 1994, 1999) ఎమ్మెల్యేగా గెలిచారు.

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

- **పదవులు:** 1996-99 మధ్య రవాణా శాఖా మంత్రిగా, 1999 ఎన్నికల తర్వాత డిప్యూటీ స్పీకర్‌గా పనిచేశారు.
- **విజన్ 2020పై అసంతృప్తి:** 2000 సంవత్సరంలో చంద్రబాబు తెచ్చిన "విజన్ 2020"లో దళిత, బహుజన, గిరిజన, మైనారిటీ మరియు తెలంగాణ అభివృద్ధి ప్రస్తావన లేకపోవడాన్ని కేసీఆర్ ప్రశ్నించారు.
- **విద్యుత్ ఛార్జీల పెంపు లేఖ (ఆగస్టు 2000):** విద్యుత్ ఛార్జీల పెంపును వ్యతిరేకిస్తూ చంద్రబాబుకు రాసిన లేఖను పత్రికలు "తెలంగాణ రైతులకు ఉన్నగోచీ ఊడిపోతుంది" అనే శీర్షికతో ప్రచురించాయి.
- **ఉద్యమ నాయకులతో చర్చలు:** తెలంగాణ సాధనపై సెప్టెంబర్ 2000లో 1969 ఉద్యమ నేత సంతపురి రఘువీర్రావుతో, అక్టోబర్ 2000లో ప్రొ. జయశంకర్‌తో కేసీఆర్ చర్చలు జరిపారు.
- **రాజీనామా:** పార్టీ ఏర్పాటును పసిగట్టిన చంద్రబాబు మంత్రి పదవి ఆఫర్ చేసినా తిరస్కరించి, డిప్యూటీ స్పీకర్ పదవికి, ఎమ్మెల్యే పదవికి, టీడీపీకి కేసీఆర్ రాజీనామా చేశారు.

2. టీఆర్ఎస్ ఆవిర్భావం - తొలి విజయాలు (2001)

- **పార్టీ ఏర్పాటు (ఏప్రిల్ 27, 2001):** కొండా లక్ష్మణ్ బాపూజీ నివాసమైన హైదరాబాద్‌లోని 'జలదృశ్యం'లో "తెలంగాణ రాష్ట్ర సమితి (TRS)" పార్టీని ప్రొ. జయశంకర్ మేధాపరమైన మద్దతుతో కేసీఆర్ స్థాపించారు.
- **జెండా & సభ్యత్వం:** 10 జిల్లాల మ్యాపుతో కూడిన గులాబీ రంగు జెండాను ఖరారు చేశారు; కేవలం 9 రోజుల్లోనే 19 లక్షల మంది పార్టీ సభ్యులుగా చేరారు.
- **సింహగర్జన సభ (మే 17, 2001):** కరీంనగర్‌లో జరిగిన ఈ సభకు జార్ఖండ్ నేత శిబుసోరెన్, ప్రొ. జయశంకర్ హాజరయ్యారు; "గుడ్ బిగినింగ్ ఈజ్ హాఫ్ సక్సెస్" అని కేసీఆర్ అన్నారు.
- **చంద్రబాబుపై విమర్శ:** విశాఖ ఉక్కును కాపాడిన చంద్రబాబు, తెలంగాణలోని రామగుండం ఫెర్టిలైజర్స్‌ను ఎందుకు మూయించాడో ఈ సభలో కేసీఆర్ ప్రశ్నించారు.
- **తొలి వరుస సభలు (2001):** జూన్ 1న పాలమూరు, జూన్ 2న నల్గొండ, జూన్ 4న నిజామాబాద్, జూన్ 5న నిర్మల్, జూన్ 21న వరంగల్‌లో భారీ సభలు నిర్వహించారు.
- **పంచాయతీ ఎన్నికలు:** పార్టీ పెట్టిన 2 నెలలకే జరిగిన ఎన్నికల్లో 1000 ఎంపీటీసీ, 87 జెడ్పీటీసీ, 84 ఎంపీపీ స్థానాలతో పాటు కరీంనగర్, నిజామాబాద్ జెడ్పీ చైర్మన్ పదవులను గెలుచుకుంది.
- **సిద్దిపేట ఉపఎన్నిక (సెప్టెంబర్ 22, 2001):** 'తెలంగాణ' పదం ఉచ్చరించకూడదని స్పీకర్ యనమల రూలింగ్ ఇచ్చిన సభకే కేసీఆర్.. తన టీడీపీ ప్రత్యర్థి కె. శ్రీనివాస్‌రెడ్డిపై 58,712 ఓట్ల భారీ మెజారిటీతో ఎన్నికయ్యారు.
- **ప్రజాగర్జన:** నవంబర్ 17, 2001న ఖమ్మంలో ఈ సభ నిర్వహించారు.

3. ఉద్యమ ప్రస్థానం - ముఖ్యమైన సభలు & పాదయాత్రలు (2002-2003)

- **శంఖారావం సభ (మార్చి 27, 2002):** రంగారెడ్డి జిల్లా వికారాబాద్‌లో నిర్వహించారు.
- **శాసనసభలో ప్రాజెక్టుల డిజైన్లు:** అప్పర్ కృష్ణా, భీమా ప్రాజెక్టుల డిజైన్లు చూపి అసెంబ్లీలో కేసీఆర్ గళమెత్తారు (కాంగ్రెస్ సభ్యులు పాపారావు, రవీంద్రనాథ్ రెడ్డిలు మద్దతు పలికారు).
- **ప్రథమ వార్షిక మహాసభ (ఏప్రిల్ 27, 2002):** నల్గొండలో 10 లక్షల మందితో జరిగిన ఈ సభకు శిబుసోరెన్, అజిత్ సింగ్, భీమ్‌సింగ్, జయశంకర్, విద్యాసాగర్ రావు హాజరయ్యారు.
- **TSS విలీనం (ఆగస్టు 11, 2002):** ఆలె నరేంద్ర స్థాపించిన 'తెలంగాణ సాధన సమితి (TSS)' టీఆర్ఎస్ లో విలీనమైంది.
- **భూపాలపల్లి సభ (అక్టోబర్ 28, 2002):** బొగ్గు ఉన్నా విద్యుత్ ప్లాంట్ లేకపోవడాన్ని నిరసిస్తూ సభ పెడితే, ప్రభుత్వం 500 మెగావాట్ల ప్లాంట్ కు అంగీకరించింది.
- **పల్లెబాట - బస్తీబాట:** సెప్టెంబర్ నుంచి అక్టోబర్ 7, 2002 వరకు కేసీఆర్ పల్లెలు, బస్తీల్లో పర్యటించారు.
- **జలసాధన (నవంబర్ 25, 2002 - జనవరి 5, 2003):** ఈ కార్యక్రమంలో ఆర్. విద్యాసాగర్ రావు, జవ్వాజి భీమయ్య, ప్రభాకర్, శ్యాంప్రసాదరెడ్డి పాల్గొన్నారు.
- **తెలంగాణ గర్జన (జనవరి 6, 2003):** జలసాధన ముగింపు సభను హైదరాబాద్ జింఖానా గ్రౌండ్స్‌లో నిర్వహించారు.
- **ఢిల్లీ ర్యాలీ (మార్చి 27, 2003):** ఫలక్‌నుమా ప్యాలెస్ నుంచి 1000 కార్లతో ఢిల్లీ రాంలీలా

మైదానానికి వెళ్లిన టీఆర్ఎస్ శ్రేణులకు రాంవిలాస్ పాశ్వాన్ ఆహ్వానం పలికారు.

- **జైత్రయాత్ర (ఏప్రిల్ 27, 2003 - 2వ వార్షికోత్సవం):** వరంగల్ సభకు కేసీఆర్ సిద్దిపేట నుంచి సైకిల్‌పై వెళ్లారు (దేవెగౌడ, విదర్భ నేత బన్వర్‌లాల్, బుందేల్‌ఖండ్ నేత బాబులాల్ తివారీ, అజిత్ సింగ్ హాజరయ్యారు).
- **కేసీఆర్ పాదయాత్రలు:** మే 20-25 (ఆర్డీఎస్ ఎడమ కాల్వపై - రాజోలు), జూలై 30 (అలంపూర్ టు గద్వాల - 180 కి.మీ), ఆగస్టు 25-30 (కోదాడ టు హాలియా - సాగర్ ఎడమ కాల్వపై).
- **ఇతర సభలు (2003):** జూన్ 25న ఎం. సత్యనారాయణ రావు తదితరులతో అఖిలపక్ష భేటీ; ఆగస్టులో కొల్లాపూర్‌లో "కోలాహలం", సెప్టెంబర్‌లో నాగర్‌కర్నూల్‌లో "నగారా" సభలు.
- **చిన్న రాష్ట్రాల సమావేశం (సెప్టెంబర్ 9, 2003):** ఢిల్లీ మౌలాంకర్ హోటల్‌లో జరిగిన సమావేశంలో కేసీఆర్‌ను జాతీయ కన్వీనర్‌గా ఎన్నుకున్నారు.

4. 2004 ఎన్నికలు & పొత్తులు

- **పొత్తు చర్చలు (ఫిబ్రవరి 25, 2004):** డీ. శ్రీనివాస్, ఆజాద్, ప్రణబ్ ముఖర్జీల చర్చల ఫలితంగా కాంగ్రెస్-టీఆర్ఎస్ పొత్తు కుదిరింది (TRS కు 42 అసెంబ్లీ, 6 ఎంపీ స్థానాలు).
- **కాంగ్రెస్ వైఖరి:** కాంగ్రెస్ పార్టీ మొదటి ఎస్సార్సీ (SRC) ని అంగీకరించకుండా, "తెలంగాణ రీజనల్ కాంగ్రెస్ కమిటీ (TRCC)" ని ఏర్పాటు చేసింది.
- **హామీలు (మార్చి 2004):** కరీంనగర్ సభలో సోనియా గాంధీ మద్దతు తెలుపగా, అసెంబ్లీ తీర్మానం చేస్తే పరిశీలిస్తామని అద్వానీ చెప్పారు.
- **హైదరాబాద్ వివాదం (మే 6, 2004):** వైఎస్సార్ నర్మగర్భ వ్యాఖ్యలకు కేసీఆర్ కౌంటర్ ఇస్తూ, "హైదరాబాద్ నుంచి ఒక్క అంగుళం నేల కూడా ఎవరూ తీసుకోడానికి నేను ఒప్పుకోను" అన్నారు.
- **ఎన్నికల ఫలితాలు:** కాంగ్రెస్-185, టీడీపీ-47 రాగా, టీఆర్ఎస్ 26 ఎమ్మెల్యే స్థానాలు (6.68% ఓట్లు) గెలుచుకుంది (ఖమ్మం మినహా 9 జిల్లాల్లో గెలిచింది, 42కి బదులు 54 స్థానాల్లో పోటీ చేసింది).
- **ఎంపీ స్థానాలు (5 గెలుపు):** కేసీఆర్ (కరీంనగర్), ఆలె నరేంద్ర (మెదక్), టి. మధుసూదన్ రెడ్డి (ఆదిలాబాద్), డి. రవీంద్రనాయక్ (వరంగల్), బి. వినోద్ కుమార్ (హన్మకొండ). నాగర్ కర్నూల్ లో టీఆర్ఎస్ అభ్యర్థి కె.ఎస్. రత్నం టీడీపీ అభ్యర్థి మందా జగన్నాథం చేతిలో ఓడిపోయారు.

5. యూపీఏ ప్రభుత్వంలో టీఆర్ఎస్ & సీఎంపీ (CMP)

- **కేంద్ర క్యాబినెట్ (మే 2004):** కేసీఆర్‌కు షిప్పింగ్, ఆలె నరేంద్రకు గ్రామీణాభివృద్ధి ఇచ్చారు; డీఎంకే పట్టుతో కేసీఆర్ 24 గంటల్లోపే రాజీనామా చేసి, 6 నెలలు శాఖ లేకుండా ఉండి తర్వాత కార్మిక ఉపాధి శాఖ తీసుకున్నారు.
- **రాజ్యసభ సీటు త్యాగం:** 26 ఎమ్మెల్యేలు ఉన్నందున టీఆర్ఎస్ కు రావాల్సిన రాజ్యసభ సీటును సీపీఎం కు వదులుకున్నారు.
- **కనీస ఉమ్మడి కార్యక్రమం (CMP - మే 26, 2004):** 13 పార్టీల UPA కూటమి సరైన సమయంలో సంప్రదింపుల ద్వారా తెలంగాణ ఏర్పాటును చేపడుతుందని CMP లో పెట్టింది (దీనిని రాష్ట్రపతి అబ్దుల్ కలాం ప్రస్తావించారు).
- **రాష్ట్ర క్యాబినెట్ లో TRS (జూన్ 23, 2004):** జి. విజయరామారావు (పౌరసరఫరాలు), ఎ. చంద్రశేఖర్ (చిన్ననీటి పారుదల), టి. హరీష్ రావు (యువజన సర్వీసులు), కెప్టెన్ లక్ష్మీకాంతారావు (బీసీ సంక్షేమం), నాయిని నర్సింహారెడ్డి (సాంకేతిక విద్య), ఎన్. సంతోష్ రెడ్డి (రవాణా) మంత్రులుగా చేరారు.

6. ప్రణబ్ ముఖర్జీ కమిటీ & రాజీనామాలు (2005-2006)

- **డిసెంబర్ 1, 2004:** అజిత్ సింగ్, రాందాస్ లతో పరేడ్ గ్రౌండ్స్‌లో భారీ సభ నిర్వహించారు.
- **ప్రణబ్ ముఖర్జీ కమిటీ (జనవరి 8, 2005):** యూపీఏ ప్రభుత్వం ప్రణబ్ అధ్యక్షతన, రఘువంశ్ ప్రసాద్ (RJD), దయానిధి మారన్ (DMK) సభ్యులుగా 8 వారాల గడువుతో ఉపసంఘం వేసింది.
- **మద్దతు లేఖలు:** మొత్తం 36 పార్టీలు తెలంగాణకు మద్దతు ఇచ్చాయి (సీపీఎం వ్యతిరేకించింది; డీఎంకే 2006లో, టీడీపీ 2008లో లేఖ ఇచ్చాయి).
- **రాష్ట్ర మంత్రుల రాజీనామా (జూలై 4, 2005):** పులిచింతల, పోలవరం, సింగూర్ వివాదాలు & మావోయిస్టుల ఎన్ కౌంటర్లకు నిరసనగా సంతోష్ రెడ్డి మినహా టీఆర్ఎస్ మంత్రులంతా రాజీనామా చేశారు (జూలై 17న వరంగల్ లో శరద్ పవార్ తో సభ).

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

- **తెలంగాణ జాగరణ సేన (సెప్టెంబర్ 10, 2005):** నాచారంలోని 'నోమా' ఫంక్షన్ హాల్ లో 605 మంది 'ప్రేరక్' లకు కర్రసాము, సైద్ధాంతిక శిక్షణ ఇచ్చారు.
- **పోలవరం గర్జన (ఫిబ్రవరి 12, 2006):** భద్రాచలంలో శిబు సోరెన్ ముఖ్య అతిథిగా సభ నిర్వహించారు.
- **ఎమ్మెల్యేల సస్పెన్షన్ (డిసెంబర్ 22, 2008):** కౌన్సిల్ ఎన్నికల్లో కాసాని జ్ఞానేశ్వర్‌కు మద్దతు ఇచ్చిన 9 మంది టీఆర్ఎస్ రెబల్ ఎమ్మెల్యేలను స్పీకర్ సురేష్ రెడ్డి అనర్హులుగా ప్రకటించారు.
- **కేంద్ర మంత్రుల రాజీనామా (ఆగస్టు 22, 2006):** యూపీఏ ప్రభుత్వం తెలంగాణ ఏర్పాటును సాగదీయడాన్ని నిరసిస్తూ కేసీఆర్, ఆలె నరేంద్రలు కేంద్ర మంత్రి పదవులకు రాజీనామా చేశారు.

⚡ Exam Power Section: అత్యంత ముఖ్యమైన వన్-లైనర్స్ (ఏదీ మిస్ కావద్దు)

- **ఏప్రిల్ 27, 2001:** కొండా లక్ష్మణ్ బాపూజీ ఇల్లు 'జలదృశ్యం'లో కేసీఆర్ టీఆర్ఎస్ పార్టీని స్థాపించారు.
- **మే 17, 2001:** కరీంనగర్‌లో టీఆర్ఎస్ నిర్వహించిన తొలి భారీ బహిరంగ సభ "సింహగర్జన".
- **సెప్టెంబర్ 22, 2001:** సిద్దిపేట ఉపఎన్నికలో కేసీఆర్ 58,712 ఓట్ల మెజారిటీతో విజయం సాధించారు.
- **ఆగస్టు 11, 2002:** ఆలె నరేంద్ర స్థాపించిన 'తెలంగాణ సాధన సమితి (TSS)' టీఆర్ఎస్ లో విలీనమైంది.
- **జనవరి 6, 2003:** జలసాధన కార్యక్రమ ముగింపు సభ "తెలంగాణ గర్జన" హైదరాబాద్ జింఖానా గ్రౌండ్స్ లో జరిగింది.
- **మార్చి 27, 2003:** ఫలక్ నుమా నుంచి రాంలీలా మైదానం (ఢిల్లీ) వరకు 1000 కార్లతో భారీ ర్యాలీ నిర్వహించారు.
- **ఏప్రిల్ 27, 2003:** టీఆర్ఎస్ రెండవ వార్షికోత్సవ సభ "జైత్రయాత్ర" వరంగల్ లో జరిగింది.
- **ఫిబ్రవరి 25, 2004:** కాంగ్రెస్ - టీఆర్ఎస్ మధ్య ఎన్నికల పొత్తు ఒడంబడిక కుదిరింది.
- **మే 26, 2004:** యూపీఏ ప్రకటించిన కనీస ఉమ్మడి కార్యక్రమం (CMP) లో తెలంగాణ అంశం చేర్చబడింది.
- **జనవరి 8, 2005:** కేంద్ర ప్రభుత్వం ప్రణబ్ ముఖర్జీ అధ్యక్షతన (రఘువంశ్ ప్రసాద్, దయానిధి మారన్ సభ్యులుగా) ఉపసంఘం వేసింది.
- **జూలై 4, 2005:** టీఆర్ఎస్ రాష్ట్ర మంత్రులు తమ పదవులకు రాజీనామా చేశారు.
- **ఆగస్టు 22, 2006:** యూపీఏ సాగతీతకు నిరసనగా కేసీఆర్, ఆలె నరేంద్రలు కేంద్ర మంత్రి పదవులకు రాజీనామా చేశారు.

తెలంగాణ రాష్ట్ర మహోద్యమం

1. 2009 సాధారణ ఎన్నికలు & రాజకీయ సమీకరణాలు

- **ఎన్నికల దశలు:** 2009 ఏపీ ఎన్నికలు 2 విడతల్లో జరిగాయి (మొదటి విడత తెలంగాణలో, రెండవ విడత సీమాంధ్రలో).
- **పార్టీల హామీలు:** TDP (తొలి అసెంబ్లీలో తెలంగాణ బిల్లు), CPI (సంపూర్ణ మద్దతు), PRP (భౌగోళిక తెలంగాణతో పాటు సామాజిక తెలంగాణ), కాంగ్రెస్ (తెలంగాణ ఇవ్వగలిగేది కాంగ్రెస్ మాత్రమే), BJP (100 రోజుల్లోనే తెలంగాణ).
- **కూటములు:** మహాకూటమి (TDP, TRS, CPI, CPM), ప్రజాకూటమి (కాంగ్రెస్, MIM), మెగాకూటమి (ప్రజారాజ్యం, BJP - కానీ ఒంటరిగా పోటీ).
- **వైఎస్సార్ నంద్యాల సభ:** మహాకూటమి గెలిస్తే హైదరాబాద్ వెళ్లడానికి పాస్‌పోర్టులు కావాలని, సీమాంధ్ర ఎడారి అవుతుందని వైఎస్సార్ విష ప్రచారం చేశారు.
- **టీఆర్ఎస్ ఫలితాలు (2009):** 9 లోక్‌సభ, 50 అసెంబ్లీ స్థానాలకు పోటీ చేసి కేవలం 2 లోక్‌సభ, 10 అసెంబ్లీ స్థానాలను మాత్రమే గెలుచుకుంది.
- **పార్టీలో చీలిక (ఆగస్టు 23, 2009):** వైఫల్యాల నేపథ్యంలో కేసీఆర్ అత్యంత సన్నిహితుడు కపిల్వాయి దిలీప్ కుమార్ 'తెలంగాణ విమోచన సమితి'ని స్థాపించారు.
- **వైఎస్సార్ మరణం (సెప్టెంబర్ 2, 2009):** చిత్తూరు జిల్లాలో 'రచ్చబండ'కు వెళ్తూ హెలికాప్టర్ ప్రమాదంలో సీఎం వైఎస్సార్ మరణించగా, అధిష్టానం రోశయ్యను తాత్కాలిక సీఎంగా చేసింది.

2. హైదరాబాద్ ఫ్రీజోన్ వివాదం & సిద్దిపేట గర్జన

- **సుప్రీంకోర్టు తీర్పు (అక్టోబర్ 9, 2009):** 1348 (F) నగర పోలీసు చట్టం, రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వుల్లోని పారా 14 (F) కింద హైదరాబాద్‌ను 'ఫ్రీజోన్'గా ప్రకటిస్తూ

సుప్రీంకోర్టు తీర్పునిచ్చింది (రాష్ట్ర ప్రభుత్వం సరిగ్గా వాదించలేదు).

- **అఖిల పక్షం (అక్టోబర్ 19, 2009):** ఫ్రీజోన్ పై రివ్యూ పిటిషన్ వేస్తామన్న ప్రభుత్వ ప్రతిపాదనను TRS, లోక్‌సత్తా మినహా అందరూ అంగీకరించారు.
- **జైల్ భరో:** రాజ్యాంగ సవరణ కోరుతూ అక్టోబర్ 28, 2009న TRS జైల్ భరో నిర్వహించింది.
- **ఉద్యోగ గర్జన (అక్టోబర్ 21, 2009):** సిద్దిపేటలో జరిగిన సభకు స్వామి అగ్నివేష్ హాజరయ్యారు.
- **కేసీఆర్ ప్రకటన:** ఉద్యోగ గర్జనలో "తెలంగాణ వాలే జాగో, ఆంధ్రవాలే బాగో" అని నినాదమిచ్చి, సిద్దిపేట అమరవీరుల స్థూపం వద్ద ఆమరణ దీక్ష చేస్తానని కేసీఆర్ ప్రకటించారు.

3. విద్యార్థుల సమరోత్సాహం & కేసీఆర్ దీక్ష సన్నాహాలు

- **కేయూ గర్జన (నవంబర్ 22, 2009):** కాకతీయ వర్సిటీలో కేసీఆర్ "చచ్చుడో తెలంగాణ వచ్చుడో" అని నినాదమిచ్చారు.
- **విద్యార్థి ర్యాలీలు:** నవంబర్ 21న ఆర్ట్స్ కాలేజీ నుంచి గన్ పార్క్ వరకు విద్యార్థుల ర్యాలీ, నవంబర్ 28 రాత్రి భారీ క్యాండిల్ ర్యాలీ జరిగింది.
- **దీక్షా సన్నాహకాలు (నవంబర్ 2009):** 23న సర్వమత ప్రార్థనలు, 24న దండోరా & కొవ్వొత్తుల ప్రదర్శన, 26న విద్యాసంస్థల బహిష్కరణ, 27న కంకణధారణ, 28న ర్యాలీలు జరిగాయి (కేసీఆర్ సోనియా, ప్రధాని, రాష్ట్రపతికి లేఖలు ఇచ్చారు).

4. కేసీఆర్ అరెస్టు & నమోదు చేసిన కేసులు

- **నవంబర్ 28 రాత్రి:** కరీంనగర్‌లోని కేసీఆర్‌ను అరెస్ట్ చేసేందుకు పోలీసులు విఫలయత్నం చేశారు (144 సెక్షన్ విధింపు).
- **కేసీఆర్ అరెస్ట్ (నవంబర్ 29, 2009):** జయశంకర్, కేటీఆర్, ఈటెల తదితరులతో కలిసి సిద్దిపేటకు వెళ్తుండగా, అలుగునూరు సెంటర్లో గ్రేహౌండ్స్, RAF బలగాలు కేసీఆర్‌ను అరెస్ట్ చేశాయి.
- **ఓయూలో లాఠీచార్జి:** అరెస్టుకు నిరసనగా ఓయూ ఆర్ట్స్ కాలేజీ నుంచి ర్యాలీ చేస్తే పోలీసులు దారుణంగా లాఠీచార్జి చేశారు.
- **శ్రీకాంతాచారి ఆత్మాహుతి (నవంబర్ 29, 2009):** ఎల్బీనగర్ చౌరస్తాలో కాసోజు శ్రీకాంతాచారి "జై తెలంగాణ" అంటూ పెట్రోల్ పోసుకుని నిప్పంటించుకున్నాడు (డిసెంబర్ 3 రాత్రి మరణించాడు).
- **కేసు & రిమాండ్:** కేసీఆర్‌ను ఖమ్మం ద్వితీయ శ్రేణి న్యాయాధికారి ఎదుట హాజరుపరిచి, ఖమ్మం వన్ టౌన్ పీఎస్ లో Cr.No 290/09 కింద 9 సెక్షన్లతో కేసీఆర్ సహా 11 మందికి 14 రోజుల రిమాండ్ విధించారు.

5. దీక్షా విరమణ డ్రామా & OU JAC ఆవిర్భావం (నవంబర్ 30 - డిసెంబర్ 7)

- **OU JAC ఆవిర్భావం (నవంబర్ 30, 2009):** ఖమ్మం ఆసుపత్రిలో కేసీఆర్ దీక్ష విరమించినట్లు టీవీల్లో రావడంతో, ఓయూ విద్యార్థులు ఆర్ట్స్ కాలేజీ వేదికగా "ఓయూ విద్యార్థి జాయింట్ యాక్షన్ కమిటీ" ని ఏర్పాటు చేశారు (తాను దీక్ష విరమించలేదని కేసీఆర్ క్లారిటీ ఇచ్చారు).
- **నిమ్స్ కు తరలింపు (డిసెంబర్ 3):** వేకువజామున 3 గంటలకు కేసీఆర్‌ను హైదరాబాద్ నిమ్స్ (NIMS) కు తరలించారు.
- **పరామర్శలు:** డిసెంబర్ 4 & 5 తేదీల్లో విద్యార్థులు వివిధ పార్టీల నేతలను కలవగా, కాకా వెంకటస్వామి, చిరంజీవి, అల్లం నారాయణ, కోదండరామ్, రోశయ్య తదితరులు కేసీఆర్‌ను పరామర్శించారు.
- **తీర్మానం (డిసెంబర్ 6):** 14(F) ను తొలగిస్తూ రాష్ట్ర మంత్రివర్గం తీర్మానం చేసినా, అది రాజ్యాంగ సవరణ ద్వారా మాత్రమే సాధ్యమని టీఆర్ఎస్, ఉద్యోగ సంఘాలు తోసిపుచ్చాయి.
- **ఓయూలో రక్తసిక్తం (డిసెంబర్ 7):** డిసిపి స్టీఫెన్ రవీంద్ర నేతృత్వంలో పోలీసులు ఓయూ ఆర్ట్స్ కాలేజీ, హాస్టళ్లు, మాణికేశ్వరనగర్ పై దారుణంగా లాఠీచార్జి, కాల్పులు (రబ్బర్ బుల్లెట్లు) జరిపారు.

6. డిసెంబర్ 7 అఖిల పక్షం & నాయకుల కొటేషన్లు

- **అఖిల పక్షం:** ఢిల్లీలో కాంగ్రెస్ కోర్ కమిటీ సమావేశమై, అఖిల పక్షం పెట్టాలని రోశయ్యను ఆదేశించింది.
- **అశోక్ గజపతిరాజు (TDP) & చిరంజీవి (PRP):** "తెలంగాణపై అసెంబ్లీలో తీర్మానం పెడితే తాము మద్దతిస్తాం..." అని స్పష్టం చేశారు.

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

- **ఈటెల రాజేందర్:** "అందరూ దాదాపు సరే అన్నారు. ఇక వెంటనే తీర్మానం పెట్టాలి."
- **కిషన్ రెడ్డి:** "రోశయ్య వ్యవహారం కొండను తవ్వి ఎలుకను కూడా పట్టినట్లు లేదు..."
- **జూలకంటి రంగారెడ్డి:** "అవకాశవాద రాజకీయాలను కాంగ్రెస్ విడనాడాలి."
- **అక్బరుద్దీన్ ఓవైసీ:** "ఒకటి రెండు రోజుల్లో చర్చించి నిర్ణయం తీసుకుంటాము."

7. డిసెంబర్ 9 & డిసెంబర్ 23 చారిత్రక ప్రకటనలు

- **చలో అసెంబ్లీ మోహరింపు (డిసెంబర్ 10 కోసం):** 23 వేల మంది పోలీసులు, 1152 కేంద్ర బలగాలు, BSF, CRPF, CISF లతో భారీ భద్రత ఏర్పాటు చేశారు.
- **డిసెంబర్ 9 ప్రకటన (రాత్రి 11.30):** ఢిల్లీలో కోర్ కమిటీ 4 సార్లు భేటీ అయిన తర్వాత, హోంమంత్రి చిదంబరం తెలంగాణ ఏర్పాటు ప్రక్రియ మొదలైందని అధికారిక ప్రకటన చేశారు.
- **కేసీఆర్ దీక్ష విరమణ (డిసెంబర్ 9, రాత్రి 11:20):** జయశంకర్ చేతుల మీదుగా నిమ్మరసం తాగి దీక్ష విరమించారు.
- **సీమాంధ్ర రియాక్షన్:** 140 మంది ఎమ్మెల్యేలు, 20 ఎంపీలు, 30 ఎమ్మెల్సీలు రాజీనామా చేశారు; యనమల ఆధ్వర్యంలో 22 మంది ఎమ్మెల్యేల బస్సు యాత్ర, చిరంజీవి యాత్ర జరిగాయి.
- **రెండో ప్రకటన (డిసెంబర్ 23):** ఆందోళనల వల్ల పరిస్థితులు మారాయని, విస్తృత స్థాయి చర్చలు జరపాలని చిదంబరం డిసెంబర్ 23న రెండవ ప్రకటన (యూ టర్న్) చేశారు.

8. TJAC ఏర్పాటు - ఆత్మబలిదానాలు - విద్యార్థి ఉద్యమాలు

- **TJAC ఏర్పాటు (డిసెంబర్ 24, 2009):** బంజారాహిల్స్ కళింగ భవన్‌లో కాంగ్రెస్, టీఆర్ఎస్, బీజేపీ, ప్రజా సంఘాలతో ఆచార్య కోదండరామ్ కన్వీనర్ గా ఆవిర్భావం (మొదటి బంద్: డిసెంబర్ 30, 2009).
- **విద్యార్థుల దీక్షలు:** డిసెంబర్ 24న 18 మంది ఓయూ విద్యార్థులు ఆమరణ దీక్ష ప్రారంభించగా, డిసెంబర్ 30న కేసీఆర్ నచ్చజెప్పడంతో విరమించారు.
- **టీచర్స్ అసోసియేషన్:** డిసెంబర్ 28న భట్టు సత్యనారాయణ (కన్వీనర్) గా "తెలంగాణ ఫెడరేషన్ ఆఫ్ యూనివర్సిటీ టీచర్స్ అసోసియేషన్" ఆవిర్భావం.
- **ఓయూ ఐకాస మహాపాదయాత్ర:** జనవరి 18 నుంచి ఫిబ్రవరి 7, 2010 వరకు జరిగింది (ఫిబ్రవరి 7న కేయూలో 'విద్యార్థి పోలికేక' సభ).
- **ఆత్మబలిదానాలు (మొత్తం 1200 పైగా):** కాసోజు శ్రీకాంతాచారి (నవంబర్ 29, 2009), వేణుగోపాల్ రెడ్డి (జనవరి 19, 2010 - ఓయూలో), సిరిపురం యాదయ్య (ఫిబ్రవరి 21, 2010 - అసెంబ్లీ వద్ద), ఇషాంత్ రెడ్డి (ఆగస్టు 1, 2010), యాదిరెడ్డి (జూలై 20, 2011 - ఢిల్లీలో).

9. శ్రీకృష్ణ కమిటీ (పూర్తి విధివిధానాలు & సీక్రెట్ చాప్టర్ 8)

- **కమిటీ ఏర్పాటు & సభ్యులు (ఫిబ్రవరి 3, 2010):** జస్టిస్ బి.ఎన్. శ్రీకృష్ణ (ఛైర్మన్), రణబీర్ సింగ్, అబుసలే షరీఫ్, రవీందర్ కౌర్, వినోద్ కె. దుగ్గల్ (సభ్య కార్యదర్శి) లతో కేంద్రం నియమించింది (ఫిబ్రవరి 12న 7 అంశాలతో విధివిధానాలు వెల్లడి).
- **నివేదిక సమర్పణ (డిసెంబర్ 30, 2010):** రూ. 20 కోట్ల ఖర్చుతో, 668 పేజీలు, 9 అధ్యాయాలతో నివేదిక ఇచ్చారు.
- **6 ఆప్షన్లు:** 1. యథాతథ స్థితి, 2. రాష్ట్ర విభజన-హైదరాబాద్ UT, 3. రాయల తెలంగాణ, 4. విభజన-హైదరాబాద్ విస్తృత UT, 5. సీమాంధ్రకు కొత్త రాజధాని, **6. (తొలి ఓటు): రాష్ట్రాన్ని సమైక్యంగా ఉంచుతూ.. "ప్రాంతీయ మండలి" ఏర్పాటు.**
- **చాప్టర్ 8 (రహస్య నివేదిక):** ఈ ద్రోహపూరిత చాప్టర్‌ను శ్రీనారాయణరెడ్డి వేసిన పిటిషన్ తో జస్టిస్ ఎల్. నరసింహారెడ్డి బయటపెట్టారు. ఇందులో కాంగ్రెస్ నేతలను అదుపులో ఉంచడం, టీఆర్ఎస్ ను బలహీనపర్చడం, బుల్లెట్లు ఎలా వాడాలో వంటి సూచనలు ఉన్నాయి.

10. ఇతర ఉప-ఉద్యమాలు & సంస్థలు

- **ఎమ్మెల్యేల రాజీనామాలు (ఫిబ్రవరి 14, 2010):** 12 మంది ఎమ్మెల్యేలు రాజీనామా చేసి, ఉప ఎన్నికల్లో అంతా గెలిచారు.

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

- **బస్సు యాత్రలు:** మార్చి 21-23 (గన్ పార్క్ టు హన్మకొండ), ఏప్రిల్ 9-12 (కొమురవెల్లి టు మంచిర్యాల).
- **ఓదార్పు యాత్ర అడ్డగింపు (మే 28, 2010):** మానుకోట (మహబూబాబాద్) వద్ద జగన్ యాత్ర అడ్డగింపు.
- **ఆంధ్ర జేఏసీలు:** 'సామాజిక జై ఆంధ్ర మహాసభ' ఏర్పాటు (కన్వీనర్: చెముకుల సుధాకర్), జనవరి 23, 2011 గుంటూరు సభకు గద్దర్ హాజరు.
- **తెలంగాణ ప్రజా ఫ్రంట్ (TPF - అక్టోబర్ 1, 2010):** గద్దర్ అధ్యక్షుడిగా ఎన్నికయ్యారు (ఆ తర్వాత ఆకుల భూమయ్య, మద్దిలేటి అధ్యక్షులయ్యారు).
- **తెలంగాణ యునైటెడ్ ఫ్రంట్ (TUF - ఫిబ్రవరి 28, 2011):** కేశవరావు జాదవ్ (అధ్యక్షుడు), విమలక్క (ఉపాధ్యక్షురాలు) ఆధ్వర్యంలో ఏర్పాటు (టోల్ ప్లాజాల ధ్వంసం కేసులో విమలక్క జైలుకు వెళ్లారు).

ప్రజా ఉద్యమాలు నిరసన రూపాలు

1. ప్రధాన ఆందోళనా కార్యక్రమాలు -

- **TJAC ఆవిర్భావం:** డిసెంబర్ 23, 2009న కేంద్రం యూటర్న్ ప్రకటన చేయడంతో, ఉద్యమాన్ని ఉధృతం చేసేందుకు **డిసెంబర్ 24, 2009** నాడు తెలంగాణ రాజకీయ జేఏసి (TJAC) ఏర్పడింది.

A. సహాయ నిరాకరణ (17 ఫిబ్రవరి - 5 మార్చి, 2011)

- **స్ఫూర్తి:** 1920 నాటి గాంధీజీ ఉద్యమ స్ఫూర్తితో దాదాపు 3 లక్షల మంది ఉద్యోగులతో చేపట్టారు.
- **ఫిబ్రవరి 13:** గ్రామ గ్రామాన చాటింపులు, దీక్షా కంకణం.
- **ఫిబ్రవరి 14 & 15:** నియోజక వర్గ కేంద్రాల్లో ర్యాలీలు (14న), జైల్ భరో (15న).
- **ఫిబ్రవరి 16 & 17:** కాంగ్రెస్, టీడీపీ ఎంపీ, ఎమ్మెల్యేల ఇళ్ల ముందు ధర్నా (16న); సహాయ నిరాకరణ ప్రారంభం (17న).
- **ఫిబ్రవరి 18 & 19:** కేంద్ర కార్యాలయాల ముందు పికెటింగ్ (18న); రాస్తారోకోలు, నేషనల్ హైవే 9 దిగ్బంధం, వాక్ ఫర్ తెలంగాణ (19న).
- **ఫిబ్రవరి 20 & 22, 23:** గ్రామాల్లో ప్రభాత భేరి (20న); 48 గంటల సార్వత్రిక తెలంగాణ బంద్ (22, 23 తేదీల్లో).
- **కీలక పరిణామాలు:** ఫిబ్రవరి 21న విద్యార్థుల ఛలో అసెంబ్లీ, న్యాయవాదుల ఛలో రాజ్ భవన్; ఫిబ్రవరి 23, 25న లోక్‌సభలో దద్దరిల్లిన నినాదాలు.
- **కోర్టు కేసు & విరమణ:** ఉద్యోగులపై చర్యల కోసం అనంతపురం వాసి పి. నారాయణ (ఫిబ్రవరి 25న) పిల్ వేయగా, మంత్రుల ఉపసంఘంతో ఒప్పందం (14F తొలగింపుపై ఢిల్లీ యాత్ర లాంటి 5 హామీలు) కుదరడంతో **మార్చి 5, 2011** నాడు సమ్మె విరమించారు.

B. మిలియన్ మార్చ్ (10 మార్చి, 2011)

- **స్ఫూర్తి:** ఈజిప్టులోని 'తహ్రీర్ స్క్వేర్' ఉద్యమ స్ఫూర్తితో హైదరాబాద్ ట్యాంక్ బండ్ పై చేపట్టారు.
- **ప్రకటన:** ఫిబ్రవరి 26న ఇంటర్ విద్యా డైరెక్టరేట్ వద్ద జరిగిన సమ్మెలో కేసీఆర్ ఈ మార్చ్‌ను ప్రకటించారు.
- **సమయం కుదింపు:** ఇంటర్ పరీక్షల దృష్ట్యా మధ్యాహ్నం 1 గంట నుంచి 4 గంటల వరకు కుదించారు.
- **విగ్రహాల ధ్వంసం:** మధుయాష్కీగౌడ్, కె. కేశవరావులను నిలదీసి, ఆగ్రహంతో ఆంధ్రా పాలకుల 16 విగ్రహాలను ధ్వంసం చేశారు (దీనిపై కేసీఆర్, హరీష్ రావు, కేటీఆర్, కోదండరామ్ లపై హత్యాయత్నం కేసులు పెట్టారు).

C. సకల జనుల సమ్మె (13 సెప్టెంబర్ - 24 అక్టోబర్, 2011)

- **నిడివి:** ప్రపంచ ఉద్యమాల చరిత్రలోనే అరుదుగా 42 రోజుల పాటు సాగింది.
- **అల్టిమేటం & ప్రకటన:** జూలై 15న కిరణ్ కుమార్ రెడ్డికి నోటీసు ఇచ్చి, సెప్టెంబర్ 12న కరీంనగర్ "జనగర్జన" సభలో కేసీఆర్ ప్రకటించారు.
- **ప్రారంభం & ఎస్మా:** సెప్టెంబర్ 13న సమ్మె ప్రారంభం కాగా, సెప్టెంబర్ 16న స్వామిగౌడ్ అరెస్టు, ప్రభుత్వ ఎస్మా (ESMA) ప్రయోగం జరిగింది.
- **వివిధ వర్గాల చేరిక:** సెప్టెంబర్ 19న 1.9 లక్షల కాంట్రాక్ట్ సిబ్బంది, ఆర్టీసీ కార్మికులు; సెప్టెంబర్ 21న వైద్య ఆరోగ్య జేఏసీ; సెప్టెంబర్ 24న మెట్రో వాటర్ బోర్డ్ జేఏసీ చేరాయి.

- **ముఖ్య ఆందోళనలు:** సెప్టెంబర్ 22న ఖమ్మంలో న్యూడెమోక్రసీ 'పోరుగర్జన', అక్టోబర్ 2న ఢిల్లీ రాజ్‌ఘాట్ వద్ద జేఏసీ మౌనదీక్ష, అక్టోబర్ 11న ఉద్యోగుల 'మహాధర్నా', అక్టోబర్ 15 & 16 తేదీల్లో 48 గంటల రైల్ రోకో.
- **కార్మికుల సమ్మె నిడివి:** సింగరేణి కార్మికులు 35 రోజులు (సెప్టెంబర్ 13 - అక్టోబర్ 17), ఆర్టీసీ కార్మికులు 27 రోజులు (సెప్టెంబర్ 19 - అక్టోబర్ 16).
- **విరమణ:** అక్టోబర్ 24 అర్ధరాత్రి స్వామిగౌడ్ సమ్మె విరమణ ప్రకటించారు.

D. సాగరహారం (30 సెప్టెంబర్, 2012)

- **నామకరణం:** జూలై 7న కోదండరామ్ ప్రకటించిన "తెలంగాణ మార్చ్" పేరును సెప్టెంబర్ 24న "సాగరహారం"గా మార్చారు.
- **అనుమతి & అడ్డంకులు:** గణేష్ నిమజ్జనం, UN బయోడైవర్సిటీ సదస్సు సాకులతో సంజీవయ్య పార్క్ నుంచి నెక్లెస్ రోడ్డు వరకే అనుమతిచ్చారు (వర్షం, టియర్ గ్యాస్ వల్ల రాత్రి 11:30 కు ముగించారు).
- **నిరసన:** అణచివేతకు (35 కేసులు, పీడీ యాక్ట్) నిరసనగా అక్టోబర్ 2న బాపుఘాట్ వద్ద 'మౌనదీక్ష' చేపట్టారు.

E. సంసద్ యాత్ర (29, 30 ఏప్రిల్, 2013)

- **తెలంగాణ ఎక్స్‌ప్రెస్:** ఏప్రిల్ 27న సికింద్రాబాద్ నుంచి ప్రత్యేక రైలు ఢిల్లీకి వెళ్ళింది.
- **సత్యాగ్రహ దీక్ష:** ఏప్రిల్ 29న 'మెయిన్ స్ట్రీమ్' సంపాదకులు సుమీత్ చక్రవర్తి దీక్షను ప్రారంభించారు (సుష్మా స్వరాజ్, స్మృతి ఇరానీ తదితరులు హాజరయ్యారు).
- **ముట్టడి:** ఏప్రిల్ 30న సోనియా నివాసం ముట్టడి యత్నం, కాంగ్రెస్ ఎంపీలు గాంధీ విగ్రహం ముందు 48 గంటలు బైఠాయించారు.

F. ఛలో అసెంబ్లీ (14 జూన్, 2013) & ప్రజా కోర్టు

- **అణచివేత & కోర్టు:** భారీ నిర్బంధం, బల్క్ SMS ల బంద్ మధ్య జరిగిన ఈ అణచివేతకు నిరసనగా, న్యాయవాదుల జేఏసీ జూన్ 29, 2013న మాసాబ్ ట్యాంక్ వెటర్నరీ భవన్ లో "ప్రజాకోర్టు" నిర్వహించింది.
- **ప్రజాకోర్టు ప్యానెల్:** జస్టిస్ ఇస్మాయిల్, మాడభూషి శ్రీధర్, టంకశాల అశోక్ (కో-ఆర్డినేటర్: పిట్టల రవీందర్, సమన్వయకర్త: రాజేందర్ రెడ్డి).

G. ఇతర నిరసన రూపాలు

- **నిరాహార దీక్షలు:** రిలే దీక్షలు (జనవరి 16, 2011), కోమటిరెడ్డి (నల్గొండలో నవంబర్ 1-9, 2011), కొండా లక్ష్మణ్ బాపూజీ బృందం (ఢిల్లీలో నవంబర్ 1-7, 2011).
- **వంట-వార్పు:** తొలిసారి ఫిబ్రవరి 3, 2010న జరిగింది; జూన్ 19, 2011న "పట్నం రోడ్లపై పొయ్యి పెడతాం" పేరుతో హైదరాబాద్ లోని 150 కేంద్రాల్లో జరిగింది.
- **రాస్తారోకో / సడక్ బంద్:** రహదారుల దిగ్బంధం (జనవరి 17, 2011), పల్లె పల్లె పట్టాలపైకి (మార్చి 11, 2011), శంషాబాద్ టు ఆలంపూర్ 200 కి.మీ. సడక్ బంద్ (మార్చి 21, 2013).
- **మానవహారం:** ఆదిలాబాద్ టు ఆలంపూర్ 500 కి.మీ. (ఫిబ్రవరి 4, 2010), హైదరాబాద్ టు కోదాడ NH-9 పై (ఫిబ్రవరి 5, 2010).

2. సాంస్కృతిక ప్రతీకలు - కళలు, సాహిత్యం

- **తెలంగాణ ధూం-ధాం:** "ఆట-పాట-మాట" మూలస్తంభాలుగా మొట్టమొదటి ధూంధాం సెప్టెంబర్ 30, 2002న కామారెడ్డిలో ప్రారంభమైంది (దశాబ్ది ఉత్సవాలు డిసెంబర్ 22, 2012న జరిగాయి).
- **అమరవీరుల స్థూపం (గన్ పార్క్):** ఫిబ్రవరి 23, 1970న శంకుస్థాపన; శిల్పి: **ఎక్కా యాదగిరి రావు** (నల్లరాయి బేస్-9 బుల్లెట్ రంధ్రాలు, ఎరుపు రాయి, మకర తోరణం, 9 గీతలు, అశోక ధర్మచక్రం, 9 రేకుల తెలుపు పుష్పం).
- **తెలంగాణ తల్లి:** శిల్పి **బి.వి.ఆర్ చారి** (ఎడమ చేతిలో బతుకమ్మ, కుడి చేతిలో కంకి).
- **రాష్ట్ర చిహ్నాలు:** జమ్మి చెట్టు (వృక్షం), తంగేడు (పుష్పం), పాలపిట్ట (పక్షి), కాకతీయ కళాతోరణం & చార్మినార్ (చిహ్నాలు).
- **సంస్థలు:** తెలంగాణ హిస్టరీ సొసైటీ (జూన్ 4, 2006); తెలంగాణ సంబరాలు (నిజాం కాలేజీలో మార్చి 23-27, 2007).

📚 **ముఖ్యమైన పాటలు & కవులు:**

- "అమ్మా తెలంగాణమా", "పొడుస్తున్న పొద్దు మీద" - **గద్దర్**
- "అయ్యోనివా నువ్వు అవ్వోనివా" - **గూడ అంజయ్య**
- "నాగేటి సాల్లళ్ళ నా తెలంగాణ" - **నందిని సిద్ధారెడ్డి**
- "పల్లే కన్నీరు పెడుతుందో" - **గోరటి వెంకన్న**
- "వీరులారా వందనం" - **దరువు ఎల్లన్న**
- "రాతి బొమ్మల్లోనా" - **మిట్టపల్లి సురేందర్**
- "చినుకు చినుకు కురిసిన", "ఎందుకు రాలిపోతావురా" - **మిత్ర**
- "జై కొట్టు తెలంగాణ" (పాట & పుస్తకం) - **డా. పసునూరి రవీందర్**
- "ఉస్మానియా క్యాంపస్ లో ఉదయించిన కిరణం" - **అభినయ శ్రీనివాస్**

📚 **సంకలనాలు & నవలలు:**

- "తెలంగాణ నూటొక్క పోరుపాటలు" - **డా. జయధీర్ తిరుమలరావు**
- "దిమ్మిస" - **సింగిడి రచయితల సంఘం**
- "జయ శిఖరం" - **వేముగంటి మురళీకృష్ణ**
- "మత్తడి" - **అంబటి సురేందర్ రాజు, సుంకిరెడ్డి**
- "పొక్కిలి", "ముంగ్గడ్ర" - **జూలూరి గౌరీశంకర్**
- "నదిపుట్టువడి..." - **నందిని సిద్ధారెడ్డి**
- "చెట్టును దాటుకుంటూ" - **జూకంటి జగన్నాథం**
- "పొద్దుపొడుపు", "పొక్కిలి వాళ్ళ పులకింత" - **అన్నవరం దేవేందర్**
- "జఖ్మి ఆవాజ్", "క్విట్ తెలంగాణ", "రజ్మియా (ఉర్దూ-తెలుగు)" - **స్కైబాబ**
- "లడాయి" - **డా. పసునూరి రవీందర్**
- "పిడికిలి" - **బిళ్ల మహేందర్**
- "కావడి కుండలు" - **డా. కొయి కోటేశ్వర్రావు**
- "సలాం హైదరాబాద్" (నవల) - **పరవస్తు లోకేశ్వర్**
- "ముళ్ల పొదలు" (నవల) - **అంపశయ్య నవీన్**
- "లోచూపు" (నవల) - **బి.ఎస్. రాములు**
- **కవుల సభలు:** తెలంగాణ కవుల గర్జన (ఫిబ్రవరి 27, 2011), "విరుగుడు" వ్యాస సంకలనం ఆవిష్కరణ (ఏప్రిల్ 13, 2011), మంజీర రచయితల సంఘం రజతోత్సవం (జూలై 23, 2011).

3. వివిధ వర్గాల పాత్ర (జర్నలిస్టులు, లాయర్లు, ఎన్ఆర్ఐలు తదితరులు)

- **జర్నలిస్టులు:** అల్లం నారాయణ అధ్యక్షుడిగా మే 31, 2001న "తెలంగాణ జర్నలిస్టుల ఫోరం (TJF)" ఆవిర్భావం (అక్టోబర్ 4, 2010న మీడియా మార్చ్; డిసెంబర్ 5, 2010న పాత్రికేయుల మహాసభ). శ్రీకృష్ణ కమిటీ 8వ అధ్యాయంలో 13 ఛానళ్లు, 5 స్థానిక పత్రికల పాత్రను ప్రముఖంగా పేర్కొన్నారు.
- **న్యాయవాదులు:** రాజేందర్ రెడ్డి కన్వీనర్ గా డిసెంబర్ 8, 2009న "న్యాయవాదుల జేఏసీ" ఏర్పడింది (ఫిబ్రవరి 22, 2010న ఢిల్లీ ధర్నా, జైపాల్ రెడ్డి ఘెరావ్).
- **TDF (Telangana Development Forum):** 1999లో అమెరికాలో మధు కె.రెడ్డి ప్రారంభించారు (వీరు 'తెలంగాణ డాట్ ఆర్గ్' వెబ్సైట్ తెచ్చారు).
- **TENA (Telangana NRI Association):** 2007లో ఏర్పడింది; వీరు ఇచ్చే 5 పురస్కారాలు: 1. కాళోజీ (సాహిత్యం), 2. చిందు ఎల్లమ్మ (కళలు), 3. ప్రొ. జయశంకర్ (పరిశోధన), 4. కొమరం భీమ్ (సామాజికం), 5. సురవరం ప్రతాపరెడ్డి (కొత్త రచనలు).
- **వైద్యులు:** తెలంగాణ డాక్టర్స్ ఫోరం, డాక్టర్స్ ఆఫ్ తెలంగాణ స్టేట్ తదితర సంఘాలు జనవరి 22, 2010న "తెలంగాణ వైద్యగర్జన", మే 15, 2013న "వైద్యుల శంఖారావం" సభలు నిర్వహించాయి.
- **విద్యార్థులు & కార్మికులు:** లూనావత్ భోజ్యానాయక్ బలిదానం (మార్చి 23, 2012); జనవరి 28, 2013న తెలంగాణ విద్యార్థి మహాప్రదర్శన జరిగింది. జూలై 19, 2012న ప్రైవేట్ సెక్టార్ ఎంప్లాయిస్ జేఏసీ "భూమి పుత్రుల పాదయాత్ర" చేపట్టింది.

4. ప్రజా సంఘాల కీలక సభలు & కాలక్రమం (Chronology)

- **నవంబర్ 1, 1996:** వరంగల్ లో భూపతి కృష్ణమూర్తి, జయశంకర్ ల సభ.
- **నవంబర్ 20, 1996:** సిద్దిపేటలో మంజీర రచయితల సంఘం సభ.
- **నవంబర్ 1, 1997:** ఫోరం ఫర్ ఫ్రీడమ్ ఎక్స్ప్రెషన్ సభ (ఇక్కడే గద్దర్ "అమ్మా తెలంగాణమా" పాట తొలిసారి పాడారు).
- **మార్చి 8, 9, 1997:** భువనగిరిలో "దగాపడ్డ తెలంగాణ" సభ.
- **ఏప్రిల్ 1997:** సూర్యాపేటలో మారోజు వీరన్న ఆధ్వర్యంలో "తెలంగాణ మహాసభ".

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

- **ఆగస్టు 1997:** "నాగేటి సాళ్లల" పాటను తొలిసారి పాడారు.
- **సెప్టెంబర్ 28, 1997:** జయశంకర్, కేశవరావు జాదవ్ లతో "తెలంగాణ ఐక్యవేదిక" ఆవిర్భావం.
- **డిసెంబర్ 28, 1997:** చరిత్రాత్మక "వరంగల్ డిక్లరేషన్".
- **ఫిబ్రవరి 14-15, 1998:** సిద్దిపేటలో చైతన్య వేదిక సభ.
- **అక్టోబర్ 9, 2010:** గద్దర్ అధ్యక్షుడిగా తెలంగాణ ప్రజా ఫ్రంట్ ఆవిర్భావం.

1. రాజ్యాంగంలోని 3వ ప్రకరణ (ఆర్టికల్ 3) & సుప్రీంకోర్టు తీర్పులు

- **ఆర్టికల్ 3 & కేంద్రం అధికారం:** రాష్ట్రాల ఏర్పాటుపై సంపూర్ణ అధికారాలు కేంద్రానికే ఉంటాయని, శాసనసభ అభిప్రాయాలను కేంద్రం పాటించాల్సిన అవసరం లేదని సుప్రీంకోర్టు స్పష్టం చేసింది.
- **ఆర్టికల్ 3 ముఖ్యాంశాలు:** (ఎ) నూతన రాష్ట్ర ఏర్పాటు, (బి) విస్తీర్ణం పెంపు, (సి) విస్తీర్ణం తగ్గింపు, (డి) సరిహద్దుల మార్పు, (ఇ) పేరు మార్పు.
- **5వ రాజ్యాంగ సవరణ (1955):** రాష్ట్రపతి బిల్లును శాసనసభకు పంపడం, తగిన గడువు విధించడం, అభిప్రాయాలు వ్యక్తం చేయడం అనే నిబంధనలను చేర్చారు.
- **18వ రాజ్యాంగ సవరణ (1966):** ఆర్టికల్ 3లో "రాష్ట్రం" అనే పదంలో కేంద్రపాలిత ప్రాంతం (UT) కూడా ఉంటుందని వివరణ-I ద్వారా చేర్చారు.
- **చారిత్రక వాస్తవాలు:** విశాలాంధ్ర ఏర్పాటు సమయంలో శాసనసభలో ఓటింగ్ జరగలేదు; పంజాబ్ (1966), ఈశాన్య రాష్ట్రాల (1971) విభజన సమయంలో రాజ్యాంగ సవరణ చేయలేదు.

⚖️ రాష్ట్రాల విభజన - ముఖ్యమైన సుప్రీంకోర్టు కేసులు:

- **బాబూలాల్ పరాటే Vs స్టేట్ ఆఫ్ బాంబే (1959):** శాసనసభ అభిప్రాయాలకు పార్లమెంటు కట్టుబడాల్సిన అవసరం లేదని, బిల్లులో కీలక మార్పులు చేయవచ్చని తీర్పు ఇచ్చింది ("సార్వభౌమత్వం భారతదేశ ప్రజలలో ఉంటుంది" అని వ్యాఖ్య).
- **మంగళ్ సింగ్ Vs యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా (1987):** కొత్త రాష్ట్రాల ఏర్పాటు అధికారం పార్లమెంటుదే, అయితే ఆ అధికారం రాజ్యాంగ స్ఫూర్తిని ఆటంకపర్చరాదని తీర్పు.
- **ముళ్ళ పెరియార్ & ఎన్విరాన్మెంటల్ ప్రొటెక్షన్ ఫోరం కేసు (2006):** ఆర్టికల్ 3, 4లకు సంబంధించి పార్లమెంటు అధికారాలు సర్వోన్నతమైనవి.
- **ప్రదీప్ చౌదరి Vs యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా (2009):** శాసనసభను సంప్రదించడం అంటే అభిప్రాయాన్ని తెలుసుకోవడమే తప్ప ఆమోదాన్ని తీసుకోవడం కాదని తీర్పు.
- **వి.బి. రాజు Vs గుజరాత్ (1980) & బేరుబరి కేసు:** ఇవి కూడా పార్లమెంటు నిర్ణయాన్నే సమర్థించాయి.

2. అఖిల పక్ష సమావేశం (డిసెంబర్ 28, 2012)

- **నిర్వహణ:** కేంద్ర హోంమంత్రి సుశీల్ కుమార్ షిండే ఆధ్వర్యంలో 8 పార్టీల నుంచి 16 మంది ప్రతినిధులతో అఖిల పక్షం జరిగింది.
- **పాల్గొన్న ప్రతినిధులు:** కాంగ్రెస్ (సురేష్ రెడ్డి, గాదె వెంకటరెడ్డి), టీడీపీ (కడియం శ్రీహరి, యనమల), టీఆర్ఎస్ (కేసీఆర్, నాయిని), ఎంఐఎం (అసదుద్దీన్, జి.వి.జి నాయుడు), బీజేపీ (జి. కిషన్ రెడ్డి, హరిబాబు), వైసీపీ (కె.కె. మహేందర్ రెడ్డి, మైసూరా రెడ్డి), సీపీఐ (గూండా మల్లేష్, నారాయణ), సీపీఎం (జూలకంటి, రాఘవులు).
- **ప్రత్యేక ఆహ్వానితుడు:** సీఎం కిరణ్ కుమార్ రెడ్డి.

3. CWC తీర్మానం & ఆంటోనీ కమిటీ

- **CWC తీర్మానం (జులై 30, 2013):** హైదరాబాద్ తో కూడిన 10 జిల్లాల తెలంగాణ ఏర్పాటును ఏకగ్రీవంగా ఆమోదించి, 10 ఏళ్ళ పాటు హైదరాబాద్‌ను ఉమ్మడి రాజధానిగా ప్రకటించింది.
- **ఆంటోని కమిటీ (ఆగస్టు 6, 2013):** కాంగ్రెస్ అధ్యక్షురాలు ఎ.కె. ఆంటోని అధ్యక్షతన విభజన కమిటీని వేశారు (సభ్యులు: అహ్మద్ పటేల్, వీరప్ప మొయిలీ, దిగ్విజయ్ సింగ్).
- **రాజధాని సిఫారసు:** రెవిన్యూ జిల్లా, GHMC, HMDA ఆప్షన్లను పరిశీలించిన కమిటీ చివరకు జిహెచ్ఎంసి (GHMC - 626 చ.కి.మీ) ని ఉమ్మడి రాజధానిగా సిఫారసు చేసింది.

4. మంత్రుల బృందం (Group of Ministers - GoM)

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

- **ఏర్పాటు (అక్టోబర్ 8, 2013):** ఏ.కే. ఆంటోనీ ఛైర్మన్‌గా 6 వారాల గడువుతో ఏర్పాటైంది.
- **సభ్యులు:** సుశీల్ కుమార్ షిండే, పి. చిదంబరం, గులాంనబీ ఆజాద్, వీరప్ప మొయిలీ, జైరాం రమేష్, వి. నారాయణ స్వామి (ప్రత్యేక ఆహ్వానితుడు).
- **విధి విధానాలు (ToRs):** సరిహద్దుల నిర్ధారణ, ఉమ్మడి రాజధాని పాలన, శాంతిభద్రతలు, పోలవరం జాతీయ హోదా సహా మొత్తం 11 విధి విధానాలు రూపొందించారు.
- **గమనిక:** GoM అఖిల పక్ష భేటీకి టీడీపీ హాజరుకాలేదు.

5. బిల్లు పార్లమెంటరీ ప్రక్రియ (చారిత్రక తేదీలు)

- **డిసెంబర్ 5, 2013:** 10 జిల్లాల తెలంగాణ రాష్ట్రానికి కేంద్ర క్యాబినెట్ ఆమోదం.
- **డిసెంబర్ 11, 2013:** ముసాయిదా బిల్లుకు రాష్ట్రపతి ఆమోదముద్ర వేసి, 45 రోజుల్లోగా (జనవరి 23 లోగా) అభిప్రాయాలు చెప్పాలని అసెంబ్లీకి పంపారు.
- **డిసెంబర్ 16, 2013:** ఉదయం 10 గంటలకు స్పీకర్ నాదెండ్ల మనోహర్ బిల్లును అసెంబ్లీలో ప్రవేశపెట్టారు.
- **జనవరి 8, 2014:** బిల్లుపై మంత్రి వట్టి వసంతకుమార్ తొలిసారిగా చర్చ ప్రారంభించారు.
- **జనవరి 30, 2014:** బిల్లుపై అసెంబ్లీలో చర్చ ముగిసింది (87 మంది మాట్లాడారు, 9072 సవరణ ప్రతిపాదనలు వచ్చాయి); సీఎం ప్రవేశపెట్టిన తిరస్కరణ తీర్మానాన్ని మూజువాణి ఓటుతో స్పీకర్ ఆమోదించారు.
- **ఫిబ్రవరి 13, 2014:** మధ్యాహ్నం 12 గంటలకు హోంమంత్రి షిండే బిల్లును లోక్‌సభలో ప్రవేశపెట్టారు.
- **ఫిబ్రవరి 18, 2014:** మధ్యాహ్నం 3:00 - 4:20 మధ్య లోక్‌సభలో మూజువాణి ఓటుతో బిల్లు ఆమోదం పొందింది.
- **ఫిబ్రవరి 20, 2014:** రాజ్యసభలో బిల్లు ఆమోదం పొందింది (ప్రధాని మన్మోహన్ సింగ్ ఆంధ్రాకు 6 హామీలు ఇచ్చారు).
- **మార్చి 1, 2014:** రాష్ట్రపతి ప్రణబ్ ముఖర్జీ చట్టంపై సంతకం చేశారు (గెజిట్ రిజిస్టర్డ్ నెం: డి.ఎల్-(ఎస్) 04/0007/2013-2014).
- **మార్చి 4, 2014:** 'జూన్ 2, 2014' ను అపాయింటెడ్ డే (విభజన తేదీ) గా ప్రకటిస్తూ గెజిట్ నోటిఫికేషన్ విడుదల.

6. ఏపీ పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టం - 2014 (నిర్మాణం: 12 భాగాలు, 108 సెక్షన్లు, 13 షెడ్యూళ్లు)

📌 **ముఖ్యమైన భాగాలు & సెక్షన్లు:**

- **సెక్షన్ 3 (పార్ట్ 2):** తెలంగాణ రాష్ట్ర అవతరణ (10 జిల్లాలు, కానీ పోలవరం ముంపు కోసం ఖమ్మం జిల్లాలోని 7 మండలాలు ఏపీలో కలిపారు).
- **సెక్షన్ 5:** గ్రేటర్ హైదరాబాద్ (GHMC) రెండు రాష్ట్రాలకు 10 ఏళ్లపాటు ఉమ్మడి రాజధాని.
- **సెక్షన్ 8:** ఉమ్మడి రాజధానిలో ప్రజల ప్రాణాలు, ఆస్తుల రక్షణ బాధ్యత గవర్నర్‌ది (ఇద్దరు సలహాదారులు ఉంటారు).
- **సెక్షన్ 12:** రాజ్యసభ సీట్ల విభజన (ఏపీకి 11, తెలంగాణకు 7).
- **సెక్షన్ 14 & 17:** తెలంగాణకు 17 లోక్‌సభ స్థానాలు, 119 శాసనసభ స్థానాలు ఉంటాయి.
- **సెక్షన్ 26:** అసెంబ్లీ డీలిమిటేషన్ (ఏపీ స్థానాలు 175 నుంచి 225 కు, తెలంగాణ స్థానాలు 119 నుంచి 153 కు పెంచాలి).
- **సెక్షన్ 30 & 31 (పార్ట్ 4):** ఉమ్మడి హైకోర్టు మరియు కొత్త ఏపీ హైకోర్టు ఏర్పాటు (ప్రస్తుత హైదరాబాద్ హైకోర్టు తెలంగాణకు చెందుతుంది).
- **సెక్షన్ 46:** 13వ ఆర్థిక సంఘం నిధులను జనాభా నిష్పత్తిలో పంచాలి.
- **సెక్షన్ 58 & 59:** ప్రావిడెంట్ ఫండ్, పెన్షన్ చెల్లింపుల బాధ్యతల పంపిణీ గురించి తెలుపుతాయి.
- **సెక్షన్ 84 (పార్ట్ 9):** గోదావరి, కృష్ణా నదీ జలాల నిర్వహణ బోర్డుల ఏర్పాటు (ఉన్నత స్థాయి మండలికి కేంద్ర జలవనరుల మంత్రి అధ్యక్షుడు).
- **సెక్షన్ 90:** పోలవరం ప్రాజెక్టుకు జాతీయ హోదా (నిర్మాణ బాధ్యత కేంద్రానిదే).
- **సెక్షన్ 94:** ఏపీ కొత్త రాజధాని నిర్మాణానికి కేంద్రం ప్రత్యేక ఆర్థిక మద్దతు (అటవీ భూమిని డీ-నోటిఫై చేయడం సహా).
- **సెక్షన్ 95:** ఆర్టికల్ 371D కింద విద్యావకాశాలను మరో 10 ఏళ్లపాటు యథాతథంగా కొనసాగించాలి.

📌 **ముఖ్యమైన షెడ్యూళ్లు:**

- **షెడ్యూల్ 1:** రాజ్యసభ సభ్యుల కేటాయింపు.
- **షెడ్యూల్ 2:** డీలిమిటేషన్ వివరాలు [తెలంగాణ: 17 లోక్‌సభ (SC-3, ST-2), 119 అసెంబ్లీ (SC-19,

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

ST-12) || ఏపీ: 25 లోక్‌సభ (SC-4, ST-2), 175 అసెంబ్లీ (SC-29, ST-7)].

- **షెడ్యూల్ 8:** ఫించన్ చెల్లింపు బాధ్యతలు.
- **షెడ్యూల్ 9:** ప్రభుత్వ కంపెనీలు, కార్పొరేషన్ల జాబితా (వీటిని జనాభా, స్థాన ప్రాతిపదికన పంచాలి).
- **షెడ్యూల్ 10:** శిక్షణ సంస్థల సేవలను కొనసాగించడం.
- **షెడ్యూల్ 11:** నదీ జలాల నిర్వహణ బోర్డుల నియమాలు.
- **షెడ్యూల్ 12:** బొగ్గు, చమురు, సహజవాయువు పంపిణీ.
- **షెడ్యూల్ 13 (మౌలిక సదుపాయాలు):** ఖమ్మంలో ఉక్కు ఫ్యాక్టరీ; తెలంగాణలో గిరిజన, ఉద్యానవన వర్సిటీలు, రైల్ కోచ్ ఫ్యాక్టరీ మరియు NTPC ద్వారా 4000 మెగావాట్ల విద్యుత్ ప్లాంట్ ఏర్పాటు.

⚡ Exam Power Section: అత్యంత ముఖ్యమైన వన్-లైనర్స్ (Revision)

- **డిసెంబర్ 28, 2012:** సుశీల్ కుమార్ షిండే ఆధ్వర్యంలో అఖిల పక్ష సమావేశం జరిగింది.
- **జులై 30, 2013:** 10 జిల్లాల తెలంగాణ ఏర్పాటును CWC ఏకగ్రీవంగా ఆమోదించింది.
- **ఆగస్టు 6, 2013:** ఏ.కే. ఆంటోనీ నేతృత్వంలో త్రిసభ్య విభజన కమిటీ ఏర్పాటైంది.
- **అక్టోబర్ 8, 2013:** కేంద్ర మంత్రుల బృందం (GoM) ఏర్పాటైంది (ఏ.కే. ఆంటోనీ చైర్మన్).
- **ఫిబ్రవరి 18, 2014:** తెలంగాణ బిల్లు లోక్‌సభలో ఆమోదం పొందింది.
- **ఫిబ్రవరి 20, 2014:** తెలంగాణ బిల్లు రాజ్యసభలో ఆమోదం పొందింది.
- **మార్చి 1, 2014:** తెలంగాణ బిల్లుపై రాష్ట్రపతి ప్రణబ్ ముఖర్జీ సంతకం చేశారు.
- **చట్టం నిర్మాణం:** మొత్తం 12 పార్ట్స్ (భాగాలు), 108 సెక్షన్లు, 13 షెడ్యూళ్లు ఉన్నాయి.
- **సెక్షన్ 8:** హైదరాబాద్‌లో శాంతిభద్రతల రక్షణ బాధ్యతను గవర్నర్‌కు అప్పగిస్తుంది.
- **సెక్షన్ 90:** పోలవరం ప్రాజెక్టును జాతీయ ప్రాజెక్టుగా ప్రకటిస్తుంది.
- **ఖమ్మం జిల్లా మార్పులు:** పోలవరం ముంపు కోసం ఖమ్మం జిల్లాలోని 7 మండలాలు (136 గ్రామాలు, 211 హామ్లెట్లు) ఆర్డినెన్స్ ద్వారా ఏపీలో కలిపారు.

తెలంగాణ పునర్నిర్మాణం సవాళ్లు

1. 2014 ఎన్నికల్లో - రాజకీయ పార్టీల మేనిఫెస్టోలు & హామీలు (పోలింగ్: ఏప్రిల్ 30, 2014)

- **కాంగ్రెస్ (INC):** ఏడాదే లక్ష ఉద్యోగాలు (మూడేళ్లలో జిల్లాకో లక్ష), జూన్ 2 అమరవీరుల దినంగా ప్రకటన, అమరవీరుల కుటుంబాలకు 100 కోట్లతో సాయం.
- **కాంగ్రెస్ ఇతర హామీలు:** 8-10 కొత్త జిల్లాల ఏర్పాటు, యువతకు 500 కోట్లతో ప్రత్యేక బ్యాంకు, రిటైర్మెంట్ వయస్సు 60కి పెంపు, ఫించన్లు రూ. 1000, 7 గంటల ఉచిత విద్యుత్, రైతులకు రూ. 10,000 ప్రోత్సాహకం, ప్రాణహిత-చేవెళ్లకు జాతీయ హోదా.
- **బీజేపీ (BJP):** 9 గంటల ఉచిత విద్యుత్, లక్ష రుణమాఫీ, ఎంసెట్ 1000 ర్యాంకర్లకు ఉచిత లాప్‌టాప్‌లు, 6వ తరగతి పైబడిన బాలికలకు సైకిళ్లు, స్వామినాథన్ కమిటీ సిఫార్సుల అమలు.
- **బీజేపీ బ్రాండ్ ఇండియా:** '5 T' లు (Tradition, Technology, Tourism, Trade, Talent) తో పాటు మరో '2 T' లు (Transparency, Telangana Development).
- **బీజేపీ ఇతర హామీలు:** అమరులకు 10 లక్షలు లేదా 3 ఎకరాలు లేదా 200 గజాల ప్లాటు, 30,000 చెరువుల పునరుద్ధరణ, 2000 కొత్త చెరువుల నిర్మాణం.
- **టీడీపీ (TDP):** "సామాజిక తెలంగాణ - నవ తెలంగాణ" నినాదం; 9 గంటల విద్యుత్, సౌరవిద్యుత్ పరికరాలకు 75% సబ్సిడీ, 5 వేల కోట్లతో ధరల స్థిరీకరణ.
- **టీడీపీ సంక్షేమం:** డ్వాక్రా రుణమాఫీ, వృద్ధులకు రూ. 1000, వికలాంగులకు రూ. 1500, 'ఎన్టీఆర్ హెల్త్ కార్డు' (2.5 లక్షల కార్పొరేట్ వైద్యం), ఎన్టీఆర్ సుజల, బీజేపీతో కలిసి పోటీ.
- **టీడీపీ బీసీ డిక్లరేషన్:** బీసీ సబ్ ప్లాన్ కోసం 10 వేల కోట్లు, 100 అసెంబ్లీ స్థానాలు బీసీలకు కేటాయింపు.
- **సిపిఐ & సిపిఎం:** సిపిఐ బీదలకు భూపంపిణీ, ఇళ్ల నిర్మాణం హామీ ఇవ్వగా, సిపిఎం కేవలం ఖమ్మం, నల్గొండలకే పరిమితమైంది.
- **టీఆర్ఎస్ (TRS) వ్యవసాయం/విద్యుత్:** లక్ష ఎకరాలకు నియోజకవర్గానికి సాగునీరు, 10 కొత్త థర్మల్ ప్లాంట్లు, లక్ష రుణమాఫీ, 8 గంటల నాణ్యమైన విద్యుత్.

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

- **టీఆర్ఎస్ విద్య/వైద్యం:** కేజీ టు పీజీ ఉచిత విద్య, 10 జిల్లాల్లో సూపర్ స్పెషాలిటీ ఆసుపత్రులు (మండలానికి 30, నియోజకవర్గానికి 100 పడకలు).
- **టీఆర్ఎస్ సంక్షేమం:** 3 లక్షలతో డబుల్ బెడ్రూం, అమరులకు 10 లక్షలు + ఉద్యోగం + భూమి.
- **టీఆర్ఎస్ వర్గాల వారీగా:** ఎస్సీలకు 3 ఎకరాల భూమి + 50 వేల కోట్లతో అభివృద్ధి; ఎస్టీలకు 12% రిజర్వేషన్ + తండాలు పంచాయతీలుగా; బీసీలకు 33% రిజర్వేషన్ + 25 వేల కోట్లతో అభివృద్ధి.
- **టీఆర్ఎస్ ఇతర హామీలు:** 14 కొత్త జిల్లాల ఏర్పాటు, కాజీపేటలో రైల్ కోచ్ ఫ్యాక్టరీ.

2. 2014 ఎన్నికల ఫలితాలు (సమగ్ర గణాంకాలు)

- **ఫలితాల తేదీ:** మే 16, 2014.
- **పార్టీల వారీగా గెలుపు (మొత్తం 119 స్థానాలు):** TRS (63), INC (21), TDP (15), MIM (7), BJP (5), YSRCP (3), CPI (1), CPM (1).
- **తొలి ప్రభుత్వం:** జూన్ 2, 2014 న 29వ రాష్ట్రంగా తెలంగాణ ఆవిర్భవించగా, కేసీఆర్ తొలి సీఎం అయ్యారు; దళిత, మైనార్టీ వర్గాలకు చెందిన ఇద్దరు డిప్యూటీ సీఎంలుగా నియమితులయ్యారు.

3. నూతన ప్రభుత్వ ఫ్లాగ్‌షిప్ విధానాలు (సమగ్ర డేటా)

A. గ్రామజ్యోతి (Grama Jyothi)

- **ప్రారంభం:** ఆగస్టు 15, 2015న ప్రకటించి, ఆగస్టు 17న వరంగల్ జిల్లా గంగదేవిపల్లిలో సీఎం ప్రారంభించారు (అంకాపూర్, ముల్కనూర్, గంగదేవిపల్లి గ్రామాల స్ఫూర్తితో).
- **7 ఫంక్షనల్ కమిటీలు (కమిటీకి 5గురు సభ్యులు):** పారిశుద్ధ్యం (సర్పంచ్), ఆరోగ్యం (వార్డు మెంబర్), వ్యవసాయం (ఉపసర్పంచ్), సామాజిక భద్రత (SC/ST మహిళ), సహజ వనరులు (సర్పంచ్ - ఏటా 40 వేల మొక్కలు), విద్య (100% అక్షరాస్యత), మౌలిక సదుపాయాలు (సర్పంచ్).
- **నిధులు:** 14వ ఆర్థిక సంఘం ద్వారా రాబోయే 5 ఏళ్లలో రూ. 5375 కోట్లు (ప్రతి గ్రామానికి 2 కోట్ల నుంచి 7 కోట్ల వరకు కేటాయింపు).

B. తెలంగాణకు హరితహారం

- **ప్రారంభం:** జూలై 3, 2015న రంగారెడ్డి జిల్లా మొయినాబాద్ (చిలుకూరు బాలాజీ ఆలయ ప్రాంగణం) లో ప్రారంభించారు.
- **లక్ష్యం:** అటవీ విస్తీర్ణాన్ని 25.16% నుంచి 33% కు పెంచడం కోసం 3 ఏళ్లలో 230 కోట్ల మొక్కలు (అడవుల్లో 100 కోట్లు, బయట 120 కోట్లు, HMDA లో 10 కోట్లు) నాటడం.
- **2015-16 టార్గెట్ & బడ్జెట్:** రూ. 325 కోట్లతో 40 కోట్ల మొక్కలు (నియోజకవర్గానికి 40 లక్షలు, గ్రామానికి 40 వేలు) నాటడం (3888 నర్సరీల ఏర్పాటు).
- **అటవీ గణాంకాలు:** మొత్తం విస్తీర్ణం 1,14,865 చ.కి.మీ కాగా, హరిత ప్రాంతం 29,242 చ.కి.మీ తో దేశంలో 12వ స్థానంలో ఉంది (వ్యవసాయ జిడిపిలో అటవీ వాటా 5.02%).
- **కాంపా (CAMPA):** 2014-15 లో రూ. 101.95 కోట్లతో 2695 హెక్టార్ల పెంపకం జరిగింది.

C. తెలంగాణ డ్రింకింగ్ వాటర్ సప్లై ప్రాజెక్టు (TDWSP - మిషన్ భగీరథ)

- **లక్ష్యం:** రూ. 42,000 కోట్ల అంచనా వ్యయంతో హైదరాబాద్ మినహా 9 జిల్లాలలోని 319 లక్షల జనాభాకు (25,139 గ్రామాలు, 67 మున్సిపాలిటీలు) రోజుకు 100 లీటర్ల నీరు అందించడం.
- **సాంకేతిక వివరాలు:** 63 TMC ల నీటి వాడకం, 1.25 లక్షల కి.మీ పైపులైన్లు (పైపుల జీవితకాలం 30 ఏళ్లు), 18 ఇన్టేక్ వెల్స్, 63 ట్రీట్మెంట్ ప్లాంట్లు.
- **నీటి సమస్య:** రాష్ట్రంలోని 8572 గ్రామాల్లో రసాయనాల సమస్య ఉంది (4506 లో ఫ్లోరైడ్, 1590 లో ఉప్పు, 1881 లో నైట్రేట్, 576 లో ఇనుము).

D. మిషన్ కాకతీయ (మన ఊరు - మన చెరువు)

- **లక్ష్యం:** రూ. 20,000 కోట్ల బడ్జెట్‌తో 46,531 చిన్న నీటి పారుదల చెరువులను 5 ఏళ్లలో (ఏటా 20% చొప్పున) పునరుద్ధరించడం.
- **పంటల డేటా:** మొత్తం వ్యవసాయ భూభాగంలో 67% పంటలు వేస్తుండగా, అందులో 60% ఆహారపంటలు ఉన్నాయి (25% వరి).

E. దళితులకు భూపంపిణీ

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB

- **ప్రారంభం & లక్ష్యం:** ఆగస్టు 15, 2014 న ప్రారంభం; భూమిలేని దళిత స్త్రీలకు 3 ఎకరాల భూమి (100% సబ్సిడీ, బ్యాంక్ లింకేజీ లేకుండా) ఇవ్వడం.
- **ధర & అమలు:** ఎకరాకు రూ. 2 లక్షల నుంచి రూ. 7 లక్షల వరకు కొనుగోలు చేసే అధికారం కలెక్టర్లకు ఉంది (జనవరి 29, 2015 నాటికి 525 మందికి పంచారు).

F. పారిశ్రామిక విధానం (TS-iPASS - 2014)

- **నినాదం:** "In Telangana - Innovate, Incubate, Incorporate" (ఏపీ సింగిల్ విండో చట్టం 2002 ను రద్దు చేస్తూ తెచ్చారు).
- **ముఖ్య పథకాలు:** T-IDEA (జనరల్), T-PRIDE (దళిత పారిశ్రామికవేత్తలు), T-ASSIST (నైపుణ్యాభివృద్ధి).
- **ప్రోత్సాహకాలు:** స్టాంప్ డ్యూటీ 100% మినహాయింపు, స్థలంపై 25% రిబేట్; సూక్ష్మ/చిన్న పరిశ్రమలకు 5 ఏళ్ల వరకు 100% VAT/CST మినహాయింపు.
- **భూ కేటాయింపులు (2.5 లక్షల ఎకరాల ల్యాండ్ బ్యాంక్):** 30-40% భూములు MSME లకు, 15.44% SC లకు, 9.34% ST లకు, 10% మహిళలకు కేటాయింపు.
- **మెగా ప్రాజెక్టులు:** రూ. 200 కోట్లు పెట్టుబడి లేదా 1000 మందికి ఉపాధి ఇస్తే ప్రత్యేక వసతులు (పరిశ్రమలకు 10% నీరు, 14 ప్రాధాన్యతా రంగాలు).

4. నూతన ప్రభుత్వం ముందున్న సవాళ్లు

- **రైతుల ఆత్మహత్యలు:** 1995-2014 మధ్య తెలంగాణలో 26,904 రైతుల ఆత్మహత్యలు జరిగాయి (NCRB డేటా).
- **వ్యవసాయ అప్పులు:** కౌలుదారులు ఉమ్మడి ఏపీలో 36% ఉండగా, 2013 నివేదిక ప్రకారం 90% తెలంగాణ రైతులు అప్పుల్లో ఉన్నారు (సగటు అప్పు రూ. 94,000); వాణిజ్య బ్యాంకులు 16% మించి రుణాలు ఇవ్వట్లేదు.
- **నిరుద్యోగం:** కేంద్ర విధానం-2014 ప్రకారం 15-29 ఏళ్ల యువతలో నిరుద్యోగం 13.3% ఉంది.
- **ఉద్యోగుల పంపిణీ:** కమల్ నాథన్ కమిటీ ఉద్యోగుల విభజన జాప్యం వల్ల ప్రభుత్వ ఖాళీల లెక్కింపు ఆలస్యమైంది (ప్రైవేట్ రంగంలో స్థానికులకు 80% ఉద్యోగాలు రిజర్వ్ చేయాలనే డిమాండ్ ఉంది).

నిధుల సమీకరణ (2015-16 బడ్జెట్ గణాంకాలు):

- **మొత్తం బడ్జెట్:** రూ. 1,15,689.19 కోట్లు.
- **వ్యయాలు:** ప్రణాళికేతర వ్యయం రూ. 63,306 కోట్లు | ప్రణాళిక వ్యయం రూ. 52,383.19 కోట్లు.
- **రెవెన్యూ రాబడి:** రూ. 94,131.51 కోట్లు (కేంద్ర పన్నుల వాటా 12,823.25 కోట్లు, గ్రాంట్లు 12,400.24 కోట్లు).
- **లోటు:** ద్రవ్యలోటు (Fiscal Deficit) రూ. 16,968 కోట్లు; బడ్జెట్ కు, రాబడికి మధ్య వ్యత్యాసం సుమారు రూ. 21,557 కోట్లు.

⚡ Exam Power Section: అత్యంత ముఖ్యమైన వన్-లైనర్స్

- **ఏప్రిల్ 30, 2014:** ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో చివరిసారిగా జరిగిన ఎన్నికల పోలింగ్ తేదీ.
- **మే 16, 2014:** ఎన్నికల ఫలితాల ప్రకటన (టీఆర్ఎస్ - 63 స్థానాలతో గెలుపు).
- **ఆగస్టు 15, 2014:** దళితులకు 3 ఎకరాల భూపంపిణీ పథకం ప్రారంభం.
- **జూలై 3, 2015:** రంగారెడ్డి జిల్లా, మొయినాబాద్ (చిలుకూరు) లో 'హరితహారం' ప్రారంభం (లక్ష్యం 230 కోట్ల మొక్కలు).
- **ఆగస్టు 15, 2015:** ముఖ్యమంత్రి ప్రకటించిన 'గ్రామజ్యోతి' పథకం (ఆగస్టు 17న గంగదేవిపల్లిలో ప్రారంభం).
- **కమల్ నాథన్ కమిటీ:** రాష్ట్ర విభజన తర్వాత ఉద్యోగుల పంపిణీ కోసం ఏర్పాటైన కమిటీ.
- **TS-iPASS (2014):** ఏపీ సింగిల్ విండో చట్టం 2002ను రద్దు చేస్తూ తెచ్చిన నూతన పారిశ్రామిక విధానం.
- **2.5 లక్షల ఎకరాలు:** తెలంగాణ ప్రభుత్వం పరిశ్రమల కోసం సిద్ధం చేసిన ల్యాండ్ బ్యాంక్.
- **94,000 రూపాయలు:** 2013 నివేదిక ప్రకారం తెలంగాణ రైతు సగటు రుణభారం.

Reference - Telangana Movement by Telugu Academy - All Rights Reserved by TelanganaWEB.com
TelanganaWEB